STAN I PERSPEKTYWY ROZWOJU BIBLIOTEK ZACHODNIOPOMORSKICH – 10 LAT PÓŹNIEJ

SERIA
BIBLIOTEKARZA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO
TOM XVI

STAN I PERSPEKTYWY ROZWOJU BIBLIOTEK ZACHODNIOPOMORSKICH – 10 LAT PÓŹNIEJ

SERIA „BIBLIOTEKARZA ZACHODNIOPOMORSKIEGO”

TOM XVI

Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego

STAN I PERSPEKTYWY ROZWOJU BIBLIOTEK ZACHODNIOPOMORSKICH – 10 LAT PÓŹNIEJ

MATERIAŁY Z KONFERENCJI
W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO
2 grudnia 2014 roku

pod redakcją Urszuli Ganakowskiej

Szczecin 2017

Zdjęcia na okładce:
Urszula Ganakowska

Korekta:
Agnieszka Gnat-Leśniańska

Skład:
Andrzej Zajda

ISBN 978-83-64070-13-6

Wydawnictwo i druk
Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie
www.ksiaznica.szczecin.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP 7

Anna Grzelak-Rozenberg, Anna Gryta
Biblioteka Główna Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie – dzisiaj i w planach na przyszłość 11

Dagmara Budek
Biblioteka Główna Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie 2004–2014 – dekada zmian 20

Elżbieta Edelman
Nowa jakość usług Biblioteki Głównej Akademii Morskiej. Zmiany w ostatnim dziesięcioleciu oraz perspektywy dalszego rozwoju 24

Mirosława Różycka
Stan i potrzeby Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego – dziesięć lat później 29

Lucjan Bąbolewski
Książnica Pomorska wobec wyzwań nowoczesności 2005–2014 39

Krzysztof Marcinowski
Zmieniamy się z duchem czasu 44

Renata Kisiel, Michał Dudzik
Biblioteka Politechniki Koszalińskiej – stan obecny i perspektywy 59

Halina Filip
Miejska Biblioteka Publiczna W Kołobrzegu – fakty i dążenia 67

Beata Sawa-Jovanoska
Koszalińska Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela w XXI wieku 74

Aleksandra Łukaszewicz Alcaraz
Historia najmłodszej szczecińskiej biblioteki akademickiej
i najmłodszej biblioteki artystycznej w Polsce
– Mediateki Akademii Sztuki w Szczecinie 88

Beata Żuber
Biblioteka Główna Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
w Koszalinie – najmłodsza biblioteka uczelni wyższej w
województwie zachodniopomorskim 96

Marta Kurzyńska
Biblioteka Muzeum Narodowego w Szczecinie
– przemiany i perspektywy rozwoju 104

WSTĘP

Współpraca bibliotek Szczecina ma długą tradycję, ale działania ostatniej dekady w tym zakresie są wyjątkowo interesujące i warte odnotowania. Dziesięć lat temu, 19 listopada 2004 roku, w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego odbyła się sesja, której referentami byli dyrektorzy bibliotek uczelnianych: Pomorskiej Akademii Medycznej (dziś Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego), Akademii Morskiej, Akademii Rolniczej i Politechniki Szczecińskiej (obie tworzą dziś Bibliotekę Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego), Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Książnicy Pomorskiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie. Podczas sesji zatytułowanej „Stan i perspektywy rozwoju szczecińskich bibliotek" dyrektorzy przedstawili sytuację, w jakiej funkcjonowały w tym czasie ich biblioteki oraz nadzieje i szanse rozwoju na przyszłość. Rok później zawiązali Szczecińskie Porozumienie Bibliotek. Głównym celem Porozumienia było wspólne działanie stron na rzecz poprawy poziomu jakości usług bibliotecznych. Członkowie Porozumienia zobowiązali się m.in. do: dążenia do poprawy dostępu do informacji o zbiorach szczecińskich bibliotek, wspierania działalności naukowej szczecińskich bibliotekarzy i działań na rzecz stałego podnoszenia kwalifikacji, oraz do integracji szczecińskiego środowiska bibliotekarzy.

Lata płynęły, współpraca rozwijała się, cenna okazała się wymiana doświadczeń. Do Porozumienia przystąpiły kolejne biblioteki: Koszalińska Biblioteka Publiczna, Biblioteka Politechniki Koszalińskiej, Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu. Zmianie uległa nazwa Porozumienia na Zachodniopomorskie Porozumienie Bibliotek (ZPB). W następnych latach do ZPB dołączyły jeszcze: Biblioteka Centrum Doradztwa i Doskonalenia Nauczycieli, Mediateka Akademii Sztuki, Biblioteka Muzeum Narodowego w Szczecinie oraz Książnica Stargardzka. 10 lat minęło pracowicie, ale i szybko. W tym czasie niektóre biblioteki połączyły się, zmieniły nazwę, siedzibę. Nadszedł czas podsumowań. Okazją stała się zorganizowana w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego w dniu 2 grudnia 2014 roku sesja pt. „Stan i perspektywy rozwoju bibliotek zachodniopomorskich – 10 lat później". W pierwszej części referaty wygłosili dyrektorzy, którzy prezentowali swoje biblioteki w 2004 roku. W drugiej części swoje biblioteki przedstawili nowi członkowie Porozumienia.

Urszula Ganakowska

CZĘŚĆ I

Anna Grzelak-Rozenberg, Anna Gryta
Biblioteka Główna ZUT w Szczecinie

BIBLIOTEKA GŁÓWNA ZACHODNIOPOMORSKIEGO UNIWERSYTETU TECHNOLOGICZNEGO W SZCZECINIE – DZISIAJ I W PLANACH NA PRZYSZŁOŚĆ

W 2004 roku, kiedy odbyła się pierwsza edycja tej konferencji, uczestniczyły w niej nieistniejące już dziś biblioteki dwóch uczelni. Były to: Biblioteka Politechniki Szczecińskiej (PS) oraz Biblioteka Akademii Rolniczej w Szczecinie (AR).

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Ustawą z dnia 5 września 2008 r. powołał Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie (ZUT), powstały z połączenia Akademii Rolniczej i Politechniki Szczecińskiej. W wyniku fuzji tych uczelni doszło również do połączenia ich bibliotek. W styczniu 2009 r. rozpoczęła działalność Biblioteka Główna Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, która stała się automatycznie członkiem Zachodniopomorskiego Porozumienia Bibliotek.

Dziesięć lat temu biblioteki obu uczelni mieściły się w budynkach zupełnie nieprzystosowanych do potrzeb bibliotecznych, ale co chwilę w obu uczelniach powracały koncepcje budowy samodzielnych gmachów dla ich macierzystych bibliotek. Dlatego za największe osiągnięcie omawianego dziesięciolecia uznać należy pomyślną realizację wieloletnich planów i ulokowanie nowej Biblioteki ZUT w Szczecinie w adaptowanym obiekcie przy ul. Ku Słońcu 140. Stało się to zaledwie w dwa lata po powołaniu Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie.

Prace związane z adaptacją budynku na nową siedzibę biblioteki rozpoczęto w połowie 2009 roku w ramach programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko 2007–2013". W lipcu 2011 roku Biblioteka Główna ZUT w Szczecinie rozpoczęła nowy rozdział swojej historii w nowej siedzibie. 27 lutego 2012 r. obiekt został przygotowany do pełnej obsługi użytkowników. Uroczystego otwarcia w dniu 19 czerwca 2012 r. dokonał JM Rektor ZUT, prof. dr hab. inż. Włodzimierz Kiernożycki

Scalanie bibliotek

Zanim udostępniono nową siedzibę obie biblioteki musiały zmierzyć się z problemem połączenia dwóch odrębnych struktur bibliotecznych. Początkowo funkcjonowały jako dwie jednostki biblioteczne – Zbiory Przyrodnicze (dawna Biblioteka Akademii Rolniczej) oraz Zbiory Techniczne (dawna Biblioteka Politechniki Szczecińskiej), zjednoczone pod

wspólnym szyldem Biblioteki ZUT. Wynikało to z faktu, że należało dokładnie zaplanować sposób konwersji dwóch różnych systemów bibliotecznych. Dotychczas Biblioteka AR wykorzystywała system Micro CDS/ISIS, a Biblioteka PS system Aleph. Jako wspólny wybrano system Aleph. Niestety konwersja danych z ISIS-a obarczona była wieloma błędami, które wymagały i nadal wymagają indywidualnych poprawek. Jest to bardzo żmudny proces, który mamy nadzieję zakończyć w ciągu najbliższych miesięcy.

Kolejnym problemem, z którym musiała zmierzyć się nowa biblioteka, było dublowanie stanowisk pracy. Przez dwa lata funkcjonowały dwa oddziały gromadzenia, opracowania, stanowiska ds. wypożyczeń międzybibliotecznych, wypożyczalnie, czytelnie i magazyny. Zmieniło się to dopiero po przeprowadzce Biblioteki ZUT do nowego budynku przy ul. Ku Słońcu 140. Zmiany nie ominęły również bibliotek wydziałowych, które działając w strukturach Biblioteki AR miały charakter zamknięty i stopniowo zmieniano w nich sposób dostępu dla użytkowników na tzw. wolny dostęp. Już po połączeniu doszło do likwidacji Czytelni Rybołówstwa i Czytelni Domów Studenckich „Arkona" (była AR) oraz Czytelni Fizyki i Matematyki (była PS). Zmniejszenie liczby etatów nastąpiło w sposób naturalny, poprzez przejście kolejnych pracowników na emeryturę. Ulokowanie Biblioteki ZUT w jednym budynku zakończyło okres scalania dwóch bibliotek. W tabeli 1 zaprezentowano porównanie podstawowych wielkości dotyczących działalności Bibliotek AR i PS w 2004 r. oraz Biblioteki ZUT obecnie.

Tabela 1. Porównanie wskaźników bibliotek

	BIBLIOTEKA GŁÓWNA AR (2004)	**BIBLIOTEKA GŁÓWNA PS (2004)**	**BIBLIOTEKA GŁÓWNA ZUT (obecnie)**
POWIERZCHNIA CAŁKOWITA – łącznie z bibliotekami wydziałowymi (w m²)	1790 (w tym 998 pow. magaz.)	3913 (w tym 1400 pow. magaz.)	7076,5
LICZBA BIBLIOTEK WYDZIAŁOWYCH I MIĘDZYWYDZIAŁOWYCH	6	11	12
ZBIORY – ZWARTE I CIĄGŁE (w wol.)	302 582	404 000	553 593
SYSTEM BIBLIOTECZNY	Micro CDS/ISIS	ALEPH	ALEPH
LICZBA ZAREJESTROWANYCH UŻYTKOWNIKÓW	5712	12 000	15 134
ODWIEDZINY W CZYTELNIACH	35 027	118 608	124 323
ZBIORY UDOSTĘPNIONE (w wol.)	19 815	144 355	181 780
LICZBA MIEJSC DLA CZYTELNIKÓW	144	530	584

a.	b.	c.	d.
LICZBA STANOWISK KOMPUTEROWYCH DLA UŻYTKOWNIKÓW	15	20	82
LICZBA PRACOWNIKÓW	26 osób na 24 etatach	67 osób na 61,5 etatu	71 (na 69,5 etatu) + 12 prac. obsługi

Źródło: opracowanie własne

Nowy budynek

Uruchomienie biblioteki w nowym obiekcie, to spełnienie marzeń i realizacja planów zgłaszanych przed laty przez kierownictwa obu bibliotek.

W nowym budynku Biblioteki ZUT o powierzchni 4670 m^2 mieszczą się:

- Oddział Udostępniania Zbiorów z Wypożyczalnią i Czytelnią Główną z wolnym dostępem do 30 000 woluminów najbardziej poczytnych książek i czasopism, z 5 stanowiskami komputerowymi, wysokiej jakości skanerami dla użytkowników oraz 105 miejscami dla czytelników. Czytelnia jest częściowo nagłośniona, z możliwością odbywania spotkań i szkoleń. Magazyny o łącznej powierzchni 750 m^2 wyposażone są w regały jezdne o maksymalnej pojemności około 600 000 woluminów.
- Oddział Informacji Naukowej z Informatorium, Czytelnią Profesorską z 22 stanowiskami komputerowymi, 45 miejscami czytelnianymi oraz skanerem. Zlokalizowano tu też stanowisko dla osób słabowidzących, a także trzy kabiny do odsłuchu zbiorów audiowizualnych z pełnym wyposażeniem sprzętowym.
- Ośrodek Informacji Patentowej i Normalizacyjnej posiadający Świadectwo Stosowania Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji (SZBI) oraz zapewniający dostęp do zbioru liczącego około 30 000 Polskich Norm w wersji elektronicznej oraz 52 000 norm w wersji papierowej; opisy patentowe w wersji papierowej (187 000 jednostek obliczeniowych) i elektronicznej (168 000 jednostek obliczeniowych). Ośrodek dysponuje sześcioma stanowiskami komputerowymi i siedmioma miejscami czytelnianymi. Dostęp do omawianych zbiorów jest możliwy dzięki umowom zawartym z Urzędem Patentowym RP oraz Polskim Komitetem Normalizacyjnym.
- Oddziały: Gromadzenia, Opracowania, ds. Systemu Bibliotecznego, Informatyzacji Biblioteki, sekcja Wypożyczeń Międzybibliotecznych, Pracownia Zasobów Cyfrowych, Samodzielne Stanowisko ds. Gospodarki Zbiorami i administracja.

W nowej siedzibie jest też sala wykładowa mieszcząca 60 osób, wraz z pełnym wyposażeniem multimedialnym i kabiną do tłumaczeń symultanicznych oraz dwie sale do pracy grupowej.

System antykradzieżowy EM Classic 300 firmy Complex chroni zbiory biblioteczne zabezpieczone paskami magnetycznymi i działa przy wyjściu z Czytelni Ogólnej oraz z obiektu. W obiekcie działa bezprzewodowa sieć internetowa.

Budynek Biblioteki ZUT jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych, w szczególności osób poruszających się na wózkach inwalidzkich (dźwig osobowy, poziome ciągi komunikacyjne, podjazdy dla osób na wózkach, miejsca parkingowe wyznaczone w pobliżu jednego z wejść do budynku). Z myślą o rodzicach z dziećmi w Wypożyczalni i Czytelni przygotowano tzw. kąciki malucha.

Udostępnianie

W zakresie podstawowej działalności bibliotecznej Biblioteka ZUT w Szczecinie kontynuuje centralne gromadzenie i opracowanie zbiorów dla całego systemu biblioteczno-informacyjnego uczelni oraz zdecentralizowane ich udostępnianie. Gromadzenie i opracowanie zbiorów wpływających do biblioteki odbywa się w oparciu o system biblioteczny Aleph już w kolejnej wersji v.22. Obecnie biblioteka posiada 46 licencji OPAC oraz 34 GUI. Od 2013 r. funkcjonuje także wersja mobilna katalogu.

Rocznie do Biblioteki ZUT wpływa około 4000 wol. zbiorów zwartych, 2300 wol. wydawnictw ciągłych. Około 750 tytułów czasopism drukowanych otrzymujemy rokrocznie drogą zakupu, wymiany, darów.

Zdecentralizowane udostępnianie zbiorów jest możliwe w 12 bibliotekach wydziałowych i międzywydziałowych oraz w Czytelni Głównej, które dysponują łącznie 584 miejscami dla czytelników oraz 82 stanowiskami komputerowymi. Wszystkie czytelnie odwiedza rocznie ok. 124 tys. czytelników, którym udostępniono w 2013 r. 181 780 egz. różnych rodzajów zbiorów bibliotecznych. Biblioteka Główna wraz z agendami udostępniania czynna jest przez 12 godz. dziennie oraz w każdą sobotę przez 4 godziny. Pozostałe agendy udostępniające zbiory biblioteczne czynne są przez 36 godz. tygodniowo oraz w soboty zjazdowe przez cztery godziny.

Działalność informacyjna

Wszystkie agendy Biblioteki Głównej ZUT w Szczecinie prowadzą działalność informacyjną w oparciu o dostępne tradycyjne źródła informacji oraz przy wykorzystaniu własnych i obcych baz danych dostępnych przez stronę WWW. Formy komunikacji z użytkownikami (poza odwiedzinami), to e-maile, telefony, Gadu-Gadu i Facebook.

W dostępie licencjonowanym (zakup, licencja krajowa) Biblioteka ZUT w Szczecinie posiada 16 baz pełnotekstowych, 6 baz bibliograficzno-abstraktowych oraz 5 baz patentowych. Łączna liczba tytułów czasopism dostępnych w wyżej wymienionych bazach wynosiła w 2013 r. 34 081, a książek w 5 bazach – 33 799 tytułów. Cieszy stale rosnące wykorzystanie powyższych baz, zwłaszcza: Knovel, CA (SciFinder), Ibuk, Proquest, Science Direct, Web of Science. Dostęp do baz wszystkim pracownikom oraz studentom ZUT zapewnia wirtualna sieć prywatna (VPN). W tabeli 2 zaprezentowano wykorzystanie baz licencyjnych w 2013 r.

Tabela 2. Wykorzystanie naukowych baz danych w 2013 r.

L.p.	Baza	E-czasopisma – liczba tytułów	E-książki – liczba tytułów	Bazy – ilość sesji i pobrań pełnych tekstów
1.	ACS	48	---	pobrane pełne teksty – **10 067**
2.	CA / SciFinder	---	---	ilość sesji – **345** pobrane pełne teksty – **4885**
3.	EBSCO	**12 764** (9538 nauk. + 3226 inne)	**2029**	pobrane pełne teksty – **2810**
4.	Emerald Engineering	**23**	---	pobrane pełne teksty – **473**
5.	Ibuk.pl	---	349 **435** – razem z darmowymi	liczba otwarć – **1319** liczba pobranych stron – **18 334** czas czytania – **350 godz.**
6.	IEEE	**184**	---	pobrane pełne teksty – **12 282**
7.	IOPScience	**74**	---	pobrane pełne teksty – **1595**
8.	JCR	---	---	ilość sesji – **1794** ilość przeszukań – **2688**
9.	Knovel Library	---	**3781**	ilość sesji – **2928** pobrane pełne teksty – **10 530**
10.	Math	---	---	ilość przeszukań – **172**
11.	MyiLibrary	---	**25**	ilość sesji – **79** ilość przeszukań – **163**
12.	Nature	1	---	brak danych
13.	PBL	---	---	brak danych
14.	Proquest Information &Learning	**14 511**	---	ilość przeszukań – **20 341** pobrane pełne teksty – **865**
15.	RSC Publishing	**104**	---	pobrane pełne teksty – **3162**
16.	Reaxys	---	---	ilość sesji – **1128** ilość przeszukań – **4852**
17.	Science	1	---	pobrane pełne teksty – **354**
18.	Science Direct (ICM + SDOL)	**2275** (1855 + 420 arch.)	---	pobrane pełne teksty – **101 225** Ilość sesji SDOL – **24 513**

a.	b.	c.	d.	e.
19.	Scopus	---	---	ilość sesji – **9163** ilość przeszukań – **28 241**
20.	Springer (ICM + Online)	**2720** (z archiwami)	**27 529** (z archiwami)	pobrane pełne teksty – **19 469**
21.	Web of Science (ICM + Online)	---	---	Ilość sesji– **6531** Ilość przeszukań – **39 453**
22.	Wiley Online Library	**1377**	---	pobrane pełne teksty – **10 833**

(Uwaga: liczba osób uprawnionych do korzystania z baz wynosiła w 2013 r. 14 500)

Źródło: opracowanie własne

Biblioteka ZUT zapewnia obecnie dostęp do 61 zagranicznych i polskich serwisów, baz danych, repozytoriów naukowych, oferowanych płatnie lub bezpłatnie przez różnych wydawców i firmy z sektora technologii informacyjnych.

Biblioteka tworzy ponadto, we współpracy i samodzielnie, następujące bazy danych:

- PUBLI – obejmującą publikacje pracowników ZUT w Szczecinie. Baza liczy 64 557 rekordów i zawiera opisy publikacji pracowników byłej Akademii Rolniczej od momentu jej utworzenia, natomiast publikacje pracowników byłej Politechniki Szczecińskiej od roku 1991. Aktualnie są one wpisywane retrospektywnie, od początku działalności tej uczelni. Baza stale ewoluuje. W ostatnich latach opisy dokumentów wzbogacono o wartość IF czasopisma, punktację Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz linki do pełnych tekstów.
- Baza SYMPO-net, administrowana przez Bibliotekę Politechniki Warszawskiej, obejmuje opisy bibliograficzne materiałów konferencyjnych. Niestety z końcem bieżącego roku zakończona zostanie aktualizacja bazy.
- BazTech – to baza zawartości czasopism naukowo-technicznych, tworzona od 1998 roku. Pracownicy Biblioteki ZUT wprowadzili do niej w latach 2004-2014 około 12 tys. rekordów.
- Od 2009 r. Biblioteka Główna ZUT w Szczecinie współtworzy Zachodniopomorską Bibliotekę Cyfrową „Pomerania". Łącznie w ZBC znajduje się 286 dokumentów (głównie doktoratów) z afiliacją ZUT.

Dydaktyka

Biblioteka ZUT, mając na względzie problemy użytkowników wynikające z zalewu informacji, stara się pomóc swoim czytelnikom w rozwiązaniu tego problemu poprzez organizację różnego typu szkoleń.

Dydaktyka biblioteczno-informacyjna realizowana jest przez bibliotekę w dwóch modułach:

- Szkolenie biblioteczne online dla studentów I roku studiów stacjonarnych na 8 wydziałach oraz dla studentów studiów niestacjonarnych na wybranych wydziałach ZUT.
- Wykłady z przedmiotu „Podstawy informacji naukowej" dla dyplomantów 8 wydziałów ZUT.

Dodatkowo Oddział Informacji Naukowej oraz czytelnie wydziałowe prowadzą szkolenia indywidualne dla wszystkich chętnych. Staramy się też propagować wszelkie szkolenia organizowane przez wydawców naukowych baz danych, zarówno te online, jak i prowadzone w sposób tradycyjny.

Wszechogarniająca informatyzacja, a co za tym idzie globalizacja informacji, wymuszają również obowiązek ciągłego doskonalenia się bibliotekarzy. Informacja staje się więc elementem budowania przewagi konkurencyjnej, a bibliotekarze – chcąc, nie chcąc – „kapłanami informacji". Aby dobrze wywiązać się z nowych, coraz trudniejszych zadań, uczestniczą w różnych specjalistycznych konferencjach, spotkaniach, szkoleniach. W 2004 r. uczestniczyło w nich 49 bibliotekarzy, a w 2013 r. – 79. Podniósł się też znacząco procent bibliotekarzy legitymujących się wykształceniem wyższym – z 61% (w 2004 r.) do 75% (w 2013 r.). Nie słabnie też aktywność publikacyjna bibliotekarzy. Od roku 2004 bibliotekarze ZUT opublikowali 228 artykułów w różnych czasopismach fachowych o zasięgu regionalnym i ogólnokrajowym.

Biblioteka jako „trzecie miejsce"

Obecne możliwości lokalowe Biblioteki Głównej pozwalają na przeprowadzanie szeregu imprez i inicjatyw skierowanych do szerszego grona osób. W bibliotece odbyły się:

- Uroczysta inauguracja Dni Kultury Francuskiej z udziałem ambasadora Francji Pierra Buhlera.
- Akcja „I ty zostań bohaterem. Dla Ciebie 5 minut dla kogoś całe życie" – rejestracja potencjalnych dawców szpiku kostnego. Łącznie w naszej Uczelni zarejestrowano 191 osób.
- Warsztaty „Zbadaj innowacyjność swojego pomysłu badawczego" skierowane do naukowców środowiska szczecińskiego, a organizowane przez Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii.
- Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich.
- Cykliczne spotkania członków „Fotoklubu Szczecin".
- Spotkania studentów w ramach kół naukowych.
- Spotkanie Ruchu Społecznego Głuchych i ich Przyjaciół.
- Wystawy organizowane przez zespół fotograficzny FOTOSENIOR ze Stowarzyszenia Uniwersytetu Trzeciego Wieku.
- Cykliczne spotkania dla studentów w ramach programu Erasmus.
- Międzywydziałowe Mistrzostwa ZUT w szachach.

- Wystawa z okazji 60-lecia Chóru Akademickiego im. prof. J. Szyrockiego ZUT w Szczecinie.
- Wystawy prac naukowców z Wydziału Budownictwa i Architektury.

Finanse

Zasady finansowania Biblioteki ZUT pozostają od lat niezmienne. Biblioteka otrzymuje określoną kwotę (co roku mniejszą) na swoje utrzymanie. W rocznym budżecie Biblioteki ZUT główną pozycję w wydatkach zajmują środki na płace oraz bieżącą działalność jednostki. Stanowią one 82,5% budżetu. Dofinansowanie z wydziałów na zakup nośników informacji to kwota stanowiąca 6,7% budżetu oraz środki z dotacji celowej uczelni, stanowiące 10,1% budżetu. Dotacja celowa pozwala na sfinansowanie zakupu baz, wydawnictw dydaktycznych, czasopism zagranicznych i polskich.

Podsumowanie

Podsumowując dotychczasowy okres funkcjonowania Biblioteki ZUT należy podkreślić następujące pozytywne zjawiska:

- Lokalizację biblioteki w nowej siedzibie od 2012 r..
- Utrzymanie dotychczasowej struktury organizacyjnej: centralnego gromadzenia i opracowania zbiorów oraz zdecentralizowanego udostępniania i utrzymania wolnego dostępu do zbiorów.
- Utrzymanie na w miarę stabilnym poziomie dotacji celowej na zakup nośników informacji, przy jednoczesnym dofinansowaniu tychże zakupów przez dziekanów poszczególnych wydziałów.
- Wzrastające znacząco wykorzystanie baz pełnotekstowych i bibliograficzno-abstraktowych.
- Zacieśnienie dobrej współpracy bibliotek w ramach ZPB.
- Współpraca z NUKAT, od lat układająca się bardzo dobrze, zaowocowała włączeniem katalogu Biblioteki ZUT do ogólnokrajowego projektu NUKAT – Autostrada Informacji Cyfrowej.
- Poddanie digitalizacji pierwszej partii 74 egzemplarzy najstarszych książek ze zbioru Biblioteki ZUT oraz roczników czasopisma „Polish Journal of Chemical Technology" z lat 1999–2006. Czasopismo wydawane jest przez Instytut Technologii Nieorganicznej i Inżynierii Środowiska ZUT i dzięki zgodzie wydawcy znajdzie się w zasobach ZBC „Pomerania".

Do barier, na które napotykamy w naszej pracy zaliczyć należy:

- Biurokrację.
- Z uwagi na realizowane przez władze uczelni oszczędności etatowe zmniejsza się obsada bibliotekarska (w momencie połączenia i teraz). Nie mamy możliwości zatrudniania młodych pracowników (obecnie na stanowisku młodszego bibliotekarza

zatrudnione są tylko dwie osoby co stanowi 2,8% wszystkich zatrudnionych pracowników bibliotecznych).

- Nie udało się zapewnić środków i przygotować księgozbioru tzw. studenckiego oraz zbioru prac dyplomowych do digitalizacji, chociaż problem został częściowo rozwiązany dzięki zakupowi pełnotekstowej bazy książek Ibuk.pl oraz Zarządzeniu Rektora ZUT, które obliguje doktorantów do dostarczania rozpraw doktorskich w formie elektronicznej.
- Brak środków finansowych na remont pomieszczeń dwóch bibliotek wydziałowych (Czytelnia Budownictwa i Czytelnia Wydziału Technologii i Inżynierii Chemicznej).
- Wdrożona w 2013 r. „Instrukcja windykacji w ZUT" zobligowała bibliotekę do wdrożenia procedur windykacyjnych i ściągania kar za nieterminowe zwroty materiałów bibliotecznych, co spowodowało sporo dodatkowej pracy.

Plany na przyszłość:

- Objęcie obowiązkowymi zajęciami z „Podstaw informacji naukowej" studentów dyplomantów wszystkich wydziałów oraz spowodowanie odciążenia budżetu biblioteki kosztami za te zajęcia (przejęcie finansowania przez wydziały).
- Dokończenie prac nad przystosowaniem dwóch czytelni do udostępniania zbiorów w formule otwartego dostępu.
- Włączenie się do prac nad organizacją repozytorium uczelnianego.
- Uzupełnienie bibliografii retrospektywnej publikacji pracowników byłej Politechniki Szczecińskiej z lat 1961–1987.
- Wprowadzenie do katalogu Aleph zbioru prac doktorskich byłej Akademii Rolniczej z lat 1959–2006 (około 1000 rozpraw).
- Transfer danych z bazy PUBLI do Polskiej Bibliografii Naukowej.
- Dalsza digitalizacja archiwalnych zbiorów bibliotecznych, w miarę możliwości finansowych.

Dagmara Budek
Biblioteka Główna Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie

BIBLIOTEKA GŁÓWNA POMORSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO W SZCZECINIE 2004–2014 – DEKADA ZMIAN

Biblioteka Główna Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie wraz z Filią nr 1 usytuowaną w Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym nr 1 tworzą system biblioteczno-informacyjny. Od początku istnienia (1948) do 2007 roku biblioteka mieściła się w budynku Rektoratu przy ul. Rybackiej 1. We wrześniu 2007 r. przeniosła się do wyremontowanego budynku przy al. Powstańców Wielkopolskich 20 (dawnego klubu studenckiego TRANS). Istniejąca wcześniej Filia nr 2 w Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym nr 2 została włączona w strukturę Biblioteki Głównej.

Powierzchnia biblioteki w nowej siedzibie jest niemal trzykrotnie większa od wcześniejszej i wynosi 3050 m^2. Łącznie w bibliotece dostępne są 262 miejsca dla użytkowników (z tego ponad 130 w czytelni), trzy pokoje pracy grupowej i cztery pokoje pracy indywidualnej z pełnymi stanowiskami multimedialnymi. Użytkownicy mogą korzystać z ponad 50 stanowisk komputerowych, internetu bezprzewodowego, trzech skanerów oraz dwóch samoobsługowych kserokopiarek. W budynku znajduje się także 40–osobowa sala dydaktyczna z 10 komputerami i niewielka kawiarenka. Biblioteka została wyposażona w jezdne regały kompaktowe umożliwiające lepsze wykorzystanie powierzchni magazynowej. Łączna długość półek wynosi 9 tys. metrów bieżących, z czego ok. 1,5 tys. znajduje się w wypożyczalni z wolnym dostępem do księgozbioru dydaktycznego. Zainstalowany został elektromagnetyczny system ochrony zbiorów przed kradzieżą. Każdy egzemplarz książki i czasopisma wyposażono w pasek magnetyczny, a znajdujące się przed wejściem do czytelni i wypożyczalni bramki sygnalizują każdą próbę nieuprawnionego wyniesienia zbiorów. Budynek, wraz ze zbiorami, objęty jest całodobową ochroną, a wszystkie pomieszczenia ogólnodostępne są monitorowane. Rozwiązania architektoniczne (winda, podjazdy) umożliwiają korzystanie z biblioteki osobom niepełnosprawnym. Biblioteka otwarta jest dla użytkowników przez 76 godzin w tygodniu, od poniedziałku do piątku w godz. 8:00–22:00 i w soboty w godz. 9:00–15:00.

Kadra biblioteki liczy 32 pracowników (31,5 etatu), w tym 26 osób z wykształceniem wyższym (1 osoba ze stopniem doktora nauk humanistycznych). W momencie przeniesienia biblioteki do nowego budynku udało nam się pozyskać 2 nowe etaty.

Biblioteka gromadzi literaturę związaną z prowadzonymi na naszej uczelni kierunkami studiów – z zakresu medycyny, stomatologii, analityki medycznej, biotechnologii,

pielęgniarstwa, położnictwa, ratownictwa medycznego, dietetyki, kosmetologii, fizjoterapii, zdrowia publicznego oraz literaturę naukową związaną z tematyką realizowanych na uczelni badań naukowych. Jako jedyna biblioteka w województwie zachodniopomorskim udostępnia zbiory z zakresu medycyny w tak szerokim zakresie.

Zbiory biblioteki liczą ponad 295 tys. woluminów, w tym: 243 tys. wydawnictw zwartych, 46 tys. wydawnictw ciągłych, ponad 4,5 tys. zbiorów specjalnych oraz blisko 500 zinwentaryzowanych zbiorów elektronicznych. Roczny zakup książek kształtuje się na poziomie ok. 3,5 tys. egzemplarzy, prenumerata bieżąca obejmuje 453 tytuły czasopism polskich i 88 tytułów czasopism zagranicznych. Warunki w nowej bibliotece pozwoliły na zorganizowanie w czytelni i wypożyczalni wolnego dostępu do książek i czasopism (w wypożyczalni 26 154 wol. książek, w czytelni 8 251 woluminów książek oraz ponad 500 tytułów czasopism bieżących). W Filii nr 1 istnieje również wolny dostęp do całego księgozbioru liczącego 10 574 woluminów.

Systematycznie zwiększa się liczba zarejestrowanych użytkowników korzystających z biblioteki. Obecnie wynosi 9171. Ze względu na duże umiędzynarodowienie naszej uczelni biblioteka podjęła szereg działań mających na celu stworzenie przyjaznego środowiska grupie studentów programu anglojęzycznego, m.in. napisy informacyjne w języku angielskim, informatory o bibliotece, wyodrębniony księgozbiór w czytelni i wypożyczalni, strona www.

Biblioteka oferuje dostęp do elektronicznych źródeł informacji medycznej – polskich i zagranicznych baz bibliograficznych oraz baz pełnotekstowych dostępnych w sieci internetowej PUM i z komputerów domowych.

Biblioteka umożliwia dostęp do 35 baz danych, takich jak: Medline, Dentistry and Oral Sciences Source, Cinahl Complete, ProQuest Health and Medical Complete, Polska Bibliografia Lekarska, Serwis Prawo i Zdrowie, a także do pakietów czasopism online następujących wydawców: Oxford University Press, BMJ Group, LWW (Your Journals@Ovid) oraz kolekcji podręczników elektronicznych na platformach: Ebrary (kolekcje Medicine i Nursing), wydawnictwa Elsevier (Elibrary) i Ibuk Libra (pierwszego polskiego serwisu podręczników akademickich i książek naukowych w wersji online publikowanych przez czołowych polskich wydawców – 118 tytułów). Udostępnia także bazy w ramach Wirtualnej Biblioteki Nauki: Web of Science, Science Direct (Elsevier), Springer Link (Springer), Wiley Online Library (Wiley-Blackwell), Academic Search Complete, Health Source: Nursing/ Academic Edition (Ebsco) oraz Scopus. Biblioteka umożliwia również korzystanie z innych zasobów wspierających proces dydaktyczny, takich jak: platformy edukacyjne Access Medicine i Access Pediatrics wydawnictwa McGraw-Hill oraz trójwymiarowy atlas anatomiczny Primal Pictures 3D. Oprócz baz danych biblioteka zapewnia dostęp do narzędzi wspomagających wyszukiwanie: multiwyszukiwarki Ebsco Discovery Service (EDS), narzędzia linkującego LinkSource oraz listy czasopism i książek online A – to – Z. Łącznie biblioteka zapewnia dostęp do 23 472 tytułów czasopism i 28 160 książek pełnotekstowych w wersji elektronicznej. Liczba pobrań pełnych tekstów z baz danych wynosi ponad 77 tys., a liczba przeszukiwań ponad 563 tys.

Od 2000 roku biblioteka pracuje w zintegrowanym systemie bibliotecznym ALEPH. Wdrożone zostały wszystkie moduły systemu: gromadzenie i opracowanie zbiorów z funkcją „zaproponuj zakup", udostępnianie oraz wypożyczenia międzybiblioteczne, co umożliwia kompleksową obsługę czynności bibliotecznych. Użytkownik ma możliwość przeszukiwania katalogu, sprawdzania stanu swojego konta bibliotecznego, elektronicznego składania zamówień do wypożyczalni, czytelni i wypożyczalni międzybibliotecznej oraz przedłużania terminu zwrotu wypożyczonych materiałów bibliotecznych. System automatycznie nalicza opłaty za przetrzymanie materiałów bibliotecznych, wysyła też przypomnienia o zbliżającym się terminie zwrotu oraz monity. W najbliższych dniach planowane jest uruchomienie funkcji składania zamówień na odbitki kserograficzne.

Pracownicy Działu Informacji Naukowej i Bibliografii tworzą bazę danych obejmującą publikacje naukowe pracowników Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego. Od 1994 roku bibliografia opracowywana jest w programie EXPERTUS i dostępna bezpośrednio ze strony www biblioteki. Niezwykle istotnym elementem działalności biblioteki jest przygotowywanie zestawień bibliometrycznych, dotyczących punktacji publikacji pracowników PUM na potrzeby władz uczelni (np. dla osób ubiegających się o stanowisko profesora i adiunkta na PUM, dane do okresowej oceny nauczycieli akademickich), Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów oraz otwierania specjalizacji przez lekarzy i lekarzy dentystów z województwa zachodniopomorskiego.

Pracownicy biblioteki prowadzą obowiązkowe zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku wszystkich wydziałów w języku polskim i angielskim. W 2008 roku wprowadzona została nowa forma szkolenia bibliotecznego w wersji elektronicznej. Tematyka zajęć obejmuje organizację, funkcjonowanie biblioteki, zasady korzystania ze zbiorów i oferowanych usług. Warunkiem zaliczenia przedmiotu jest zapoznanie się z treścią przysposobienia bibliotecznego online i prawidłowe rozwiązanie testu na poziomie 70%. Wszyscy studenci objęci są również obowiązkowymi zajęciami z naukowej informacji medycznej w wymiarze 3 godzin, w zakresie metodyki wyszukiwania informacji w komputerowych bazach biomedycznych, serwisach książek i czasopism elektronicznych dostępnych w bibliotece oraz zasad sporządzania bibliografii załącznikowej. Zajęcia prowadzone są w formie praktycznych ćwiczeń w pracowni komputerowej, także w języku polskim i angielskim.

Od roku akademickiego 2012/2013 zwiększona została liczba godzin zajęć z informacji naukowej dla studentów Studium Doktoranckiego i wynosi obecnie 15. Nowością było uruchomienie szkolenia obejmującego część teoretyczną w formie e-learningu na platformie edukacyjnej Moodle. Składa się ono z 8 modułów tematycznych z zakresu: źródeł naukowej informacji medycznej, wyszukiwania informacji w bazach bibliograficznych i pełnotekstowych, elementów prawa autorskiego, metod i narzędzi oceny jakości źródeł i dorobku naukowego, zasad tworzenia bibliografii załącznikowej do pracy naukowej oraz korzystania z menedżera bibliografii. Zajęcia e-learningowe uzupełniają ćwiczenia praktyczne w wymiarze 6 godzin.

Pracownicy biblioteki prowadzą indywidualne i grupowe szkolenia użytkowników oraz szkolenia pracowników w jednostkach uczelni. Od roku 2011 w bibliotece odbywają się również zajęcia z najmłodszymi studentami naszej uczelni w ramach Dziecięcego Uniwersytetu Medycznego. Często gościmy też grupy zainteresowane działalnością naszej biblioteki, począwszy od przedszkolaków, po studentów studiów podyplomowych kierunku bibliotekoznawstwo.

Nowy budynek biblioteki umożliwił realizację nowych form działalności, takich jak: kiermasze podręczników, okolicznościowe wystawy, spotkania z autorami i promocje książek. Biblioteka PUM aktywnie włącza się w organizację Tygodnia Bibliotek, od 4 lat jest gospodarzem charytatywnego kiermaszu „Bibliotekarze – dzieciom".

Z naszych pomieszczeń często korzystają również studenci zrzeszeni w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Studentów Medycyny (IFMSA) i w Polskim Towarzystwie Studentów Stomatologii (PTSS), organizując na terenie biblioteki różnego rodzaju akcje.

Pracownicy biblioteki tworzą i na bieżąco aktualizują stronę internetową biblioteki w języku polskim i angielskim (od 2006 roku) oraz profil biblioteki na Facebooku (od 2012 roku).

Biblioteka jest członkiem Zachodniopomorskiego Porozumienia Bibliotek, współtworzy Zachodniopomorską Bibliotekę Cyfrową, Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych w Polskich Bibliotekach Medycznych, kartotekę haseł przedmiotowych MeSH w języku polskim oraz współpracuje w ramach systemu elektronicznego dostarczania kopii artykułów doc@med.

Wydawać by się mogło, że nowa siedziba na długie lata zaspokoi wszystkie potrzeby naszych użytkowników oraz potrzeby związane z przechowywaniem zbiorów. O ile ta druga potrzeba wydaje się zabezpieczona na wiele lat (chociażby z powodu zmiany formy gromadzonych zbiorów i przeniesienia ciężaru ciężkości na zbiory elektroniczne, wymagające znacznie mniejszej powierzchni magazynowej), o tyle pierwsza sprawa nie jest już tak oczywista. Biblioteka jest strukturą stale rozwijającą się i po siedmiu latach funkcjonowania w nowej siedzibie widoczne staje się coraz większe zapotrzebowanie na pokoje pracy indywidualnej oraz miejsca, które można byłoby nazwać przestrzenią pozabiblioteczną. Przestrzenią do pracy w grupach, przestrzenią do spotkań czy po prostu do odpoczynku. I tego na razie brakuje w naszej bibliotece. W związku ze zwiększającą się stale liczbą zajęć dydaktycznych, rozbudowy wymaga też sala dydaktyczna, która okazała się zbyt mała na tak liczne grupy studenckie. Nie wspominałabym o tym, gdyby nie pojawiła się szansa na działania, które poprawiłyby sytuację w tym zakresie. Jeżeli nasze plany zyskają aprobatę władz uczelni planujemy zagospodarowanie przestrzeni na parterze budynku, m.in. uruchomienie nowej sali dydaktycznej i utworzenie przestrzeni pozabibliotecznej oraz przebudowę obecnej sali dydaktycznej na pokoje pracy indywidualnej. Kończąc swoje wystąpienie 10 lat temu, kiedy to nowy budynek biblioteki był dopiero w planach, wyrażałam nadzieję, że te plany staną się faktem. Tak też czynię dzisiaj mając nadzieję, że nasze „marzenia" i tym razem zostaną zrealizowane.

Elżbieta Edelman

Biblioteka Główna Akademii Morskiej w Szczecinie

NOWA JAKOŚĆ USŁUG BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ AKADEMII MORSKIEJ. ZMIANY W OSTATNIM DZIESIĘCIOLECIU ORAZ PERSPEKTYWY DALSZEGO ROZWOJU

W tym roku Biblioteka Główna Akademii Morskiej obchodzi 45 rocznicę utworzenia. Mija również 10 lat od spotkania Zachodniopomorskiego Porozumienia Bibliotek i momentu przedstawienia przez moje koleżanki stanu i planów, jakie snuliśmy w stosunku do naszej biblioteki.

Biblioteka w dalszym ciągu mieści się przy ul. Henryka Pobożnego 11 na powierzchni 2000 m^2. Piąte piętro zajmują poszczególne działy biblioteki, a szóste w całości zajmują magazyny wyposażone w połowie w regały jezdne. Struktura biblioteki nie uległa dużej zmianie, poszerzyła się o stanowisko bibliotekarza systemowego.

Obsada kadrowa w porównaniu z rokiem 2004 przedstawia się następująco (tabela 1):

Tabela 1. Obsada kadrowa BG AM w latach 2004 i 2014

2004r.: 18 osób – (16 etatów)		**2014r.: 21osób – (18,5 etatu)**
stanowiska	Ilość osób/etatów	Ilość osób/etatów
st. kustosz dypl.	1	1
kustosz	4 (3 etaty)	6 (6 etatów)
st. bibliotekarz	2	3
bibliotekarz	5	2
mł. bibliotekarz	2	1
magazynierzy	2	2
sekretarka	1 (1/2 etatu)	1 (1/2 etatu)
archiwista	1 (1/2 etatu)	3 (2 etaty)
bibliotekarz systemowy	0	2 (1 etat)

Źródło: opracowanie własne

Biblioteka posiada wysoko wykwalifikowaną kadrę bibliotekarską. 88,2% pracowników posiada wykształcenie wyższe kierunkowe lub dodatkowo podyplomowe bibliotekarskie. Tylko jedna osoba z pracowników bibliotecznych (z 17 osób) nie posiada wykształcenia wyższego bibliotekarskiego. Tylko jedna pani magazynierka nie posiada policealnego studium bibliotekarskiego.

Zasadniczy trzon użytkowników stanowią studenci i pracownicy naukowi AM, następnie studenci i pracownicy naukowi innych uczelni Szczecina. Sporą grupę stanowią oficerowie i marynarze podnoszący swoje kwalifikacje, uczestnicząc w kursach organizowanych przez Akademię Morską. Są to często ludzie, którzy na stałe wiążą się z morzem i po ukończeniu kursów są naszymi stałymi czytelnikami. Z zasobów biblioteki korzystają też słuchacze Policealnej Szkoły Morskiej, uczniowie Zachodniopomorskiego Centrum Edukacji Morskiej i Politechnicznej oraz pracownicy Polskiej Żeglugi Morskiej, Polskiego Rejestru Statków i inni zainteresowani.

Profil zbiorów biblioteki związany jest ściśle z kierunkami kształcenia w Akademii Morskiej oraz z szeroko rozumianą gospodarką morską. Obecnie biblioteka posiada ponad 122 tysiące zbiorów zwartych, 7 614 wol. czasopism oraz ponad 9 tysięcy jednostek zbiorów specjalnych. Oprócz księgozbioru ściśle związanego z nauczaniem istnieje również spory zbiór literatury beletrystycznej (18 330 wol.). W bieżącym roku biblioteka prenumeruje 147 tytułów czasopism polskich, 32 tytuły zagraniczne oraz 9 baz pełnotekstowych. Wpływy książek w ubiegłym roku wynosiły 1370 wol. Wszystkie zbiory biblioteki są opracowane i znajdują się w katalogu online.

Oprócz bazy książek, czasopism, prac dyplomowych (inżynierskich, magisterskich i podyplomowych) w bibliotece tworzone są:

- baza KART, stanowiąca bazę opisów bibliograficznych artykułów z czasopism gromadzonych przez BG;
- baza PUBLI, stanowiąca opisy bibliograficzne dorobku naukowego pracowników Akademii Morskiej.

Jako jedna z nielicznych bibliotek w Polsce BG AM ma w swojej strukturze zbiory Archiwum Uczelni (620,6 m.b.), które usytuowane są w 3 miejscach.

Obecnie zarejestrowanych jest 5603 użytkowników mogących skorzystać z wypożyczalni, czterech czytelń (czasopism, książek, informacji naukowej i multimedialnej) z wolnym dostępem do zbiorów i komputerów oraz z wypożyczeń międzybibliotecznych. W roku 2013 zapisało się 789 nowych czytelników (w 2004 r. – 970).

Udostępnianie w tych agendach wygląda następująco (tabela 2):

Tabela 2. Udostępnianie zbiorów w agendach BG AM w latach 2004 i 2013

	2004		**2013**	
Agenda	**Odwiedziny**	**Udostępnienia**	**Odwiedziny**	**Udostępnienia**
Wypożyczalnia	43 866	39 201	16 072	17 389
Czytelnia Książek	8 070	24 210	5 627	16 881
Czytelnia Czasopism	7 380	22 140	2 965	8 895
Czytelnia Inf. Naukowej	4 350	13 050 Inf. 8 700	643	1 045
Czytelnia Multimedialna	0	0	4733	

Źródło: opracowanie własne

Biblioteka Główna Akademii Morskiej prowadzi szeroką współpracę z bibliotekami w kraju i za granicą w wielu obszarach, m.in. prowadząc wypożyczenia biblioteczne, wymianę międzybiblioteczną, przy wzbogacaniu bazy polskich czasopism technicznych BazTech itp. Współpracujemy również z bibliotekami Zachodniopomorskiego Porozumienia Bibliotek współorganizując konferencje, seminaria czy szkoleniach. Przez dwa poprzednie lata koordynatorem ZPB była dyrektor BG AM.

W przedstawionych w 2004 r. planach, jako najważniejsze, znalazły się:

1. Utworzenie Czytelni Multimedialnej.
2. Zmiana systemu bibliotecznego.
3. Instalacja w czytelniach bramek zabezpieczających zbiory.
4. Zwiększenie liczby regałów jezdnych.

Udało nam się zrealizować trzy spośród nich (1, 2, 4), natomiast ze względu na usytuowanie pomieszczeń, zrezygnowaliśmy z instalacji w czytelniach bramek zabezpieczających zbiory. Przy obecnej lokalizacji nie ma takiej potrzeby.

Już w drugiej połowie 2005 roku, w ramach realizacji projektu Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, została utworzona Czytelnia Multimedialna, w której udostępniliśmy 11 stanowisk komputerowych z dostępem do internetu oraz różnych baz danych. Są też stanowiska do odsłuchu i odtwarzania kaset i płyt. Czytelnia Multimedialna była bardzo potrzebna naszym użytkownikom i wciąż cieszy się dużym zainteresowaniem. Mogą z niej korzystać wszyscy mieszkańcy Szczecina. Statystyki odwiedzin są imponujące:

- 2005 r. – 2028 odwiedzin (od 6 października),
- 2006 r. – 6119 odwiedzin,
- 2007 r. – 5400 odwiedzin,
- 2008 r. – 2909 odwiedzin,
- 2009 r. – 4577 odwiedzin,
- 2010 r. – 6394 odwiedzin,
- 2011 r. – 6332 odwiedzin,
- 2012 r. – 5937 odwiedzin,
- 2013 r. – 4733 odwiedzin.

Dzięki realizacji drugiego już projektu unijnego z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka pt. „Biblioteka Cyfrowa Świat Morskich Publikacji", możliwe było zakupienie nowego systemu bibliotecznego oraz utworzenie Biblioteki Cyfrowej wraz z digitalizacją ponad tysiąca publikacji.

Od 2010 roku Biblioteka Główna Akademii Morskiej pracuje w nowoczesnym systemie ALEPH, który posiada dużo więcej możliwości od działającej wcześniej SOWY. Wdrożenie nowego systemu pozwoliło na udostępnienie naszym użytkownikom usług bibliotecznych w nowej jakości. Nowy system umożliwił zdalne zamówienia i rezerwację książek, szybszą realizację procesu opracowywania zbiorów i informacji o zbiorach, automatyczne monitowanie użytkowników o zbliżającym się terminie zwrotu książek, automatycznym naliczaniu opłat za przetrzymywanie książek itp. Wprowadzony został również unowocześniony

system oznaczania zbiorów. System ALEPH pozwolił również na krzyżowe połączenie niektórych opisów bibliograficznym w katalogu z publikacjami znajdującymi się w Bibliotece Cyfrowej Świat Morskich Publikacji, a także na podłączenie zakupionych przez BG AM na własność książek online. System ALEPH pozwala na pełną integrację z systemem Dziekanat, co umożliwia automatyczne pozyskiwanie z niego danych studentów. W związku z tym studenci posiadający od 2011 r. elektroniczne legitymacje nie muszą otrzymywać dodatkowych kart bibliotecznych.

Drugą korzyścią płynącą z realizacji unijnego projektu było utworzenie biblioteki cyfrowej Świat Morskich Publikacji, w której umożliwiliśmy szeroki, zdalny dostęp w formie cyfrowej do źródeł wiedzy oraz najcenniejszych wydawnictw z szeroko pojętej gospodarki morskiej. W bazie znajdują się m.in.: wydawnictwa ciągłe uczelni morskich; skrypty, podręczniki, materiały dydaktyczne; dorobek naukowy pracowników Akademii Morskiej w Szczecinie i innych uczelni związanych z gospodarką morską; materiały konferencyjne; doktoraty; czasopisma i artykuły z czasopism; artykuły dedykowane – napisane na zamówienie; adresy portali i stron internetowych powiązanych z gospodarką morską; aktywne linki dostępu do baz IMO; bazy morskie zakupione przez Bibliotekę Główną Akademii Morskiej oraz materiały dotyczące historii Akademii Morskiej w Szczecinie. Obecnie w Bibliotece Cyfrowej udostępniamy 1783 obiekty, a skorzystało z niej 1 113 255 użytkowników. Pobrano 32 418 publikacji (dane na koniec 2013 r.). Obserwujemy bardzo duże wykorzystanie tych zbiorów. Staramy się sukcesywnie wprowadzać nowe zbiory, ale nie jest to łatwe ze względu na zachowanie polityki ochrony własności intelektualnej. Oprócz środków własnych pozyskujemy je z różnych projektów, aby zdigitalizować i udostępnić w miarę możliwości jak najwięcej zbiorów.

Trzecim punktem planów z 2004 r., który częściowo został zrealizowany, było wyposażenie pozostałej powierzchni magazynowej w regały jezdne. Pozostałej, gdyż regały jezdne zajmują połowę magazynów już od 1996 r. Niestety, nie udało nam się zainstalować tych regałów w magazynach bibliotecznych. Dzięki dofinansowaniu z kolejnego projektu takie regały są już od czterech lat w magazynie Archiwum, gdzie przechowywane są akta absolwentów.

W minionej dekadzie w Bibliotece AM zaszło wiele zmian spowodowanych informatyzacją, digitalizacją oraz innym potrzebami użytkowników. Dzisiejszy użytkownik biblioteki potrzebuje informacji natychmiast. Informacji obszernej, a jednocześnie konkretnej i wyczerpującej. Najlepiej jeśli otrzyma ją nie opuszczając kampusu, miejsca zamieszkania lub miejsca pracy. Użytkownicy naszej biblioteki również mają takie oczekiwania, którym musimy sprostać, oferując coraz to nowe usługi.

Katalog online ze zdalnym zamawianiem i rezerwowaniem zbiorów to już standard. Oddana w ręce użytkowników Biblioteka Cyfrowa Świat Morskich Publikacji niewątpliwie pozwoliła na zastąpienie coraz mniejszych zakupów zbiorów drukowanych. W miejsce tradycyjnych książek czy czasopism przekazujemy ich formę cyfrową.

W 2004 r. (gdy odbywała się poprzednia sesja ZPB, na której prezentowały się biblioteki) szkolenia biblioteczne dla studentów I roku AM prowadzone były w formie dwugo-

dzinnych zajęć z zaliczeniem. Od dwóch lat, szkolenia biblioteczne odbywają się online, a zaliczenia odklikiwane są w systemie Dziekanat. Systematycznie następuje wymiana sprzętu komputerowego na nowszy, lepszy, mający więcej możliwości (najstarszy komputer znajdujący się w bibliotece jest z 2012 r.). Na terenie całej biblioteki istnieje Wi-Fi i użytkownicy przychodzący ze swoimi urządzeniami mają zasięg internetowy w każdym zakątku. Do dyspozycji tych, którzy nie posiadają własnych urządzeń, a chcieliby skorzystać z internetu bez wejścia do czytelni są również dwa internetowe punkty dostępowe. W czytelniach zainstalowane są skanery, na których można zeskanować potrzebny fragment książki czy czasopisma na dowolny nośnik.

Ciągle pracujemy nad podniesieniem jakości usług bibliotecznych oraz nad tym, aby nadążyć za zmieniającymi oczekiwaniami naszych użytkowników. Prowadzimy w związku z tym badania mające na celu uzyskanie od nich informacji.

Oczywiście mamy plany na przyszłość:

- modernizacja pomieszczeń działów udostępniania,
- doposażenie pozostałej powierzchni magazynowej w regały jezdne,
- permanentna digitalizacja zbiorów,
- utworzenie sali – centrum konferencyjno-multimedialnego z wyposażeniem do zdalnych konferencji itp.,
- instalacja wrzutni całodobowej i wiele innych mniej istotnych.

Wszystkie te poczynania możliwe będą tylko wtedy, gdy pozyskamy na nie środki, są bowiem kadra i jej chęci do zmian.

Mirosława Różycka
Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego

STAN I POTRZEBY BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO – DZIESIĘĆ LAT PÓŹNIEJ

Minęło dziesięć lat od czasu, gdy na zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego konferencji „Stan i perspektywy rozwoju szczecińskich bibliotek" zaprezentowanych zostało siedem szczecińskich bibliotek. Przedstawiono wówczas stan obecny i to, co zdaniem dyrekcji tych bibliotek powinno być realizowane w najbliższych latach i w dalszej perspektywie.

Na obecnej konferencji spotkali się przedstawiciele bibliotek wchodzących w skład Zachodniopomorskiego Porozumienia Bibliotek – następcy Szczecińskiego Porozumienia Bibliotek, którzy zaprezentowali stan obecny bibliotek oraz plany rozwoju na dalsze lata.

Wróćmy jednak do roku 2004. Które z przedstawionych wówczas planów zostały zrealizowane, a co niestety, mimo wysiłku dyrekcji i pracowników nadal pozostaje w sferze planów na kolejne lata? Jak obecnie przedstawia się stan Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego, jakie są jej najważniejsze potrzeby i jakie problemy muszą zostać pilnie rozwiązane?

Przez omawianych dziesięć lat zmianie uległa struktura systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu Szczecińskiego. Wraz ze zmieniającą się strukturą samego Uniwersytetu Szczecińskiego powstały nowe wydziały i nowe biblioteki. Dotychczasowe biblioteki instytutowe zmieniły nazwę stając się bibliotekami wydziałowymi, niektóre biblioteki instytutowe, pracujące na rzecz tego samego wydziału, uległy konsolidacji, a niektóre uległy likwidacji mimo braku akceptacji ze strony dyrekcji Biblioteki Głównej.

Pierwsza zmiana nastąpiła już z końcem 2004 r., kiedy to na Uniwersytecie Szczecińskim utworzono Wydział Teologiczny. Dotychczasowa Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Szczecinie stała się Biblioteką Wydziału Teologicznego. Jest to biblioteka o specyficznym, nietypowym dla całego systemu biblioteczno-informacyjnego statusie. Biblioteka pod względem merytorycznym podlega Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego, również jej pracownicy podlegają dyrekcji Biblioteki Głównej, natomiast koszty zakupu zbiorów i wymiany międzybibliotecznej są po stronie wydziału. Zbiory Biblioteki Teologicznej nie należą do Uniwersytetu Szczecińskiego, a pozostają własnością Kościoła. Biblioteka ta należy do Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES i nadal pracuje w systemie bibliotecznym MAK.

Kolejne zmiany nastąpiły w październiku 2007 r. wraz z podziałem Wydziału Humanistycznego na Wydział Humanistyczny i Wydział Filologiczny. Tworzona w latach 2004–2005 r. Biblioteka Humanistyczna stała się biblioteką wydziałową dla nowego Wydziału Humanistycznego. Przejęła ona wszystkie zbiory dawnej Biblioteki Instytutu Historii, która do utworzenia Biblioteki Humanistycznej działała w strukturze Biblioteki Zarządzania i Historii i Biblioteki Nauk Społecznych. Działająca na rzecz Wydziału Humanistycznego Biblioteka Psychologii i Pedagogiki została zlikwidowana 31 grudnia 2009 r., a jej zbiory przejęte przez Bibliotekę Główną, Bibliotekę Humanistyczną i Bibliotekę Teologiczną.

Trzy biblioteki filologiczne: Biblioteka Filologii Polskiej i Słowiańskiej, Biblioteka Języków Obcych i Biblioteka Instytutu Filologii Germańskiej działały nadal jako biblioteki instytutowe, pracując na rzecz Wydziału Filologicznego.

Z początkiem 2008 r. powstało Akademickie Centrum Kształcenia Językowego (ACKJ), przy którym utworzona została Biblioteka ACKJ. Biblioteka otrzymała w depozycie zbiory Alliance Français oraz przejęła zbiory British Council. Oficjalne otwarcie Biblioteki ACKJ nastąpiło 26 maja 2009 r. Prowadzi ona szeroką działalność okołobiblioteczną skierowaną nie tylko do środowiska akademickiego, ale także do mieszkańców Szczecina. Odbywają się w niej m.in. spotkania Reading Group prowadzone w języku angielskim, spotkania z wybitnymi ludźmi – autorami książek, tłumaczami literatury, fotografikami, prelekcje, spotkania w ramach działalności Centrum Cywilizacji Iberyjskiej.

We wrześniu 2008 r. w strukturze Uniwersytetu Szczecińskiego pojawił się kolejny wydział – Wydział Nauk o Ziemi, który został wyodrębniony z Wydziału Nauk Przyrodniczych. Ze względu na bardzo bliskie sąsiedztwo z Biblioteką Główną nie utworzono nowej biblioteki wydziałowej. Rolę tę pełni Biblioteka Główna, która przejęła większość zbiorów Biblioteki Nauk Przyrodniczych o zakresie tematycznym dotyczącym dziedzin naukowych reprezentowanych na Wydziale Nauk o Ziemi.

Kolejna zmiana to wydzielenie z dniem 27 stycznia 2011 r. z Wydziału Nauk Przyrodniczych nowego, kolejnego już wydziału, opartego na dotychczas działającym Instytucie Kultury Fizycznej – Wydziału Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia. Dotychczasowa Biblioteka Instytutowa stała się Biblioteką Wydziału Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia.

W niespełna dwa tygodnie później nastąpiła kolejna zmiana dotycząca Biblioteki Wydziału Nauk Przyrodniczych. Zgodnie z uchwałą Rady Wydziału Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 10 lutego 2011 r. została ona zlikwidowana. Rada Wydziału zdecydowała o włączeniu zbiorów likwidowanej biblioteki do zbiorów Biblioteki Głównej, pomimo skierowanego do władz Wydziału sprzeciwu dyrekcji Biblioteki Głównej. Sprzeciw ten związany był głównie z faktem braku wolnych pomieszczeń magazynowych mogących pomieścić wszystkie zbiory likwidowanej biblioteki. Właśnie z powodu braku miejsca w magazynach zbiory Biblioteki Nauk Przyrodniczych nie są udostępniane w całości. Czytelnicy mogą na bieżąco korzystać tylko z tej części wydawnictw zwartych, które zostały wybrane przez pracowników wydziału oraz z dużej części czasopism. Pozostałe zbiory zostały zmagazynowane poza Biblioteką Główną, obecnie bez możliwości ich udostępniania.

Rysunek 1: Wizualizacja nowej Biblioteki WZiEU. Stanowisko do samowypożyczeń. Dostęp: http://www.serviceinterlab.pl/?id=3, (09.10.2014)

Rysunek 2: Wizualizacja nowej Biblioteki WZiEU. Dostęp: http://www.serviceinterlab.pl/?id=3, (09.10.2014)

W okresie wakacji 2013 r. rozpoczęły się prace nad połączeniem Biblioteki Filologii Polskiej i Słowiańskiej z Biblioteką Języków Obcych. Mimo wielu nieprzewidzianych trudności z dniem 1 października 2013 r. obie, połączone biblioteki rozpoczęły nowy rok akademicki pod nazwą Biblioteka Filologiczna w dawnej siedzibie Biblioteki Filologii Polskiej i Słowiańskiej, w budynku nr 4 Kampusu przy al. Piastów. Powierzchnia połączonej Biblioteki Filologicznej uległa zwiększeniu o przestrzeń niezbędną do pomieszczenia zbiorów Biblioteki Języków Obcych. Połączona biblioteka uzyskała część nowego wyposażenia, zostały wykonane także niezbędne prace remontowe.

Również podczas wakacji 2013 r. do wyremontowanych pomieszczeń sąsiedniego budynku została przeniesiona Biblioteka Wydziału Zarządzania i Ekonomiki Usług. Nowa lokalizacja to budynek SERVICE INTER-LAB Centrum Transferu Wiedzy i Innowacji dla Sektora Usług. Obecna biblioteka, która oficjalnie działa pod nazwą Centrum Wiedzy Menadżerskiej, otrzymała dwie kondygnacje o łącznej powierzchni 2158 m². Na parterze wydzielono kilka pomieszczeń do pracy grupowej. Centrum posiada otwarty dostęp do

całości zbiorów. Jest to obecnie jedyna biblioteka w systemie biblioteczno-informacyjnym Uniwersytetu Szczecińskiego wyposażona w system RFID.

Do biblioteki tej, dzięki funduszom Inter-Lab, zakupiono łącznie 8447 wol. książek anglojęzycznych i polskich. Wykupiono również dostęp do wielu baz, m.in. EMIS Polska, Factica, ProQuest, GMID,World eBook Library, DealWatch Polska. Dostęp do niektórych baz wykupiony został na okres sześcioletni.

Ostatnie zmiany, jakie dokonane zostały podczas wakacji letnich tego roku, dotyczą ponownie Biblioteki Filologicznej. W związku z otrzymaniem przez Uniwersytet Szczeciński funduszy na remont budynków nr 3 i 4 w Kampusie przy al. Piastów nastąpiła czasowa likwidacja Biblioteki Filologicznej. Jej księgozbiór podręczny został przewieziony z dawnej Biblioteki Języków Obcych do Biblioteki ACKJ i tam jest udostępniany. Natomiast księgozbiór podręczny dawnej Biblioteki Filologii Polskiej i Słowiańskiej został przewieziony do Biblioteki Głównej i udostępniany jest w Oddziale Czytelni. Pozostały księgozbiór przewieziono do pomieszczeń znajdujących się przy akademiku Belferek przy ul. Bohaterów Warszawy. Księgozbiór ten udostępniany jest w całości, jednak musi zostać przywieziony z magazynu do Biblioteki Głównej. Czas oczekiwania na zamówiony egzemplarz zależy od momentu złożenia zamówienia. Książka dostępna jest tego samego dnia lub w dniu następnym.

Obecna struktura systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu Szczecińskiego przedstawia się następująco:

- Biblioteka Główna,
- Biblioteka Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania – Biblioteka Ekonomiczna,
- Biblioteka Wydziału Zarządzania i Ekonomiki Usług – Centrum Wiedzy Menadżerskiej,
- Biblioteka Humanistyczna,
- Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji,
- Biblioteka Wydziału Matematyczno-Fizycznego,
- Biblioteka Wydziału Teologicznego,
- Biblioteka Wydziału Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia,
- Biblioteka Instytutu Filologii Germańskiej,
- Biblioteka Akademickiego Centrum Kształcenia Językowego.

Struktura Biblioteki Głównej przez ostatnie dziesięć lat zmieniła się tylko nieznacznie. W związku z coraz większym zapotrzebowaniem na wykonywanie parametryzacji wydziałów, jak i oceny poszczególnych pracowników, powstał Oddział Bibliometrii i Bibliografii Naukowej. Oddział ten powstał początkowo na bazie lokalowej i kadrowej dawnej czytelni Centrum Informacji i Dokumentacji Europejskiej (CIDE). W związku z budowaniem przez MNiSW Polskiej Biblioteki Nauki Oddział został wzmocniony kadrowo o kolejnych pracowników, których głównym zadaniem jest rejestracja w Bazie Publi publikacji pracowników Uniwersytetu Szczecińskiego oraz wykonywanie na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego ocen bibliometrycznych. Pozostała struktura nie uległa zmianom.

W 2004 r. jednym z najważniejszych zadań stojących przed Biblioteką Główną US było rozwijanie jej komputeryzacji[1]. Biblioteka Główna US użytkowała wówczas system

1 M. Różycka, *Stan i potrzeby biblioteki Uniwersytetu Szczecińskiego*. W: *Stan i perspektywy rozwoju szczecińskiego*

biblioteczny Biblio-Info i stała przed koniecznością podjęcia decyzji w sprawie dalszego rozwoju. System był lokalny, niekompatybilny z innymi systemami i coraz częściej zawodny. Zakupiony system ALEPH nie był rozwijany ze względu na ograniczone finanse biblioteki.

Dyrektor Biblioteki US podjął wówczas odważną, jak na tamte czasy, decyzję o implementacji na potrzeby biblioteki systemu wolnego oprogramowania KOHA. System ten był rozwijany przez kolejne lata, dostosowywany do indywidualnych potrzeb i specyfiki Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego. Część prac wykonana została z dofinansowania MNiSW, ze środków na Działalność Upowszechniającą Naukę, tzw. DUN-ów. Praca nad systemem była, i jest nadal, bardzo żmudna i wymaga wielkiego zaangażowania i poświęcenia, zarówno od informatyków, jak i pracowników. Należy podkreślić, że znaczną część tych prac wykonywano społecznie. Obecnie w systemie KOHA działają następujące moduły: katalog główny, gromadzenie wydawnictw zwartych, opracowanie, czytelnik, wypożyczenia, wypożyczenia międzybiblioteczne, baza publikacji pracowników Uniwersytetu Szczecińskiego oraz bazy lokalne. Na koniec 2013 r. w systemie KOHA znajdowało się 184 256 opisów bibliograficznych, 451 083 opisów egzemplarzy, 43 406 haseł KHW (Kartoteka Haseł Wzorcowych), 11 801 rekordów czytelników. W bazie PUBLI zarejestrowanych było 39 385 rekordów, w bazie CIDE UNION 12 273 rekordów, w bazie Zbiory Specjalne – 5210 rekordów. Ponadto w bazach: Biblioteki Wydziału Teologicznego – 60 817 rekordów, IKF (baza artykułów z czasopism o tematyce sportowej) – 9222 rekordów, Dysertacje – 434 rekordy, Pedagogika –1744 rekordy, Baza Humanistyczna – 145 rekordów, Germanistyka – 6274 rekordy, Matematyka i Fizyka – 3842 rekordy.

System biblioteczno-informacyjny Uniwersytetu Szczecińskiego na koniec 2013 r. obsługiwały 243 komputery, wszystkie z dostępem do internetu, w tym 128 dla użytkowników. W systemie bibliotecznym na koniec 2013 r. znajdowało się 52% zbiorów opracowanych komputerowo.

Dodatkowo w systemie uruchomiono ewidencję czasu pracy pracowników. Początkowo tylko w Bibliotece Głównej, a obecnie prawie we wszystkich bibliotekach systemu.

Kolejnym zadaniem jakie wówczas stało przed Biblioteką Główną było wyposażenie magazynów w budynku przy ul. Mickiewicza i Tarczyńskiego. To zadanie zostało zrealizowane w 2007 r. przy okazji wyposażania magazynów powstającej Biblioteki Humanistycznej. Jego realizacja pozwoliła na krótki okres rozwiązać problem magazynowania zbiorów. Jednak w momencie likwidacji bibliotek (najpierw Biblioteki Psychologii i Pedagogiki, a następnie Biblioteki Wydziału Nauk Przyrodniczych) i konieczności przejęcia ich zbiorów braki powierzchni magazynowych stały się ponownym problemem kompleksu budynków Biblioteki Głównej.

Dziesięć lat temu duże rozdrobnienie bibliotek systemu powodowało spore trudności kadrowe i organizacyjne. Zapewnienie ciągłej obsługi czytelników w systemie dwuzmianowym było sporym problemem w niektórych bibliotekach. Obecnie przy ciągle malejącej liczbie studentów, szerokim dostępie do książek i czasopism online, baz pełnotekstowych

skich bibliotek: materiały z Konferencji w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego, 19 listopada 2004 roku, pod red. R. Gazińskiego. Seria „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego", Tom 1, Szczecin 2005, s. 34–38.

i bibliograficznych poprzez komputery – nie tylko biblioteczne czy uczelniane, ale także domowe – spada systematycznie liczba odwiedzin w bibliotekach i ilość wypożyczanych zbiorów. W tej sytuacji liczba zatrudnionych pracowników stała się wystarczająca, a nawet zbyt duża. Na miejsce osób przechodzących na emerytury nie zatrudnia się nowych, a od końca 2013 r. nie zatrudnia się też nowych pracowników na zastępstwa za osoby przebywające na urlopach macierzyńskich czy wychowawczych. Zastosowano metodę przesunięć pracowników do oddziałów czy bibliotek systemu, które wymagają wzmocnienia kadrowego. Rezerwy kadrowe są zarówno w Bibliotece Głównej, jak i bibliotekach systemu, jednak wiele osób nie ma predyspozycji do zajmowania innych, bardziej odpowiedzialnych, wymagających większego zaangażowania stanowisk i chęci do podejmowania innych zadań.

Ostatnim zadaniem zaplanowanym na 2004 r. było doprowadzenie do powstania jednej biblioteki w kampusie przy al. Piastów. Jak już wspomniano, wiosną 2014 r. udało się pozyskać środki zewnętrzne na remont budynku nr 3, w którym do tej pory mieściło się archiwum uczelniane. Budynek po remoncie zostanie przekazany Bibliotece Głównej, a swoją lokalizację znajdą tam: Biblioteka Filologiczna, Biblioteka Instytutu Germanistyki wraz z Biblioteką Akademickiego Centrum Kształcenia Językowego i Biblioteka Wydziału Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia. Na parterze znajdzie się sala konferencyjno-wystawiennicza. Piwnice budynku wyposażone zostaną w regały jezdne, aby pomieścić wszystkie zbiory przeniesionych bibliotek i stworzyć dodatkową rezerwę magazynową. Biblioteka wyposażona zostanie w system RFID. Remont realizowany jest zgodnie z planami. Prace remontowe maja zostać zakończone na początku 2015 r., następnie zacznie się wyposażanie budynku w regały przesuwne, meble, sprzęt komputerowy i system zabezpieczania zbiorów RFID. Oddanie obiektu do użytku ma nastąpić latem 2015 r.

Biblioteka Główna wraz z systemem biblioteczno-informacyjnym Uniwersytetu Szczecińskiego, posiadała na dzień 31 grudnia 2013 r. 1 350 511 jednostek inwentarzowych wszystkich zbiorów, w tym: 840 947 wol. wydawnictw zwartych, 236 764 wol. wydawnictw ciągłych, 236 764 j. inw. zbiorów specjalnych. Obecna powierzchnia wszystkich bibliotek systemu wynosi 8 635 m². System posiadał 941 miejsca dla czytelników, w tym 27 miejsc przystosowanych dla osób niepełnosprawnych. W Oddziale Informacji Naukowej Biblioteki Głównej znajduje się stanowisko dostosowane do korzystania z zasobów informacyjnych przez osoby z dysfunkcją wzroku. W 2013 r. system biblioteczno-informacyjny Uniwersytetu Szczecińskiego odwiedziło 271 709 użytkowników (82 461 Bibliotekę Główną, 189 248 biblioteki systemu). Udostępniono im na miejscu 827 088 j. inw. zbiorów (470 362 j. inw. w Bibliotece Głównej, 356 726 j. inw. w bibliotekach systemu), natomiast do domu wypożyczono łącznie 112 951 j. inw. materiałów bibliotecznych (33 288 j. inw. z Biblioteki Głównej, 79 663 j. inw. z bibliotek systemu). Czytelnicy mieli do dyspozycji łącznie 849 tytułów polskich czasopism drukowanych (674 pochodziło z zakupu, 170 z wymiany, 5 z darów) oraz 84 tytuły czasopism drukowanych zagranicznych (60 z zakupu, 24 z wymiany). Łącznie w wersji drukowanej dostępne były 933 tytuły czasopism, natomiast w wersji elektronicznej czytelnicy mieli dostęp do 36 130 pełnotekstowych tytułów czasopism online i do 37 328 tytułów książek

w pełnych tekstach, także w wersji elektronicznej. Dostęp do czasopism i książek online był możliwy zarówno z komputerów uczelnianych, jak i domowych.

Poza planem wskazanym w 2004 r. wykonano także wiele remontów kompleksu budynków Mickiewicza – Tarczyńskiego. Miedzy innymi w budynku przy ul. Mickiewicza wymieniono wszystkie okna, całą instalację elektryczną i logiczną oraz zmieniono dach.

W 2007 r. Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego rozpoczęła współpracę z Centrum NUKAT r., podpisując porozumienie o tzw. biernej współpracy, na mocy którego biblioteka mogła pobierać opisy bibliograficzne z bazy NUKAT. Po odbyciu przez pracowników Oddziału Opracowania Zbiorów szkoleń, 20 maja 2008 r. podpisane zostało porozumienie o tzw. współpracy czynnej. Od tego momentu pracownicy Biblioteki Głównej US mogli również przystąpić do katalogowania i przesyłania sporządzonych przez siebie opisów do centralnego katalogu NUKAT. W 2012 r. skopiowano 5844 rekordy bibliograficzne, natomiast w 2013 r. 5662 rekordy.

W 2012 r. uruchomiono własną bibliotekę cyfrową. Obecnie znajdują się w niej głównie skrypty i wydawnictwa ciągłe, do których udało się pozyskać od autorów lub wydawnictw prawa do umieszczenia w bibliotece cyfrowej. Również w tym roku użytkownicy otrzymali możliwość przeszukiwania katalogu kartkowego przez internet. Skanowanie kart katalogowych wykonane zostało ze środków MNiSW – z DUN-ów. Zeskanowano ponad 102 tys. kart katalogowych zbiorów nie poddanych jeszcze retrokonwersji. Nie jest jeszcze kompletny, jednak już wkrótce zostaną wznowione prace nad zeskanowaniem pozostałej część katalogu kartkowego i zbudowany zostanie nowy, bardziej przyjazny użytkownikom interfejs do przeszukiwania tego katalogu.

W najbliższych planach jest także skanowanie katalogu zbiorów Akademii Nauk Społecznych (ANS), znajdujących się obecnie w Bibliotece Humanistycznej. Zbiory ANS zostały dokładnie sprawdzone, poddane selekcji (3. i 4. egzemplarz), a katalog poddany melioracji i przygotowany do skanowania. Zbiory ANS są ważne dla nauk humanistycznych, a sygnały o nich nie zawsze docierają do zainteresowanych użytkowników ze względu na brak informacji o zawartości zbiorów w katalogu elektronicznym. Retrokonwersja całości zbiorów ANS wymaga dużego nakładu finansowego, wykonanie skanowania kart katalogowych jest zadaniem znacznie prostszym, tańszym i szybszym w realizacji. Zeskanowanie kart katalogu kartkowego zbiorów ANS w znacznym stopniu ułatwi dostęp do informacji o tych zbiorach i przyczyni się do pełniejszego ich wykorzystania.

Po wielu latach starań w 2012 r. udało się doprowadzić do wydzielenia z budżetu uczelni dotacji przeznaczonej wyłącznie na zakup zbiorów. W 2012 r. była to kwota 500 tys. zł przeznaczona na zakup wydawnictw zwartych, prenumeratę czasopism polskich i zagranicznych dla systemu biblioteczno-informacyjnego US, oraz na dopłatę do niektórych baz danych. Jednak był to sukces krótkotrwały i kolejne lata, to ponownie mozolne „zdobywanie" funduszy na zakup zbiorów.

Biblioteka Główna od 2005 r. jest organizatorem ogólnopolskich konferencji naukowych odbywających się w dwuletnim cyklu. Pierwsza konferencja, zorganizowana we wrześniu 2005 r., nosiła tytuł „Wzorce współpracy bibliotek naukowych w Polsce". Kolejne

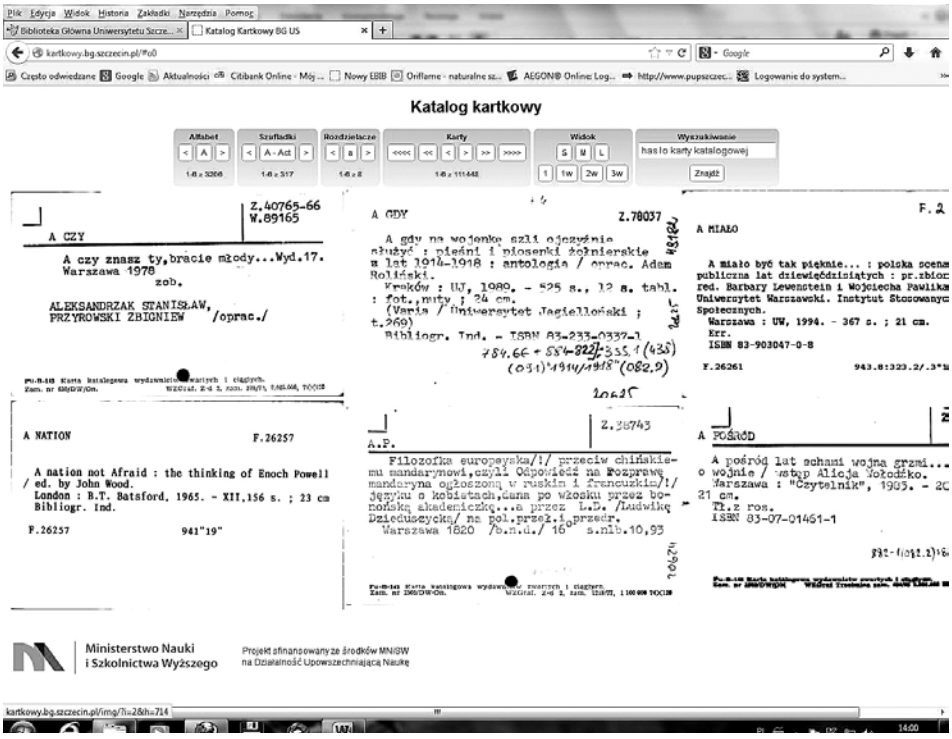

Rysunek 3: Zeskanowany główny katalog kartkowy zbiorów, które nie zostały poddane retrokonwersji. Zrzut ekranu

konferencje dotyczyły następujących zagadnień: w 2007 r. „Dokąd zmierzamy – książka i jej czytelnik", w 2009 r. – „Zbiory specjalne i regionalia w polskich bibliotekach naukowych i publicznych", w 2011 r. – „Strategie gromadzenia zbiorów w bibliotekach polskich". W 2013 r. w dniach 18–20 września odbyła się V ogólnopolska konferencja pod tytułem „Dylematy opracowania".

W 2011 r. Biblioteka Ekonomiczna[2] zorganizowała konferencję „Polskie biblioteki ekonomiczne: wczoraj – dziś – jutro".

Od 2005 r. Biblioteka Główna jest członkiem Szczecińskiego Porozumienia Bibliotek, które w maju 2007 r. zostało przekształcone w Zachodniopomorskie Porozumienie Bibliotek (ZPB). W latach 2009–2011 była koordynatorem działań w ramach ZPB. Rozwijana od 2005 r. współpraca środowiska w ramach Zachodniopomorskiego Porozumienia Bibliotek będzie nadal rozwijana, planowane są kolejne zadania, m.in. zacieśnianie współpracy środowiska bibliotekarzy województwa zachodniopomorskiego ze środowiskiem bibliotekarzy regionu Meklemburgii-Pomorza Przedniego zgodnie z podpisanym w 2013 r. Porozumieniem pomiędzy Zachodniopomorskim Porozumieniem Bibliotek (ZPB) a Landesverband

2 Biblioteka Ekonomiczna należy do systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu Szczecińskiego. Jest najstarszą biblioteką systemu. Powstała w 1946 r., kiedy to utworzona została Akademia Handlowa, najpierw jako oddział uczelni poznańskiej, a od 1948 r. już jako samodzielna uczelnia. W ramach Akademii Handlowej w 1946 r. powstała Biblioteka Ekonomiczna, działająca jako biblioteka główna tej uczelni.

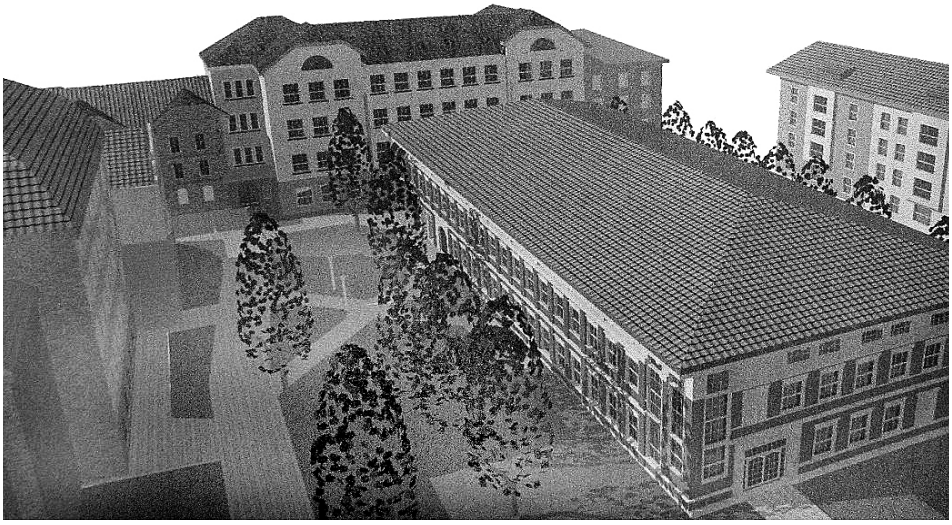

Rysunek 4: Wizualizacja planowanego budynku w połączeniu z obecnym kompleksem budynków Biblioteki Głównej. Koncepcja architektoniczna wykonana przez Pracownię Projektową Artop

Mecklenburg-Vorpommern des Deutschen Bibliotheksverbands (DBV MV). Bibliotekarze obu regionów planują m.in. wspólne budowanie zasobów cyfrowych, współpracę naukową, wzajemne szkolenia i integrację środowisk.

Plany Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego na następne lata to przede wszystkim rozwijanie systemu KOHA. Obecnie trwają prace nad modyfikacją Bazy Publikacji Pracowników Uniwersytetu Szczecińskiego – PUBLI. Modyfikacja pozwoli na pełniejsze wykorzystanie jej jako narzędzia do bibliometrii i jest zadaniem do realizacji w najbliższym czasie.

Przed bibliotekarzami i informatykami stoi jeszcze jedno wyzwanie – budowa modułu gromadzenia czasopism. Jest to niezwykle trudne zadanie ze względu na jego specyfikę: przetargi, konieczność rozdzielania środków finansowych na zakup na poszczególne jednostki, rozliczanie faktur, monitorowanie wpływów, reklamacje.

Następne równie ważne zadanie to budowa nowego budynku na zapleczu Biblioteki Głównej. W roku 2008–2009 powstała koncepcja budowy wielofunkcyjnego budynku, który miałby służyć Wydziałowi Nauk o Ziemi i Wydziałowi Biologii oraz bibliotece. Pod koniec września 2014 r. dotarła do biblioteki informacja o uzyskaniu z Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (NCBR) środków finansowych na realizację tego zadania. Umowa na finansowanie budowy podpisana została 26 listopada 2014 r. Budowa ma rozpocząć się już w grudniu. Biblioteka otrzyma do dyspozycji 1,5 kondygnacji o powierzchni 1500 m². Planowane jest przeniesienie do nowego gmachu wszystkich zbiorów zlikwidowanej Biblioteki Nauk Przyrodniczych i Wypożyczalni Miejscowej. Nowy budynek połączony zostanie z budynkiem znajdującym się przy ul. Tarczyńskiego łącznikiem zbudowanym na poziomie pierwszego piętra.

Zbiory biblioteczne zabezpieczone będą systemem RFID. Zakończenie prac zaplanowane jest na grudzień 2015 r.

Przedstawiony referat pokazuje, że planowane w 2004 r. zadania zostały zrealizowane w stu procentach. Ponadto zrealizowano zadania, które zostały opisane powyżej, a które nie zostały zasygnalizowane i planowane w 2004 r.

Przed biblioteką kolejne lata i kolejne wyzywania. Czy uda się je wszystkie zrealizować? Przyszłość pokaże.

Tabela 1. Zbiory, odwiedziny i udostępnianie w latach 2004–2013

Rok	Stan zbiorów na koniec roku	Prenumerata czasopism (zakup + dary + wymiana)	Odwiedziny	Udostępnianie zbiorów – ogółem
2004*	1 231 945	640	601 005	1 580 506
2005*	1 204 721	592	569 743	1 378 592
2006*	1 210 854	796	505 735	1 429 191
2007	1 373 102	666*	468 994	1 320 426
2008	1 366 631	1135	425 085	1 210 695
2009	1 378 556	1277	414 870	923 385
2010	1 356 330	1270	365 270	693 949
2011	1 352 686	1093	318 208	1 003 064
2012	1 349 638	1351	305 753	994 913
2013	1 350 511	1622	271 709	940 039

*dane bez Biblioteki Wydziału Teologicznego

Źródło: opracowanie własne

Bibliografia:

1. Różycka Mirosława, *Stan i potrzeby biblioteki Uniwersytetu Szczecińskiego.* W: *Stan i perspektywy rozwoju szczecińskich bibliotek: materiały z Konferencji w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego, 19 listopada 2004 roku, pod red. R. Gazińskiego*, seria „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego", Tom 1, Szczecin 2005, s. 34–38.
2. Różycka Mirosława, *Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego.* W: *Forum Bibliotek Medycznych*, R.6: 2013 Nr 2(12), Wydawnictwo Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, Łódź 2013, s. 518–531.

Źródła:

1. Sprawozdania GUS za lata 2005, 2007, 2009, 2011, 2012, 2013.
2. Sprawozdania roczne z działalności Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego za lata 2004–2013.

Lucjan Bąbolewski
Książnica Pomorska imienia Stanisława Staszica w Szczecinie

KSIĄŻNICA POMORSKA WOBEC WYZWAŃ NOWOCZESNOŚCI 2005–2014

Dekada 2005–2015 to okres, w którym nastąpiło znaczne przyśpieszenie rozwoju technologii informatycznej, przynoszące rozwiązania o rewolucyjnych skutkach dla całego obszaru zarządzania informacją, a zwłaszcza dla bibliotek. Tempo zmian, polegających m.in. na upowszechnieniu szerokopasmowego internetu oraz urządzeń mobilnych do korzystania ze światowych zasobów informacji w dowolnym miejscu i czasie, zaskoczyło wielu bibliotekarzy. Funkcja informacyjna biblioteki, jako miejsca udostępniania informacji w formie tradycyjnej – w postaci encyklopedii, słowników, podręczników, wyparta została prawie całkowicie z bibliotek do zasobów sieciowych. W wirtualnym świecie Google i Wikipedii bibliotekarza zastąpiły pecety, tablety, smartfony itp. Część bibliotek, zwłaszcza naukowych, rozpoczęła etap zastępowania papierowych tomów encyklopedii i słowników urządzeniami błyskawicznie przenoszącymi czytelnika do wirtualnego świata baz danych. Również takich, które dają dostęp do swojej zawartości tylko w bibliotece, a nie pozwalają na swobodne korzystanie na prywatnych urządzeniach.

Dostępność informacji online wpłynęła znacząco na liczbę czytelników odwiedzających biblioteki. Statystyki biblioteczne odnotowały stały spadek liczby korzystających z tradycyjnych usług bibliotecznych. Biblioteki publiczne, w mniejszym stopniu nastawione na dostarczanie czytelnikom informacji naukowej, również, choć nieco później, zostały zmuszone do reakcji na konkurencję ze strony stale powiększającego się rynku czasopism i książek elektronicznych oraz na wyraźne zmiany oczekiwań czytelników. Rozpoczęło się poszukiwanie sposobów na zainteresowanie czytelników nową ofertą biblioteczną, która początkowo sprowadzała się do ustawienia w bibliotece jednego lub kilku komputerów dostępnych dla czytelników. Szybko okazało się, że komputery te są wykorzystywane prawie wyłącznie przez dzieci i młodzież, głównie dla celów rozrywkowych, tj. gier komputerowych. Tego typu oferta atrakcyjna była do czasu upowszechnienia się sprzętu komputerowego, zwłaszcza urządzeń mobilnych, którymi dysponuje już większość czytelników. Dla wielu bibliotek publicznych w mniejszych miejscowościach oznaczało to konieczność przeformułowania swoich misji i poszerzenia działalności o działalność kulturalną mającą coraz mniej wspólnego z bibliotekarstwem i promocją literatury. Wiele z nich stało się małymi, lokalnymi centrami kultury o bogatej, różnorodnej ofercie kulturalnej.

Książnica Pomorska jako biblioteka wojewódzka odpowiedzialna za stan sieci bibliotek samorządowych w regionie, musiała stworzyć nowy model ich wspierania na drodze

do nowoczesności. Pojawiła się konieczność wypracowania nowych standardów pracy bibliotek publicznych wszystkich szczebli. Standardy uwzględniające zmiany zachodzące we współczesnym bibliotekarstwie zostały zalecone w całym województwie zachodniopomorskim po konsultacjach z dyrektorami bibliotek powiatowych. Szczególny nacisk położono na skłonienie bibliotek do wypracowania wieloletnich programów rozwoju, tworzenie przyjaznej atmosfery wokół instytucji, szeroką promocję oferty oraz na informatyzację procesów bibliotecznych.

Ważną rolę w procesie wprowadzania zmian odegrały organizowane przez Książnicę co pół roku spotkania dyrektorów bibliotek pełniących funkcje powiatowe. Każda z tych konferencji odbywała się w innej bibliotece,a współgospodarzem był jej dyrektor, który dzielił się z uczestnikami doświadczeniami w pracy na rzecz powiatowej sieci bibliotek samorządowych. Spotkania często wzbogacone były o część warsztatowo-szkoleniową.

Książnica Pomorska wzięła udział w realizacji ogólnopolskich programów wspierania bibliotek publicznych, tj. Programu Rozwoju Bibliotek Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego oraz programu „Biblioteka+" Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W obu programach biblioteka wojewódzka była koordynatorem lub organizatorem wielu działań, w szczególności o charakterze szkoleniowym. Książnica udziela także fachowego wsparcia bibliotekom, które wprowadziły u siebie elektroniczny katalog zbiorów w systemie MAK+, a także koordynuje w województwie działalność Dyskusyjnych Klubów Książki.

Książnica Pomorska współpracuje z wieloma instytucjami i organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi w obszarach nauki, edukacji i kultury. Aktywnie uczestniczy w przedsięwzięciach organizowanych przez Zachodniopomorskie Porozumienie Bibliotek, Konferencję Dyrektorów Wojewódzkich Bibliotek Publicznych i Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Wspiera działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku, Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego, Szczecińskiego Towarzystwa Kultury, Związku Literatów Polskich i innych stowarzyszeń twórczych.

Po likwidacji szczecińskiej filii CEBIDU i zakończeniu działalności Studium Bibliotekarskiego Książnica stała się głównym ośrodkiem doskonalenia bibliotekarzy bibliotek publicznych w regionie. W celu stworzenia właściwych warunków dla pracy szkoleniowej w latach 2007–2008 przeprowadzono remont i modernizację pomieszczeń zabytkowych budynków Biblioteki Składowej Książnicy w Buku w gminie Przybiernów. Stworzone tam zostały odpowiednie warunki do pracy dydaktycznej, organizacji warsztatów, seminariów i konferencji. Inwestycję zrealizowano ze środków samorządu województwa zachodniopomorskiego oraz Unii Europejskiej z programu Interreg IIIA. W ośrodku odbywają się szkolenia bibliotekarzy, liczne konferencje, seminaria naukowe i warsztaty, a także plenery artystyczne.

W strategii rozwoju Książnicy ważną rolę odgrywa przystosowanie biblioteki i jej zbiorów do pełnienia funkcji regionalnego centrum edukacyjnego dla potrzeb środowiska akademickiego i oświatowego. Edukacja i informacja regionalna to istotne zadania współczesnego bibliotekarstwa publicznego. W celu ich lepszej realizacji w latach 2007–2008 opracowany został projekt „Muzeum Literatury Pomorza Zachodniego". W ramach projektu

w latach 2009–2010 przeprowadzono kompleksową modernizację zabytkowego budynku Książnicy przy ul. Dworcowej w Szczecinie. Przy istotnym wsparciu środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego wyremontowano i wyposażono w nowoczesny sprzęt pomieszczenia biblioteczne, zmodernizowano całą infrastrukturę techniczną budynku i zainstalowano windę, dzięki której budynek stał się przyjazny również dla osób niepełnosprawnych. Prace konserwatorskie doprowadziły do odsłonięcia lub odtworzenia wielu zabytkowych detali architektury wewnętrznej (zwłaszcza przy wejściu i na klatce schodowej), którym przywrócono dawną świetność. Odnowiono także fasadę budynku od ul. Dworcowej. W nowych warunkach pracują obecnie pracownicy Działu Regionalnego oraz Działu Zbiorów Specjalnych, wykorzystujący historyczne zbiory Książnicy do promowania dorobku kulturowego Pomorza Zachodniego. Do tej funkcji przystosowane zostały: Sala im. Zbigniewa Herberta, Gabinet Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Sala Stefana Flukowskiego, Sala im. Profesora Henryka Markiewicza oraz Czytelnia Pomorzoznawcza. Odbywają się tutaj liczne konferencje naukowe i popularno-naukowe, seminaria, warsztaty, spotkania autorskie, lekcje biblioteczne. W budynku przechowywane są m.in. zbiory kartograficzne, sztuki, muzyczne, stare druki, rękopisy, mikrofilmy, dokumenty życia społecznego, pomeranika. Część z nich prezentowana jest w przestrzeniach wystawienniczych na edukacyjnych wystawach stałych i czasowych.

W latach 2013–2014 wyremontowano klatkę schodową i część pomieszczeń, w tym aulę w budynku Książnicy przy ul. Podgórnej. Budynek spełnia obecnie podwyższone normy bezpieczeństwa przeciwpożarowego. Zadanie to było szczególnie ważne ze względu na fakt rosnącej liczby imprez kulturalnych oraz przedsięwzięć o charakterze naukowym i edukacyjnym, w których bierze udział coraz większa grupa uczestników niepełnosprawnych. Po remoncie klatka schodowa służy także jako galeria obrazów ze zbiorów Książnicy.

Jednym z priorytetowych kierunków rozwoju Książnicy Pomorskiej jest rozwój usług informatycznych biblioteki. W roku 2007 rozpoczęła się realizacja projektu „Zachodniopomorski System Informacji Naukowej i Regionalnej". Do współpracy w projekcie zaproszone zostały biblioteki tworzące Zachodniopomorskie Porozumienie Bibliotek. Misją Zachodniopomorskiego Sytemu Informacji Naukowej i Regionalnej jest współuczestnictwo bibliotek w budowie społeczeństwa informacyjnego poprzez tworzenie zasobów informacyjnych oraz rozszerzanie zakresu usług elektronicznych zapewniających mieszkańcom naszego regionu wolny dostęp do narodowego i regionalnego dziedzictwa kulturowego i zasobów naukowych. Zadaniem Systemu jest m.in. ochrona narodowego i regionalnego dziedzictwa kulturowego, archiwizacja najcenniejszych zbiorów, rozszerzenie zakresu usług elektronicznych zapewniających wolny dostęp do zasobów informacyjnych, naukowych oraz regionalnego i narodowego dziedzictwa kulturowego. Głównymi elementami Systemu są Zachodniopomorska Biblioteka Cyfrowa (ZBC) „Pomerania" oraz Rozproszony Centralny Katalog Bibliotek Szczecina i Regionu. W zbiorach ZBC „Pomerania" znajdą się między innymi:

- narodowy zasób dziedzictwa kulturowego – wybrane zabytki piśmiennictwa (stare druki, rękopisy), dokumenty kartograficzne, muzyczne, ikonograficzne (pocztówki,

zdjęcia, ryciny), znajdujące się w posiadaniu bibliotek publicznych Szczecina, Koszalina oraz innych bibliotek regionu;
- pomeranika – zabytki piśmiennictwa regionalnego (stare druki, rękopisy) dokumenty kartograficzne, muzyczne, ikonograficzne (pocztówki, zdjęcia, ryciny), książki i czasopisma regionalne oraz współczesne dokumenty życia społecznego – ulotki, katalogi wystaw, afisze, plakaty itp.;
- pełne teksty (zasobów archiwalnych i bieżący) dokumentów urzędowych, przepisów prawa lokalnego – uchwały rad miast, powiatów, sejmiku samorządowego, programy, strategie itp. (tworzone przez urzędy miast, Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski);
- biuletyny informacyjne, np. gmin, miast, powiatów, urzędów oraz prasa lokalna.

Ważniejszą z kolekcji stanowią materiały edukacyjne „Nauka i dydaktyka", wśród których znajdują się artykuły i czasopisma naukowe, podręczniki, materiały konferencyjne, doktoraty i habilitacje. Tworzą one repozytorium bibliotek i uczelni zachodniopomorskich.

ZBC „Pomerania" została dołączona do Federacji Bibliotek Cyfrowych, udostępniającej zasoby największych polskich bibliotek cyfrowych oraz Europejskiej Biblioteki Cyfrowej „Europeana".

Zadaniem Rozproszonego Katalogu Centralnego Bibliotek jest scalenie rozproszonych zasobów informacyjnych, katalogów online, naukowych baz danych, czasopism elektronicznych, bibliografii regionalnych, tworzonych w różnych komputerowych systemach bibliotecznych w Książnicy Pomorskiej oraz bibliotekach akademickich i publicznych województwa. W kolejnych latach System był uzupełniany i rozwijany w ramach kolejnych projektów, np. projektu digitalizacyjnego finansowanego ze środków Narodowego Instytutu Audiowizualnego. Od 2014 roku czytelnicy Książnicy mogą korzystać ze zdigitalizowanych zbiorów Biblioteki Narodowej w ramach projektu „Academica".

Książnica Pomorska udostępnia swoim użytkownikom czasopisma i książki elektroniczne z baz danych Wirtualnej Biblioteki Nauki oraz IBUK. W bibliotece wypożyczyć można na zewnątrz czytniki e-booków.

Po przystąpieniu w 2005 roku do centralnego katalogu zbiorów polskich bibliotek naukowych NUKAT znacznie przyśpieszono opracowanie przychodzących zbiorów w katalogu elektronicznym ALEPH. Umożliwiło to także rozpoczęcie kompleksowego opracowania retrospektywnego książek. Od roku 2007 w Książnicy funkcjonuje zeskanowany elektroniczny katalog czasopism. Opracowaniem w systemie bibliotecznym objęto również część zbiorów specjalnych oraz cenne zasoby literatury naukowej dawnej Stadtbibliothek Stettin. W prawie wszystkich pomieszczeniach bibliotecznych, w tym również w bibliotece w Buku, czytelnicy mają wolny, bezprzewodowy dostęp do internetu. Od 2014 roku biblioteka realizuje wspólnie z Fundacją „sedina.pl" projekt internetowej encyklopedii regionalnej o nazwie Encyklopedia Pomorza Zachodniego „pomeranica.pl".

Liczba oferowanych czytelnikom książek i innych materiałów bibliotecznych, mimo stale napływających egzemplarzy obowiązkowych i stale rosnącego zakupu, nie uległa w ostatniej dekadzie istotnej zmianie. Zawdzięczamy to systematycznie prowadzonej selekcji zbiorów oraz likwidacji dwóch ostatnich tzw. oddziałów miejskich Książnicy – przy

ul. Zaściankowej i przy ul. Matki Teresy z Kalkuty w Szczecinie. Obie filie mieściły się w bardzo wyeksploatowanych obiektach i realizowały zadania właściwe dla Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie. Budynki zostały przekazane samorządowi województwa zachodniopomorskiego.

Ważnym dla rozwoju zasobów bibliotecznych Książnicy wydarzeniem był zakup w 2008 roku naukowego księgozbioru wybitnego uczonego polonisty i historyka literatury, profesora Henryka Markiewicza. Liczący ponad 40 000 woluminów zbiór, zawierający wiele unikatowych tytułów książek i czasopism naukowych, stanowi bogaty warsztat pracy dla specjalistów z zakresu polonistyki i literaturoznawstwa. Część książek zawiera wpisy autorów dedykowane profesorowi. Wieloletnia współpraca Książnicy Pomorskiej z profesorem Markiewiczem zaowocowała przekazaniem bibliotece całego archiwum naukowego profesora, w tym wielu cennych rękopisów i maszynopisów. Po śmierci H. Markiewicza biblioteka wraz z archiwum została w całości przewieziona do Szczecina.

W roku 2014 Książnica przejęła nieodpłatnie anglojęzyczny księgozbiór amerykańskiej bazy sił powietrznych w niemieckim Ramstein. To około 20 000 woluminów książek naukowych i popularnonaukowych, dotyczących głównie historii, nauk politycznych, wojskowości, socjologii, politologii, kartografii. Stało się to możliwe dzięki bliskiej współpracy Książnicy z biblioteką Landu Meklemburgii-Pomorza Przedniego w Schwerinie. Współpraca ta została zapoczątkowana już w 2005 roku, a od 2008 roku łączy obie instytucje wieloletnia umowa o współpracy. W jej ramach zrealizowano kilka ważnych projektów partnerskich, w tym dwujęzyczny projekt wydawniczo-edukacyjny „Sąsiad z papieru". Jego plonem jest wydana w 2013 roku książka Berndta Aischmana „Der Nachbar aus Papier" oraz wystawa o tym samym tytule prezentowana w Polsce i w Niemczech.

Księgozbiór Książnicy Pomorskiej na koniec roku 2014 przedstawiał się następująco: ogółem Książnica posiada 1 281 018 woluminów, z czego 234 656 to czasopisma. Czytelnicy mają ponadto do dyspozycji zbiory specjalne, w tym: rękopisy – 4530 jednostek, stare druki – 22 915 wol., mikroformy – 8037 jedn., zbiory muzyczne – 36 302 jedn., zbiory kartograficzne – 14 229 jedn., dokumenty graficzne – 9456 jedn., normy i opisy patentowe – 20 566 jedn., materiały audiowizualne – 60 185 jedn.

W ostatnim dziesięcioleciu zmalała liczba czytelników korzystających z tradycyjnych zasobów Książnicy. Odnotowaliśmy natomiast systematyczny wzrost liczby użytkowników zasobów cyfrowych oferowanych przez bibliotekę, zwłaszcza dostępnych online. Jest to tendencja obserwowana już od kilku lat, co każe w nowy sposób spojrzeć na funkcje współczesnej biblioteki publicznej.

Krzysztof Marcinowski
Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie

ZMIENIAMY SIĘ Z DUCHEM CZASU

Dokonując szczegółowej oceny sytuacji, w jakiej znalazła się Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie po pierwszym etapie zmian, można było zauważyć, że spraw ważnych, wymagających wsparcia ze strony organizatora, którym jest Gmina Miasto Szczecin, jest co najmniej kilka. Oczywiście musiały one być realizowane w ustalonym porządku. Pojawiła się zatem konieczność opracowania długofalowego planu działania. W ostatecznym efekcie powstała „Strategia Rozwoju Miejskiej Biblioteki Publicznej". Wyznacza ona cele i zadania na lata 2007–2015. Za cel główny uznano dostosowanie sieci bibliotecznej do potrzeb czytelników, kolejne zadania to: modernizacja lokali bibliotecznych i ich wyposażenia, poprawa jakości zbiorów bibliotecznych, pełna automatyzacja wszystkich procesów bibliotecznych, zapewnienie najwyższych standardów świadczonych usług, promocja biblioteki i czytelnictwa, przygotowanie i wdrożenie programów z zakresu edukacji bibliotecznej i promocji czytelnictwa, utworzenie publicznej sieci informacyjnej oraz wspieranie aktywności kulturalnej mieszkańców. Kolejność, w jakiej zadania zostały wymienione, nie była przypadkowa. Najtrudniejszym i najbardziej kosztownym zadaniem w tym planie pozostawała przebudowa sieci bibliotecznej. Inne zadania także nie mogły obyć się bez wsparcia finansowego ze strony organizatora. Celowo podkreślona została tu rola organizatora, gdyż strategia przyjęta została do realizacji Uchwałą Rady Miasta.

Ważne jest zatem, aby przypatrzeć się sytuacji finansowej biblioteki na przestrzeni tych lat, bo to ona w dużej mierze decydowała o szansach realizacji przyjętych w Strategii zadań.

Dotacja inwestycyjna nie była w ciągu tych lat zbyt wysoka. W roku 2004 i 2012 w ogóle jej nie otrzymaliśmy, a w 2008 mogliśmy ją potraktować jako symboliczną. Mimo tych skromnych środków udało nam się przeprowadzić kosztowny proces komputeryzacji – zarówno zakup sprzętu, licencji, jak i oprogramowania. Zakupiliśmy ponad 200 sztuk komputerów, przeprowadziliśmy gruntowne remonty i modernizacje w 10 obiektach, łącząc to z zakupem lub wymianą umeblowania. Ze środków inwestycyjnych zakupiliśmy też samochód dostawczy Citroen. Oczywiście nie byłoby to możliwe, gdybyśmy nie dysponowali własnymi środkami finansowymi, które uzupełniały dotację inwestycyjną, co szczególnie uwidoczniło się w przypadku remontu lokalu przy ul. Wojska Polskiego 2. Nie można też pominąć faktu, że większą część prac remontowych wykonywaliśmy systemem gospodarczym. Nie przyśpieszało to prac, ale pozwalało na znaczne ograniczenie wydatków inwestycyjnych.

Tabela 1. Porównanie dotacji organizatora w latach 2004–2014 ze środkami przeznaczonymi na działalność bieżącą i inwestycyjną

Lp.	Dotacja podmiotowa	Dotacja inwestycyjna	Środki własne przeznaczone na działalność bieżącą	Środki własne przeznaczone na inwestycje
2004	4 560 000,00	0,00	58 735,00	0,00
2005	4 600 000,00	230 000,00	173 976,00	0,00
2006	4 700 000,00	200 000,00	106 254,00	11 537,00
2007	5 050 000,00	200 000,00	1506,00	8367,00
2008	5 800 000,00	30 988,00	147 170,00	50 285,00
2009	5 850 000,00	500 000,00	149 711,00	26 999,00
2010	5 870 000,00	200 000,00	5868,00	205 588,00
2011	6 000 000,00	168 794,00	63 138,00	314 666,00
2012	6 182 800,00	0,00	159 997,00	35 117,00
2013	6 183 000,00	200 000,00	3711,00	214 698,00
2014	6 265 432,00	80 000,00	0,00	700 000,00
Suma	**61 061 232,00**	**1 809 782,00**	**870 066,00**	**1 567 257,00**

Źródło: opracowanie własne

Jak dużo środków własnych zostało zaangażowanych w procesy inwestycyjne widać w załączonym zestawieniu. Suma ta niemal dorównywała dotacji, którą otrzymaliśmy na ten cel z Urzędu Miasta.

Dotacja podmiotowa w omawianym okresie zwiększyła się co prawda o ponad 1,5 mln zł, środki te służyły jednak głównie podniesieniu skądinąd niskich płac. Inaczej mówiąc, wzrost dotacji podmiotowej nie przyczyniał się bezpośrednio do podniesienia nakładów na działalność merytoryczną. Notabene od trzech lat dotacja podmiotowa pozostaje na zbliżonym poziomie.

Problem z niedofinansowaniem działalności merytorycznej rozwiązywany był w dużej mierze poprzez ograniczenie liczby zatrudnianych osób. Przypomnę tylko, że w chwili tworzenia MBP na jej rzecz pracowało 139 osób. Liczba ta dosyć drastycznie zmalała i na początku omawianego okresu, w roku 2004, zatrudnienie w przeliczeniu na etaty wynosiło 114,38 i przez całą dekadę ulegało dalszemu ograniczeniu, Obecnie wynosi 105 etatów. Przedstawione powyżej zestawienie wskazuje, że podobnie jak w przypadku inwestycji, także działalność podstawowa biblioteki była wspierana środkami własnymi.

Od początku działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej liczba kupowanych w każdym roku książek była wielokrotnie niższa od liczby książek ubytkowanych, co doprowadziło na przestrzeni lat 1995–2007, czyli w momencie kiedy przygotowywane były założenia do Strategii, do zmniejszenia się księgozbioru z 859 498 wol. do 497 396 wol. Stąd wzrost nakładów na zakup książek był jednym z celów strategicznych.

Wykres 1. Nakłady na zakup książek do Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie w latach 2004–2014

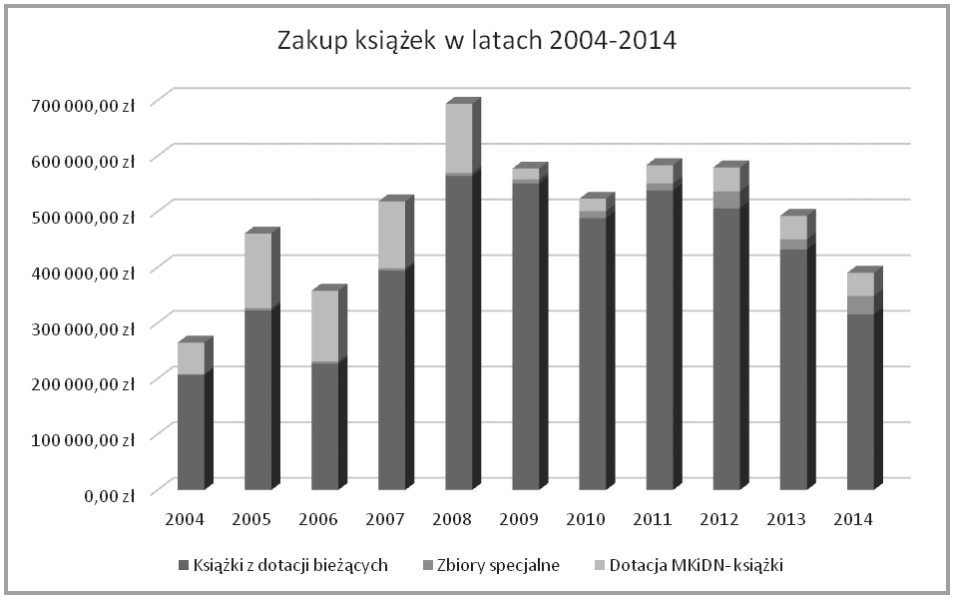

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2: Nakłady na zakup książek do MBP w Szczecinie w latach 2004–2014 w ujęciu tabelarycznym

ZAKUP KSIĄŻEK W LATACH 2004–2014				
Rok	**Książki z dotacji bieżących**	**Zbiory specjalne**	**Dotacja MKiDN – książki**	**Razem**
2004	206 851,12 zł	1 221,11 zł	56 503,32 zł	264 575,55 zł
2005	322 233,28 zł	4 063,36 zł	134 295,00 zł	460 591,64 zł
2006	226 783,86 zł	4 057,35 zł	126 946,00 zł	357 787,21 zł
2007	393 928,30 zł	4 387,35 zł	119 981,00 zł	518 296,65 zł
2008	564 190,93 zł	5 353,43 zł	124 050,00 zł	693 594,36 zł
2009	550 633,27 zł	6 991,19 zł	19 756,00 zł	577 380,46 zł
2010	488 305,90 zł	12 696,29 zł	22 088,00 zł	523 090,19 zł
2011	537 987,45 zł	12 637,15 zł	32 805,00 zł	583 429,60 zł
2012	505 968,79 zł	30 297,23 zł	43 118,00 zł	579 384,02 zł
2013	432 006,00 zł	18 191,44 zł	42 222,00 zł	492 419,44 zł
2014	315 167,85 zł	33 140,38 zł	41 710,00 zł	390 018,23 zł
Razem	4 544 056,75 zł	133 036,28 zł	**763 474,32 zł**	**5 440 567,35 zł**

Źródło: opracowanie własne

Zwiększając nakłady na zakup książek, poczynając od roku 2005, udało się nam zatrzymać tę niekorzystną tendencję, a nawet doprowadzić do niewielkiego wzrostu księgozbioru. W pierwszych czterech latach bardzo pomocna była dotacja, którą otrzymywaliśmy na ten cel z MKiDN. Aby w kolejnych latach utrzymać wydatki na zbliżonym poziomie, zmuszeni byliśmy przekazywać na ten cel środki z dochodów własnych.

Wykres 2. Liczebność księgozbioru MBP w latach 2004–2013

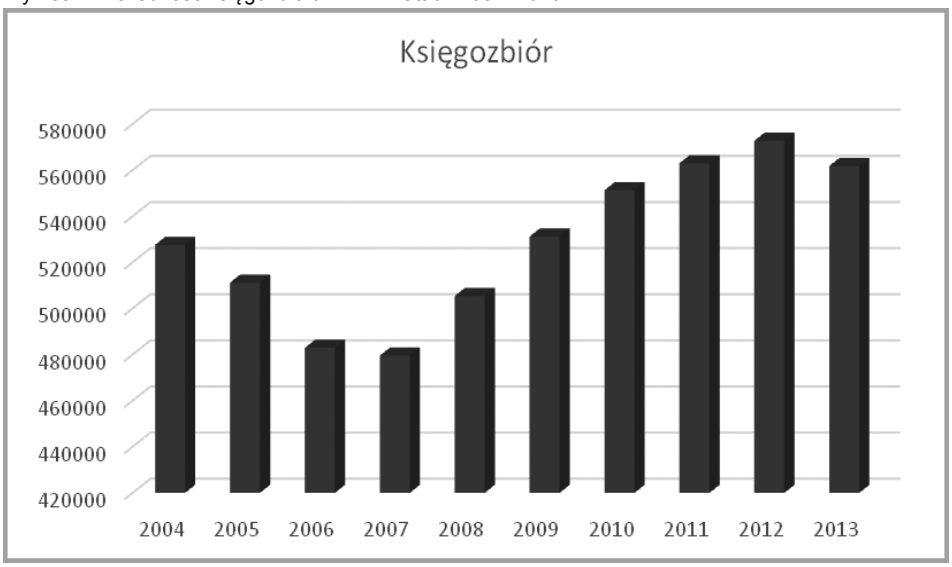

Źródło: opracowanie własne

Tabela 3. Liczebność księgozbioru MBP w latach 2004–2013 w ujęciu tabelarycznym

Rok	Księgozbiór w woluminach
2004	527545
2005	511168
2006	482907
2007	479520
2008	505373
2009	531186
2010	551254
2011	562983
2012	572723
2013	561764

Źródło: opracowanie własne

Oczywiście taki gwałtowny wzrost nakładów na zakup książek miał wpływ zarówno na liczbę rejestrowanych każdego roku czytelników, jak i na liczbę odwiedzin i wypożyczeń.

Wykres 3. Czytelnicy zarejestrowani w MBP w latach 2004–2013

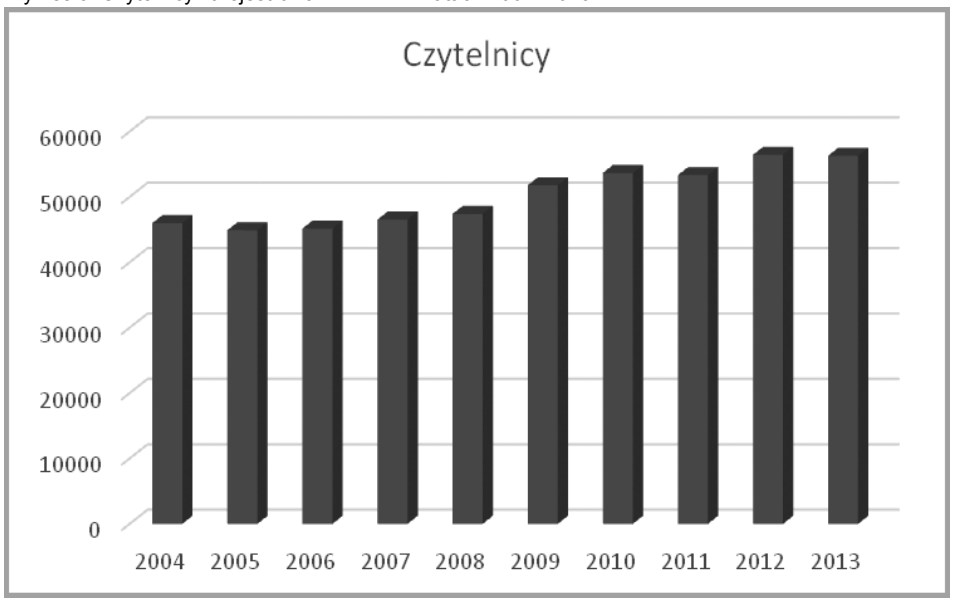

Źródło: opracowanie własne

Tabela 4. Czytelnicy zarejestrowani w MBP w latach 2004–2013 w ujęciu tabelarycznym

Rok	Czytelnicy zarejestrowani
2004	45976
2005	44896
2006	45145
2007	46526
2008	47393
2009	51762
2010	53655
2011	53319
2012	56423
2013	56278

Źródło: opracowanie własne

Wykres 4. Odwiedziny w wypożyczalni MBP w Szczecinie w latach 2004–2013

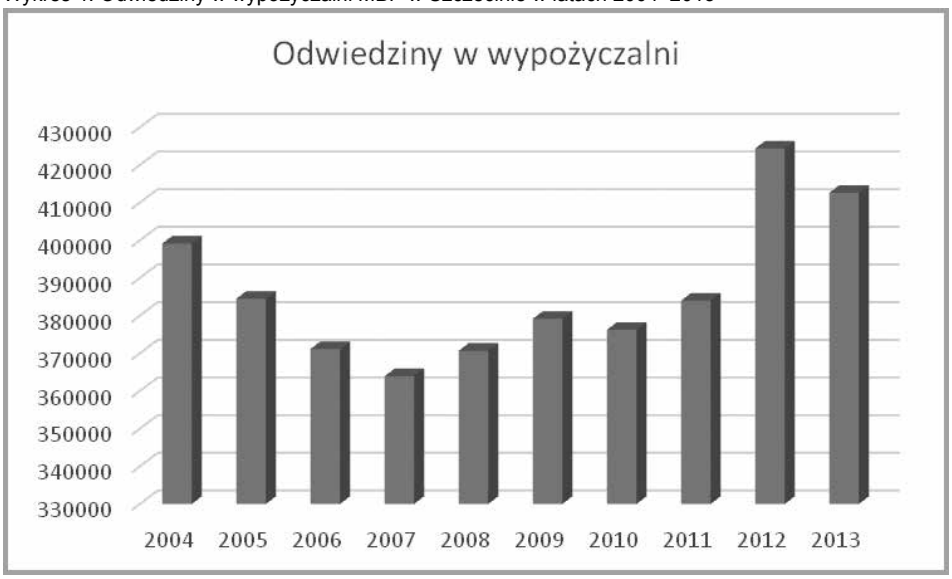

Źródło: opracowanie własne

Tabela 5. Odwiedziny w wypożyczalni MBP w Szczecinie w latach 2004–2013 w ujęciu tabelarycznym

Rok	Odwiedziny w wypożyczalni
2004	399107
2005	384482
2006	371113
2007	363884
2008	370651
2009	379125
2010	376221
2011	383947
2012	424351
2013	412572

Wykres 5. Wypożyczenia ogółem w MBP w latach 2004–2013

Źródło: opracowanie własne

Tabela 6. Wypożyczenia ogółem w MBP w latach 2004–2013

Rok	Wypożyczenia na zewnątrz
2004	913262
2005	852252
2006	787669
2007	740277
2008	772344
2009	852070
2010	849957
2011	863972
2012	944061
2013	907348

Źródło: opracowanie własne

Interesujące wydają się też dane pokazujące, jak w tym czasie zmieniali się odbiorcy naszych usług.

Tabela 7. Czytelnicy MBP w Szczecinie w latach 2004–2013 według wieku

	Czytelnicy według wieku					
	Do 15	**16–19**	**20–24**	**25–44**	**45–60**	**Powyżej 60**
2004	22,04	13,64	17,66	24,67	14,54	7,45
2005	20,44	13,62	17,33	25,31	15,45	8,04
2006	19,13	13,4	17,52	25,78	15,98	8,18
2007	16,64	11,34	18,22	27,54	17,09	9,17
2008	15,1	10,76	18,3	28,76	17,3	9,76
2009	13,98	10,28	18,02	30,42	17,01	10,3
2010	12,63	9,48	17,38	32,22	17,51	10,78
2011	12,23	8,8	15,69	33,64	17,83	11,8
2012	13,27	8,82	14,3	34,06	17,56	11,98
2013	13,06	8,14	12,3	35,15	17,94	13,4

Źródło: opracowanie własne

Tabela 8. Czytelnicy MBP w Szczecinie w latach 2004–2013 według zajęcia

	Czytelnicy według zajęcia						
	M	**S**	**U**	**P**	**R**	**I**	**Nz**
2004	36,26	14,75	15,69	7	0,04	2,87	23,39
2005	34,19	14,86	16,54	7,43	0,04	3,49	23,44
2006	32,15	15,52	17,71	7,19	0,03	3,9	23,5
2007	30,08	16,29	19,66	7,53	0,06	3,65	22,73
2008	28,04	16,87	21,14	7,67	0,05	3,91	22,32
2009	26,32	17,13	22,38	7,8	0,09	3,99	22,28
2010	24,07	17,36	23,47	8,08	0,06	4,35	22,61
2011	23,56	15,86	24,85	8,22	0,07	4,49	22,94
2012	22,66	14,76	26,52	8,51	0,07	4,43	23,05
2013	20,91	12,85	28,54	8,67	0,06	4,46	24,52

Źródło: opracowanie własne

Obie tabele są ze sobą ściśle powiązane i pokazują pewną tendencję, mającą częściowo źródło w dokonujących się w naszym społeczeństwie zmianach demograficznych. Najogólniej mówiąc, sprowadzają się one do faktu starzenia się społeczeństwa.

Także procesy ekonomiczne w pewnym stopniu odcisnęły swoje piętno na tych statystykach. Dzisiaj osoby niezatrudnione, korzystające z naszej biblioteki, stanowią drugą co do wielkości grupę odbiorców.

Te dane, połączone z informacjami na temat wykorzystania księgozbioru, wpływały w sposób znaczący na politykę zakupu.

Tabela 9. Wykorzystanie księgozbioru MBP w Szczecinie w latach 2004–2013 w ujęciu procentowym

	Wykorzystanie księgozbioru w procentach			
	Ogółem	Literatura dla:		
		Dorosłych	Dzieci	PN
2004	164,21	237,75	118,58	87,62
2005	159,16	226,54	120,15	85,72
2006	157,88	219,26	123,49	88,46
2007	153,52	213,09	116,3	84,92
2008	152,83	211,06	116,4	84,31
2009	162,79	218,01	123,86	98,25
2010	155,85	209,9	109,49	95,43
2011	154,55	209,5	110,44	89,69
2012	165,86	222,88	125,18	94,18
2013	162,55	219,34	123,2	88,87

Źródło: opracowanie własne

Można to prześledzić, analizując strukturę zakupu. Zmniejszający się udział studentów i młodzieży szkolnej, przy jednoczesnym wzroście liczby czytelników w wieku powyżej 25 lat, zmusił nas do zmiany proporcji w zakupach i położenia większego nacisku na zakup literatury beletrystycznej kosztem literatury popularnonaukowej. Staramy się jednak, mimo zmniejszającej się liczby dzieci, utrzymywać zakup literatury dla dzieci na dotychczasowym poziomie, zdając sobie sprawę z wagi utrwalania nawyków czytelniczych.

Tabela 10. Struktura zakupu książek do MBP w Szczecinie w latach 2004–2013 w ujęciu procentowym

	Struktura zakupu książek w procentach		
	Literatura dla		
	Dorosłych	Dzieci	PN
a	**b**	**c**	**d**
2004	59,85	16,58	23,58
2005	49,75	19,51	30,74
2006	49,55	20,8	29,65
2007	60,99	14,92	24,09
2008	58,23	15,09	26,68
2009	63,36	12,83	23,81

a	b	c	d
2010	62,36	14,39	23,24
2011	65,53	14,02	20,45
2012	64,93	14,48	20,59
2013	67,66	16,93	15,41

Źródło: opracowanie własne

I na koniec tej części jeszcze kilka uwag na temat czytelni. Wcześniej korzystała z nich dość duża liczba osób. Jeszcze w roku 2004 udostępnialiśmy ponad 38 000 książek, dzisiaj to niespełna 6000. Jedynie zainteresowanie prasą utrzymuje się na porównywalnym poziomie (ponad 51 000 w roku 2004 i 46 500 w 2014), mimo zmniejszenia liczby placówek udostępniających prasę, liczby prenumerowanych czasopism i liczby egzemplarzy. Natomiast coraz częściej oferujemy dostęp do czasopism elektronicznych.

Wykres 6. Książki i czasopisma udostępniane w czytelniach MBP w Szczecinie w latach 2004–2013

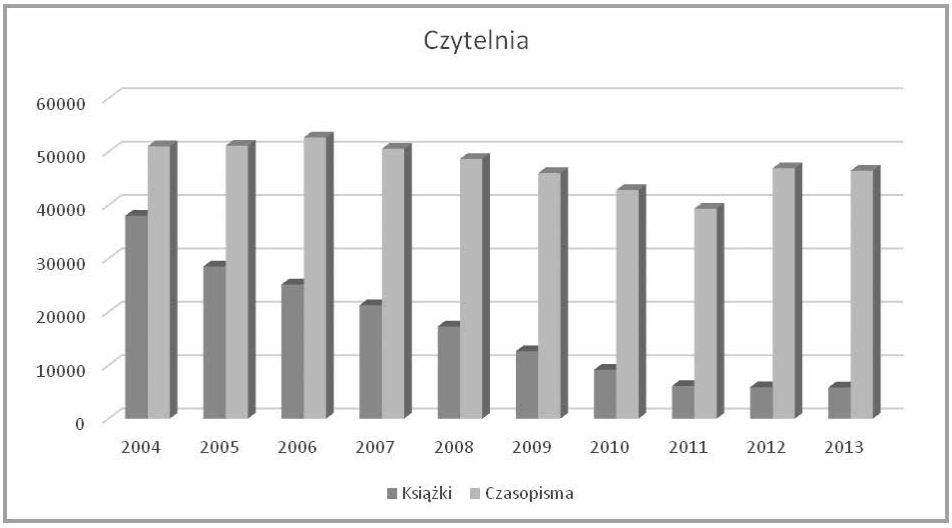

Źródło: opracowanie własne

Tabela 11. Książki i czasopisma udostępniane w czytelniach MBP w latach 2004–2013 w ujęciu tabelarycznym

Czytelnia		
Rok	**Książki**	**Czasopisma**
a	**b**	**c**
2004	38 004	51 014
2005	28 512	51 132

a	b	c
2006	25 133	52 685
2007	21 264	50 558
2008	17 267	48 668
2009	12 631	46 005
2010	9148	42 830
2011	6120	39 338
2012	5885	46 897
2013	5826	46 449

Źródło: opracowanie własne

Spadek zainteresowania księgozbiorem czytelnianym to jeden ze skutków, jaki przyniosła ze sobą powszechna informatyzacja. Coraz łatwiejszy dostęp do wiedzy za pośrednictwem internetu, elektronicznych encyklopedii, mnożące się sposoby gromadzenia i wyszukiwania wiedzy sprawiają, że niewiele osób decyduje się na przeszukiwanie papierowych encyklopedii, leksykonów czy słowników.

Zmiany te jednak, w ogólnym bilansie, przyniosły więcej korzyści niż strat. Mijające dziesięciolecie (mam tu na myśli lata 2004–2014) śmiało można nazwać dekadą automatyzacji Miejskiej Biblioteki Publicznej. Proces ten, zapoczątkowany pod koniec 2001 roku, w ciągu kilku lat nabrał niezwykłego tempa i w ostatecznym efekcie od 2008 roku, praktycznie całość naszych zbiorów (w tym wszystkie filmy i nuty) jest opracowana w systemie PROLIB. O tym, jak wielkie i przełomowe było znaczenie tego faktu i jak bardzo zmieniło ono sposób naszego funkcjonowania świadczy choćby to, że czytelnicy po raz pierwszy uzyskali wiarygodny i pełny obraz naszych zasobów. Także dla bibliotekarzy oznaczało to nową jakość. Kończył się czas domysłów i przypuszczeń. Od tej chwili każdy dokument miał wiarygodną i łatwo dostępną historię. Zainteresowania czytelników, ich preferencje czytelnicze także można było śledzić i odpowiednio do nich dostosowywać naszą ofertę.

Nowe narzędzia raportujące pozwalały i pozwalają ocenić realne zapotrzebowanie na poszczególny dokument w konkretnym miejscu, ale też szerzej – na daną tematykę. Pozwalają uwzględnić strukturę społeczną czytelników w konkretnych filiach, nakreślić tendencje. Inaczej mówiąc – minimalizować koszty i maksymalizować efekty, tworzyć zbiór możliwie najlepiej zaspokajający potrzeby czytelników.

To dzięki automatyzacji wprowadziliśmy wiele zmian ułatwiających pracę bibliotekarzy i jednocześnie umożliwiających lepsze wykorzystanie naszych zasobów, a co najważniejsze – uczyniliśmy bibliotekę bardziej przystępną czytelnikom.

Oprócz elektronicznego katalogu stworzona została elektroniczna baza czytelników, zautomatyzowano ich rejestrację oraz czynności związane z: wypożyczaniem i udostępnianiem dokumentów, naliczaniem opłat za przetrzymanie, blokadami, generowa-

niem statystyk i raportów, ubytkowaniem i wydrukiem upomnień z systemu, centralnym, elektronicznym wydrukiem inwentarzy, protokołów ubytków, ze zautomatyzowaniem kontroli zbiorów. Użytkownik natomiast, oprócz dostępu do katalogu OPAC WWW, który pozwala mu na wyszukiwanie dokumentów, sprawdzanie ich dostępności i położenia w filii, może też zdalnie kierować swoim indywidualnym kontem elektronicznym. Ma możliwość wprowadzania i ewentualnej zmiany hasła i adresu mailowego. Istnieje także opcja zdalnego zamawiania i rezerwowania dokumentów oraz prolongowania terminu ich zwrotu.

To wszystko bardzo zmieniło pracę bibliotekarzy. Ograniczenie zadań typu administracyjnego pozwoliło na poświęcenie większej uwagi czytelnikowi, na kreowanie i organizowanie dodatkowych zajęć dla czytelników. Filie biblioteczne coraz lepiej wykorzystują w codziennej pracy dostępny sprzęt elektroniczny, tworząc bazy danych, banki prezentacji. Nie do przecenienia są też możliwości, jakie daje szybki przepływ informacji pomiędzy filiami i centralą, czemu służą nie tylko internet i poczta elektroniczna, ale także ciągle rozbudowywany o dodatkowe moduły program Infolib.

Omawiając zmiany, jakie się dokonały w Miejskiej Bibliotece Publicznej na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat nie sposób choćby w kilku słowach nie wspomnieć o naszej działalności promocyjnej.

I w tym wypadku skorzystaliśmy z możliwości, jakie daje elektronika. W jednym z cykli postawiliśmy na wirtualny charakter spotkań literackich i tak powstał projekt Internetowego Dyskusyjnego Klubu Książki pod hasłem „Popisz z pisarzem".

W naszych czatach udział wzięło dotąd kilkunastu ludzi pióra. Do czatów zaprosiliśmy: Monikę Szwaję, Jacka Dehnela, Marka Krajewskiego, Wojciecha Kuczoka, Maksa Cegielskiego, Manuelę Gretkowską, Jerzego Sosnowskiego, Joannę Chmielewską, Sławomira Shutego, Izabelę Sowę, Zygmunta Miłoszewskiego oraz Olgę Tokarczuk.

Głównymi zaletami wirtualnej formuły spotkań były: łatwość przyłączenia się do debaty oraz możliwość czatowania z każdego miejsca. Formuła czatu tym przewyższała tradycyjne formy spotkań z pisarzami, iż dawała okazję do zadawania odważnych pytań także osobom, które nie lubią występować publicznie.

Ale organizowaliśmy nie tylko wirtualne spotkania. Cykl spotkań „herbatka u..." i jego kontynuacja zatytułowana „herbatka z..." (w tym wypadku chodziło o spotkania z wydawcami) cieszyły się niezwykłym zainteresowaniem ze strony czytelników. Ze względu na brak w bibliotece odpowiedniego miejsca do organizowania tego rodzaju spotkań, zmuszeni byliśmy wynajmować sale w różnych obiektach, ale nie przeszkadzało to czytelnikom w korzystaniu z naszych propozycji. Dla porządku przypomnę, że „herbatka u...", to cykl spotkań mających na celu przybliżenie życia i twórczości wybranego pisarza. Poświęcone one były Zbigniewowi Herbertowi, Ryszardowi Kapuścińskiemu, Witkacemu, Rafałowi Wojaczkowi, Maciejowi Meleckiemu, Stanisławowi Lemowi, Samuelowi Beckettowi, Franzowi Kafce.

Inną propozycją był projekt cyklu spotkań literackich „Errata Literata". Miał on na celu przybliżenie czytelnikom historii i kulis tworzenia książek wydanych jakiś czas temu, które

od swojego pierwszego wydania zyskały uznanie, były nagradzane, wielokrotnie wznawiane, tłumaczone i adaptowane.

Jesteśmy przekonani, że wraz z otwarciem nowej placówki ProMedia, nasza oferta kulturalna jeszcze bardziej się wzbogaci. Nie chcielibyśmy jednak, aby zastąpiła ona naszą podstawową działalność. Nasze obawy są tym większe, że pojawiające się w wielu miejscach nowe modele funkcjonowania, często pod szyldem biblioteki, promują zupełnie inny rodzaj działalności, dla której książka, niezależnie w jakiej formie została wydana, nie stanowi centrum zainteresowania.

CZĘŚĆ II

Renata Kisiel, Michał Dudzik
Biblioteka Politechniki Koszalińskiej

BIBLIOTEKA POLITECHNIKI KOSZALIŃSKIEJ – STAN OBECNY I PERSPEKTYWY

Trochę historii

Biblioteka uczelniana powstała w 1968 roku – roku utworzenia Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Działalność rozpoczęła z jednoosobową obsadą i księgozbiorem przejętym z biblioteki Studium Nauczycielskiego oraz pochodzącym z darów innych bibliotek technicznych w kraju w liczbie 3360 woluminów. Mieściła się w głównym gmachu uczelni, w trzech pomieszczeniach o łącznej powierzchni 106 m^2.

W latach 1972–1973 biblioteka zyskała dodatkowe pomieszczenia z przeznaczeniem na czytelnie i magazyny zbiorów, w tym też czasie powstały dwa oddziały, których nazwy funkcjonują do dnia dzisiejszego: Oddział Gromadzenia i Opracowania Zbiorów oraz Oddział Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej, do którego należą:

- magazyny: książek i czasopism,
- wypożyczalnie: miejscowa i międzybiblioteczna,
- czytelnie: ogólna i czasopism,
- informatorium.

Od początku istnienia biblioteka tworzyła uczelnianą sieć biblioteczną. W 1981 roku oprócz Biblioteki Głównej sieć obejmowała 22 biblioteki zakładowe i jedną instytutową oraz filię biblioteczną mieszczącą się w Domu Studenta Nr 2, której zadaniem było wypożyczanie podręczników dla studentów I i II roku. W latach późniejszych biblioteki zakładowe uległy likwidacji przez włączenie ich zbiorów do utworzonych bibliotek wydziałowych.

Biblioteka usytuowana była w pomieszczeniach nieprzystosowanych do potrzeb biblioteki uczelnianej. Sytuację na krótko poprawił rok akademicki 1992/1993, w którym mała sala gimnastyczna w ówczesnej głównej siedzibie uczelni przy ul. Racławickiej 15–17 została zaadaptowana na potrzeby biblioteki. Od tamtej chwili zajmuje, łącznie z bibliotekami wydziałowymi, 1045 m^2.

Proces automatyzacji rozpoczął się od zatrudnienia informatyka, zakupienia i wdrożenia systemu obsługi biblioteki MAK. Przy pomocy programu MAK zostały utworzone bazy danych opisujące zbiory biblioteczne:

- Książki – baza prowadzona była od października 1994 roku. Obejmowała całość zbiorów zwartych z bieżących wpływów, w tym także literaturę techniczno-handlową. Od tego czasu wprowadzane były pełne opisy książek, natomiast księgozbiór z lat 1968–1993 został wprowadzony na podstawie inwentarzy w formie skróconych opisów w 1995 roku. W następnych latach pełne opisy otrzymały wybrane grupy księgozbioru.

- Czasopisma – baza stanowiła źródło informacji o czasopismach gromadzonych w bibliotece. Włączenie do bazy i opracowanie wszystkich tytułów i roczników czasopism zajęło dwa lata.
- Prace Doktorskie – baza prowadzona była od 1994 roku i obejmowała wszystkie prace doktorskie posiadane przez bibliotekę. Baza ta w 2007 roku została włączona do tworzonej bazy BPP.
- Bibliografia Prac Pracowników (BPP) – baza prowadzona od stycznia 2007 roku. Obejmuje wszystkie prace pracowników, m.in. prace doktorskie, badawcze, monografie, podręczniki, artykuły, referaty i inne.
- Normy – baza prowadzona od 2002 roku. Zawiera opisy norm udostępnianych w czytelniach biblioteki,
- Aprobaty – baza prowadzona od roku 2004. Wprowadzane do bazy były aprobaty i aneksy do aprobat z bieżącego wpływu, jej prowadzenie zostało wstrzymane z chwilą udostępnienia aprobat przez wydawcę w internecie.
- Baza Czytelnicy, która w połączeniu z bazą Książki i zastosowaniem systemu kodów kreskowych dla celów poprawienia szybkości i niezawodności w procesie wyszukiwania zbiorów bibliotecznych i identyfikacji użytkowników umożliwiła od 1997 roku komputeryzację pracy wypożyczalni.

Kolejnym etapem było udostępnienie w 1999 r. informacji o posiadanych zbiorach w sieci uczelnianej. W roku 2002 kolejne osiągnięcie – upowszechnienie informacji o własnych zbiorach przez internet. Ale czas systemu obsługi biblioteki MAK się skończył, w Bibliotece Politechniki Koszalińskiej nastała era systemu KOHA.

Trochę statystyki

Biblioteka gromadzi zbiory aby zaspokoić potrzeby kadry naukowo-badawczej i studentów. Profil gromadzenia zbiorów jest więc zgodny z kierunkami kształcenia w Politechnice Koszalińskiej i został przedstawiony poniżej, przy okazji przedstawiania bibliotek wydziałowych. Oprócz wymienionego tam zakresu gromadzone są zbiory z mechaniki, techniki rolnej i leśnej, przemysłu spożywczego i wzornictwa. Tabela 1 przedstawia wybrane dane statystyczne z działalności Biblioteki Głównej do 2012 roku.

Tab. 1: Dane statystyczne z działalności Biblioteki Głównej do roku 2012 i wybrane lata wcześniejsze.

Rok	Zbiory ogółem*	Liczba książek	Zakup książek	Liczba tytułów czasopism	Liczba czytelników	Liczba wypożyczonych zbiorów	Liczba udostępnionych zbiorów w czytelniach	Liczba miejsc w czytelniach
a	b	c	d	e	f	g	h	i
1969	6700	5100	b.d	215	421	2850	b.d.	16
1970	15580	13068	b.d.	365	800	3552	b.d.	16
1975	50269	34075	5374	579	2074	13767	25595	46

a	b	c	d	e	f	g	h	i
1980	85146	60067	4655	635	2515	22517	18974	62
1985	101562	67792	2300	649	1554	14501	18722	102
1990	124702	74829	1875	701	1313	16190	18687	102
1995	140188	83423	2033	355	3831	19339	46582	78
1998	155520	94950	4524	457	7338	24530	123791	124
1999	162231	99802	4852	503	7504	28065	103972	124
2000	170492	105849	6275	510	9645	30640	106654	134
2001	177954	109844	4489	562	10069	36341	110317	156
2002	184879	114738	4894	593	10276	44966	92963	156
2003	189375	118112	3463	579	9650	44423	116759	161
2004	193163	120215	4147	494	9316	47004	141636	163
2005	197258	123428	4041	413	9197	44864	124236	163
2006	199183	125108	3463	436	8841	42913	103615	165
2007	200435	128668	5020	450	7773	37380	92597	165
2008	203531	131733	4373	448	7129	36222	92998	165
2009	206888	134361	3553	433	7147	34331	91255	165
2010	209161	136639	2888	487	7154	32883	87154	165
2011	211677	138508	2303	480	6383	26765	62906	162
2012	205531	140527	2140	436	5442	25571	59444	162

* ogółem zbiory zwarte, ciągłę i specjalne
Źródło: opracowanie własne

W roku 2013 zarejestrowano 5841 czytelników, którzy odwiedzili 23 805 razy wszystkie placówki biblioteki i korzystali z 61 973 jednostek materiałów bibliotecznych.

Poniżej przedstawione zostało wykorzystanie zasobów elektronicznych, stan księgozbioru i przybytki zbiorów w 2013 roku.

Rysunek 1. Udostępnienia zbiorów elektronicznych w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne

Wykres 1. Stan księgozbioru w 2013 r.

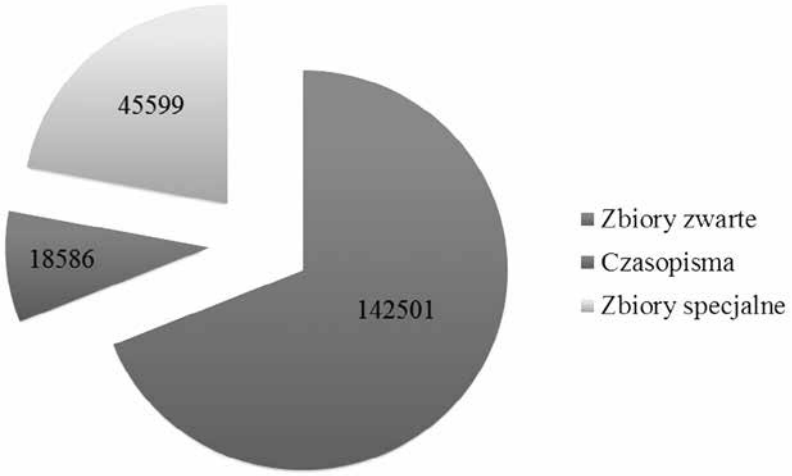

Źródło: opracowanie własne

Wykres 2. Przybytki w 2013 r.

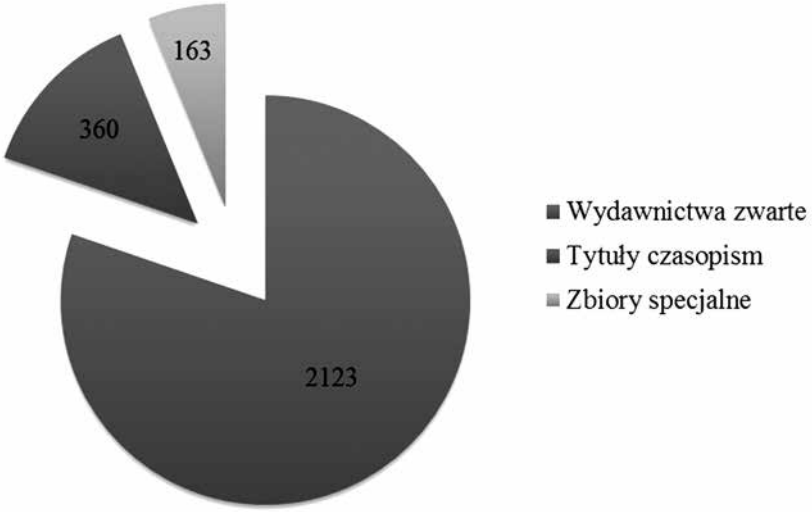

Źródło: opracowanie własne

Biblioteka Politechniki Koszalińskiej zapewnia dostęp do następujących zbiorów online:

- do kolekcji zasobów elektronicznych przez Wirtualną Bibliotekę Nauki – Elsevier, Springer, EBSCO, Web of Knowledge, Scopus, czasopism „Nature" i „Science",
- do baz online finansowanych przez Bibliotekę Politechniki Koszalińskiej: ibukLibra, Knovel Library, ProQuest, IOP, Emerald, CINDAS (ASMED).

Stan obecny

System biblioteczno-informacyjny Politechniki Koszalińskiej tworzą:

- Biblioteka Główna
  - Koordynuje działalność i pełni nadzór merytoryczny nad bibliotekami sieci, gromadzi i opracowuje zbiory i tworzy informację o nich. Do podstawowych agend usługowych Biblioteki Głównej należą: Wypożyczalnia Miejscowa, Wypożyczalnia Międzybiblioteczna, Czytelnia Ogólna, Informatorium.
- Biblioteki wydziałowe
  - Biblioteka Ekonomiczna i Językowa mieści się w kampusie przy ul. Kwiatkowskiego 6, od początku udostępnia zbiory zwarte i ciągłe z zakresy ekonomii, zarządzania, marketingu i prawa, a od kilku lat także z dziennikarstwa, języków angielskiego i niemieckiego pracownikom i studentom Wydziału Nauk Ekonomicznych i Instytutu Neofilologii i Komunikacji Społecznej, Instytutu Polityki Społecznej i Stosunków Międzynarodowych (od stycznia 2015 roku instytuty przekształcone zostaną w Wydział Nauk Humanistycznych).
  - Biblioteka EL-BUD mieści się przy ul. Śniadeckich 2 i udostępnia zbory z zakresu budownictwa, inżynierii lądowej i środowiska, elektroniki, informatyki, mechatroniki, nanotechnologii i pedagogiki pracownikom i studentom Wydziału Inżynierii Lądowej, Budownictwa i Geodezji, Wydziału Elektroniki i Informatyki, Instytutu Technologii i Edukacji (od stycznia 2015 roku zostanie przekształcony w Wydział Technologii i Edukacji).

Biblioteka Główna i czytelnie wydziałowe dysponują sprzętem ułatwiającym osobom niewidomym i niedowidzącym oraz niepełnosprawnym ruchowo korzystanie z zasobów biblioteki lub materiałów własnych. Cztery komputery zostały wyposażone w klawiatury o dużym kontraście oraz oprogramowanie powiększające i udźwiękowiające. Jedno ze stanowisk komputerowych umiejscowione jest na regulowanym biurku, nie ograniczając ruchów osób na wózkach inwalidzkich. Do dyspozycji użytkowników jest także specjalistyczny sprzęt: 40-znakowy monitor brajlowski, trackball, klawiatura brajlowska oraz skaner z oprogramowaniem. Wszystkie te stanowiska komputerowe dostępne są nie tylko dla studentów i pracowników Politechniki Koszalińskiej, ale także dla młodzieży szkół średnich, studentów innych uczelni oraz wszystkich, którzy pragną uzyskać informacje potrzebne do nauki, a dysfunkcja uniemożliwia im samodzielną pracę z komputerem.

W ostatnich latach pracownicy biblioteki zaangażowali się w realizację dwóch projektów, tj. w zmianę systemu obsługi biblioteki na KOHA oraz w tworzenie własnej Biblioteki Cyfrowej.

Zmiana systemu obsługi biblioteki rozpoczęła się od:

- Stwierdzenia, że system MAK, wykorzystywany w Bibliotece Politechniki Koszalińskiej od 1994 roku, jest już niewydolny dla potrzeb użytkowników i bibliotekarzy. Potrzebny jest system zintegrowany, umożliwiający w sposób całościowy zarzą-

dzanie biblioteką, zarówno procesem gromadzenia zbiorów, jak i ich opracowaniem formalnym i rzeczowym, a także udostępnianiem. Optymalizujący procesy wewnętrzne i oferujący gotowe narzędzia, które służą do automatyzacji wymiany danych między agendami biblioteki.

- Udziału pracowników biblioteki w seminarium „Wykorzystanie formatu MARC21 w systemach bibliotecznych open source na przykładzie KOHA", zorganizowanego przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Pozytywnie przyjętego przez MNiSW wniosku o finansowanie z działalności upowszechniającej naukę wdrożenia systemu bibliotecznego KOHA w Bibliotece Politechniki Koszalińskiej. Finansowanie pozwoliło na zakup serwera, wdrożenie i testowanie systemu, tłumaczenie interfejsu, konwersję i migrację baz danych.

Od 2013 roku praca prowadzona jest w oparciu o system KOHA i jak dotąd nie było skarg, ani ze strony pracowników, ani użytkowników biblioteki. W pierwszej kolejności systemem objęte zostały zbiory i czytelnicy, by mogła funkcjonować wypożyczalnia, następnie dołączone zostały czasopisma i moduł gromadzenia oraz akcesji zbiorów. Dzisiaj systemem KOHA objęta jest także baza Bibliografia Prac Pracowników i baza Podręcznik.

Inspiracją utworzenia własnej Biblioteki Cyfrowej był udział pracowników Biblioteki PK w konferencji „Polskie Biblioteki Cyfrowe", która odbyła się w Poznaniu. Została tam pokazana mapa, obrazująca terytorialny rozkład krajowych bibliotek cyfrowych. Niestety, Koszalin na mapie stanowił jedną z nielicznych „czarnych plam". I mimo że Biblioteka Politechniki Koszalińskiej była uczestnikiem projektu Zachodniopomorskiej Biblioteki Cyfrowej, nie mogła publikować w jej ramach żadnych zbiorów, głównie ze względu na ograniczenia związane z brakiem uregulowań dotyczących praw autorskich i wydawniczych na Politechnice Koszalińskiej.

Uruchomienie własnej Biblioteki Cyfrowej, której zasoby w tamtym czasie były osiągalne w wewnętrznej sieci uczelnianej na zasadzie równoważnej z wypożyczalnią lub czytelnią, w znacznym stopniu poszerzyło dostęp do nich, ograniczony często małą liczbą egzemplarzy lub stopniem ich zniszczenia.

Stan i zasoby Biblioteki Cyfrowej

Biblioteka Politechniki Koszalińskiej w 2011 roku zakupiła i wdrożyła system obsługi Biblioteki Cyfrowej dLibra[1]. Do zasobów biblioteki dołączane są zdigitalizowane publikacje okolicznościowe oraz materiały dydaktyczne: podręczniki, skrypty i pliki audiowizualne, z których korzystają studenci i pracownicy uczelni. Obecnie Biblioteka Cyfrowa udostępnia 472 publikacje.

1 Obecna wersja systemu dLibra – 5.6.0.

Wykres 3. Liczba publikacji na dzień 16.12.2014 r.

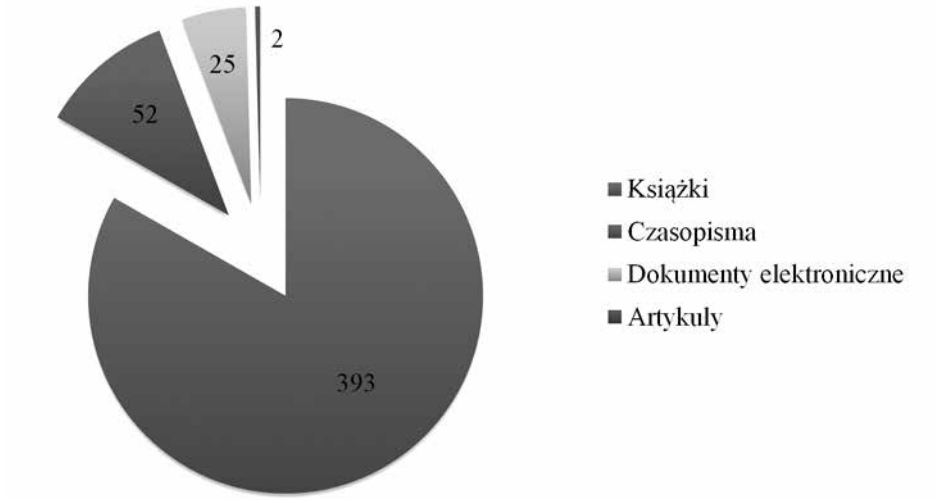

Źródło: opracowanie własne

Do budowania repozytorium cyfrowego biblioteka wykorzystuje skanery A4 i A3 oraz dwa stanowiska komputerowe z zainstalowanym oprogramowaniem do skanowania, obróbki OCR i tworzenia obiektów cyfrowych.

Kierunki rozwoju

Kierunki rozwoju Biblioteki Politechniki Koszalińskiej przedstawione zostały w kilku zagadnieniach, które obecnie wydają się najważniejsze. Należą do nich:

a) Rozbudowa repozytorium,
b) Rozwój systemu KOHA,
c) Działalność szkoleniowa,
d) Dodatkowe stanowiska pracy,
e) Nowy budynek biblioteki.

Ad. a) Rozbudowa repozytorium:

- Dołączanie kolejnych digitalizowanych zbiorów, m.in. prac doktorskich i monografii habilitacyjnych oraz zakup profesjonalnego sprzętu do digitalizacji i związane z tym starania o pozyskanie środków finansowych na realizację wymienionych projektów, m.in. z ministerialnych funduszy na działalność upowszechniającą naukę.
- Zatrudnienie osoby, której zadaniem byłoby rozwiązywanie problemów odnośnie praw autorskich, podpisywanie umów z autorami i wydawnictwem oraz współpraca z innymi bibliotekami cyfrowymi.

Ad. b) Rozbudowa systemu bibliotecznego KOHA:

- Migracja do wyższej wersji.

- Wdrożenie modułu elektronicznej rejestracji czytelników, która ułatwiłaby pracę wypożyczalni.

Ad. c) Kontynuacja działalności szkoleniowej:

- Przysposobienia bibliotecznego online dla studentów I roku, przez stałą aktualizację treści i testów.
- Organizacji szkoleń z wykorzystania elektronicznych baz danych dostępnych w Bibliotece Politechniki Koszalińskiej.
- Organizacji seminarium środowiskowego z cyklu „Nowoczesna biblioteka – inspiracje, ludzie, wyzwania". Pierwsze seminarium z tego cyklu odbyło się w 2013 roku pod tytułem: „Rola bibliotekarza w kreowaniu wizerunku biblioteki", w następnym roku – „Jeśli nie pieniądze to co? O motywacji i motywowaniu do pracy w bibliotece". Seminarium jest organizowane przez Bibliotekę Politechniki Koszalińskiej przy współudziale nauczycieli Instytutu Neofilologii i Komunikacji Społecznej i Wydziału Nauk Ekonomicznych. Odsyłamy tu do lektury „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego" nr 4, gdzie zamieszczona została informacja przygotowana przez współtwórczynię wymienionego seminarium, pracownika Biblioteki Politechniki Koszalińskiej[2].

Ad. d) Utworzenie stanowisk:

- Ds. kartotek haseł wzorcowych. Kartoteki są niezbędne dla ujednolicenia kluczy wyszukiwania dokumentów w bazach danych i ułatwienia wyszukiwania w katalogach komputerowych biblioteki. Zakres czynności na tym stanowisku, to prowadzenie kartotek haseł wzorcowych dla bibliograficznych baz danych: haseł autorskich, haseł korporatywnych, haseł przedmiotowych i współpraca z innymi bibliotekami naukowymi w zakresie tworzenia i wymiany opisów w ramach KARO i NUKAT.
- Ds. gospodarki zbiorami. Zakres czynności, to najogólniej kontrola i selekcja zbiorów.

Ad. e) Nowy budynek dla Biblioteki Politechniki Koszalińskiej:

- Niezbędny, nie tylko ze względu na obecne położenie (zbyt daleko od większości wydziałów i instytutów uczelni), ale także ze względu na brak miejsca w magazynach bibliotecznych na przechowywanie zbiorów. Starania o adaptację istniejących budynków na potrzeby biblioteki uczelnianej lub budowę nowego obiektu bibliotecznego trwają już od kilku lat, niestety jak dotąd starania nie przyniosły oczekiwanego efektu. Nie znaczy to, że pracownicy rezygnują z marzeń o pracy w nowym, specjalnie wybudowanym lub przystosowanym budynku Biblioteki Politechniki Koszalińskiej.

2 Dalati I., „Nowoczesna biblioteka – inspiracje, ludzie, wyzwania", czyli bibliotekarskie spotkania naukowe w Koszalinie. „Bibliotekarz Zachodniopomorski" 2014, nr 4(148), s. 74-79.

Halina Filip
Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W KOŁOBRZEGU – FAKTY I DĄŻENIA

Prezentowane fakty związane są z ważnym dla Kołobrzegu wydarzeniem powołania 5 maja 1895 r. Volksbücherei, która była jedną z wcześniej utworzonych staraniem miasta bibliotek publicznych na Pomorzu (od 1908 roku wspierał ją również powiat). Początkowo mieściła się w podrzędnej gospodzie, później w małym pomieszczeniu, w starym domu przy ul. Katedralnej. Kierował nią nauczyciel Teodor Kempin – działacz społeczny, muzeolog amator, autor przewodnika (1899)[1].

„Księgozbiór na początku lat dwudziestych obejmował około 3600 woluminów, a roczne wypożyczenia oscylowały wokół 28 000 tomów. Czytelnicy w liczbie około 1500 rekrutowali się ze wszystkich warstw społecznych. Mogli korzystać z drukowanego katalogu i bieżącego rejestru kartkowego odnotowującego dzieła nowo nabyte. Biblioteka miała dość szeroki zasięg udostępniania, bowiem czytelnia była otwarta codziennie w godzinach 19:30–22:00, a wypożyczalnia, dysponująca dwudziestoma siedzącymi miejscami, w środy i czwartki od 17:00 do 21:00"[2].

Jednak odpowiednią rangę Biblioteka Publiczna uzyskała dopiero po I wojnie światowej, dzięki kołobrzeżaninowi Hermanowi Harderowi[3], który na wybudowanie nowocześnie urządzonej książnicy – pierwszej tego typu na Pomorzu – przekazał miastu w darze część własnych zasobów finansowych.

Budowę gmachu biblioteki przy Bulwarze Fryderyka (obecnie ul. Jana Frankowskiego 3)[4] Urząd Budowy Miasta rozpoczął jesienią 1926 roku, doprowadzając ją do końca z początkiem września 1927 roku. Projekt wykonał architekt miejski dr inż. Heinrich Göbel.

Oprócz magazynu na 14 tys. książek, książnica obejmowała m.in. przestronną wypożyczalnię, dwie czytelnie, aulę i salę wykładową, salę konferencyjną, pomieszczenia

1 H. Kroczyński, *Dzieje książki i bibliotek w Kołobrzegu* [online], Kołobrzeg: Miejska Biblioteka Publiczna 2010 [dostęp: 2014-11-24]. Dostępny w Internecie: http://mbpga.bip.parseta.pl/index.php?id=81493.

2 Cyt. za: J. Kosman, *Z dziejów bibliotek w pruskiej prowincji Pomorze w XIX i początkach XX wieku*. Seria „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego" [online]. Szczecin 2013, t. 11. s. 41 [dostęp: 2014-11-24]. Dostępny w internecie: http://zbc.ksiaznica.szczecin.pl/Content/29175/Seria_BZP_T_XI.pdf

3 Herman Harder (29.09.1850–21.07.1934) znany jako Harry T. Harder – urodzony w Kołobrzegu syn rzemieślnika. W wieku 16 lat wyjechał do Anglii, a później do USA. Był kolejno fryzjerem, dentystą i maklerem nieruchomości. Dorobił się ogromnego majątku. Po śmierci żony wrócił, po 60 latach, do swego rodzinnego miasta i oddał się działalności filantropijnej. Zob.: H. Kroczyński, *Dzieje książki i bibliotek w Kołobrzegu* [online]. Kołobrzeg: Miejska Biblioteka Publiczna, 2010 [dostęp: 2014-11-24]. Dostępny w internecie: http://mbpga.bip.parseta.pl/index.php?id=81493

4 Bryła budynku i zagospodarowanie wnętrza z niewielkimi zmianami zachowały się do dziś. Obecnie gmach jest siedzibą Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Galla Anonima.

Fotografia 1. Miejska Biblioteka Publiczna. Fot. G. Gernss (1927). Za: H. Göbel, *Die städtebauliche Entwicklung von Kolberg, mittelalterliche Industriestadt, Festung, See-, Sol- u. Moorbad*, Düsseldorf 1927, s. 48.

Fotografia 2. Miejska Biblioteka Publiczna. Fot. H. Filip (2014).

dla bibliotekarzy, introligatornię itd. Czytelnie wyłożone były drewnianą boazerią, a aranżacja przestrzeni i oświetlenia zapewniały odpowiednie światło i powietrze. Czas na chwilę odpoczynku czytelnicy mogli znaleźć w loggiach, dobudowanych przy czytelniach i połączonych z nimi krętymi schodami (częściowo dla ułatwienia kontroli, częściowo aby odciążyć główne schody). Garderoba usytuowana była w dolnej loggii. Na poddaszu znajdowało się mieszkanie dla kierownika, a w piwnicy dla dozorcy. Do ogrzewania biblioteki, znajdującej się w bezpośrednim sąsiedztwie łaźni publicznej, wykorzystywane było ogrzewanie parowe doprowadzane z miejskiej sieci ciepłowniczej[5].

W okresie powojennym (1946), Komisja Oświaty Kołobrzeskiej Powiatowej Rady Narodowej trzykrotnie podjęła się problemu utworzenia i udostępnienia księgozbioru społeczeństwu. Organizacja biblioteki publicznej została zapoczątkowana w maju 1946 roku[6].

Pierwszą jej siedzibą był skromny pokój na piętrze ocalałego z pożogi wojennej kołobrzeskiego ratusza, a wyposażeniem trzy szafki na książki, stół i dwa krzesła. Dwa lata później (1948) w gmachu Zarządu Miejskiego uruchomiona została Biblioteka Miejska wraz z czytelnią publiczną.

W kolejnych latach obie biblioteki stopniowo odzyskiwały pomieszczenia w przedwojennym budynku Biblioteki Publicznej: w 1950 r. parter (piętro i pomieszczenia strychowe zajmowały organizacje polityczne i prywatni lokatorzy), a w 1958 r. pierwsze piętro. W efek-

5 H. Göbel, *Die städtebauliche Entwicklung von Kolberg, mittelalterliche Industriestadt, Festung, See-, Sol- u. Moorbad*, Düsseldorf 1927, s. 36.

6 Zob.: Złota Księga Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kołobrzegu.

cie tych zmian działalność rozpoczęły: czytelnia dla dorosłych oraz placówka dla dzieci i młodzieży do lat 15.

Do formalnego połączenia obu bibliotek w jedną placówkę pod nazwą Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna doszło w 1954 roku.

Ważnym dla biblioteki wydarzeniem było nadanie jej w roku 1966 imienia Galla Anonima, autora napisanej po łacinie „Kroniki polskiej". Znajduje się w niej tekst kantyleny związanej z pomorskimi wyprawami Bolesława Krzywoustego, której fragment (w tłumaczeniu Franciszka Fenikowskiego) zdobi fronton biblioteki:

W wyniku podziału administracyjnego kraju i likwidacji powiatów (1975) zmieniła się funkcja i nazwa biblioteki. Odtąd działania Miejskiej Biblioteki Publicznej na rzecz bibliotek w gminach zostały odtąd ograniczone do nadzoru merytorycznego.

Zmianie uległa także sytuacja lokalowa – połowa pierwszego piętra przekazana została Bibliotece Pedagogicznej, a Biblioteka Miejska przejęła pomieszczenia Domu Kultury na drugim piętrze. W pomieszczeniach piwnicznych nadal działalność prowadził Dom Kultury.

Początek lat 90. przyniósł kolejne, korzystne zmiany lokalowe. Przy ulicy Brzozowej rozpoczęły działalność czytelnia i wypożyczalnia dla dzieci (1990), a rok później – wypożyczalnia beletrystyki.

Reasumując, na każdym etapie historycznego rozwoju biblioteka borykała się z problemami lokalowymi,

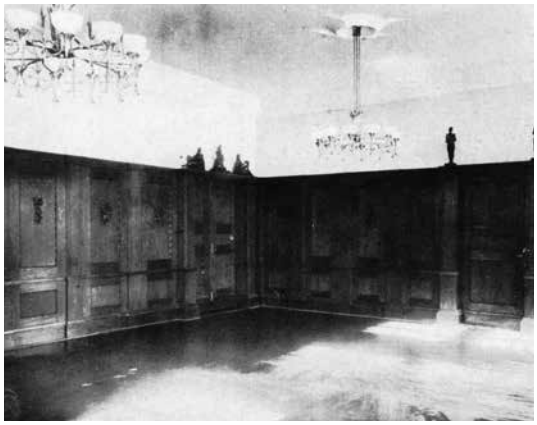

Fotografia 3. Miejska Biblioteka Publiczna, sala wykładowa. Fot. G. Gernss. Za: H. Göbel, *Die städtebauliche Entwicklung von Kolberg, mittelalterliche Industriestadt, Festung, See-, Sol- u. Moorbad*, Düsseldorf 1927, s. 47.

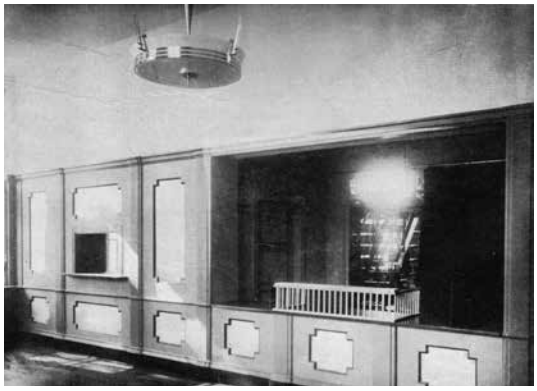

Fotografia 4. Städtische Volksbücherei. Ausgaberaum (Wypożyczalnia). Fot. G. Gernss. Za: H. Göbel, *Die städtebauliche Entwicklung von Kolberg..., s. 47.*

Fotografia 5. Tablica na frontonie biblioteki z fragmentem pieśni w tłumaczeniu Franciszka Fenikowskiego. Źródło: Kronika MBP.

brakiem wykwalifikowanej kadry, niewystarczającą liczbą kupowanych książek oraz poczytnych tytułów, rozwojem i promocją czytelnictwa. Wybrane zagadnienia prezentują niniejsze wykresy:

Wykres 1. Liczba bibliotekarzy zatrudnianych w latach 1950–2013

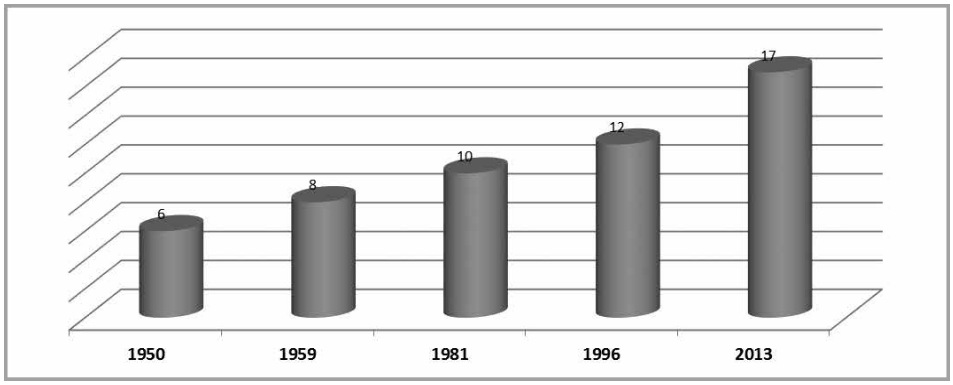

Źródło: opracowanie własne

W 1950 roku w obu bibliotekach zatrudnionych było 6 osób częściowo przeszkolonych do pracy w bibliotece.

Wykres 2. Zakup nowości bibliotecznych (1962–2013)

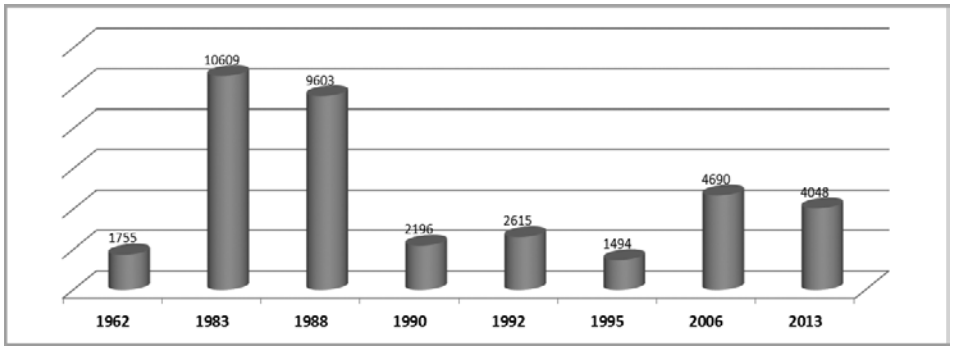

Źródło: opracowanie własne

Na początku lat 80. odnotowany został rekordowy zakup nowości – 10 609 książek. Odwrotnie było w pierwszej połowie lat 90. – był to okres bardzo skromnych zakupów nowości książkowych.

Wykres 3. Księgozbiór biblioteki w latach 1948–2013

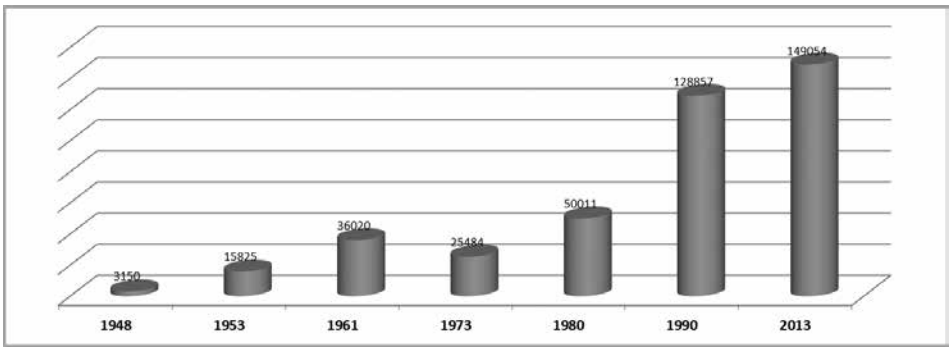

Źródło: opracowanie własne

W 1950 roku księgozbiór wspólny biblioteki powiatowej i miejskiej liczył 11 273 pozycje; pod koniec lat osiemdziesiątych – 124 270 (3 wol. na jednego mieszkańca). W połowie lat dziewięćdziesiątych – 131 132.

W latach 60. i 70. kwestią sporną był stan księgozbioru – na początku lat 60. szacowano, że było około 22 000 książek, zaś zapis w inwentarzach wykazywał 36 020. Stan faktyczny ustalony został w 1973 roku po inwentaryzacji zbiorów i wynosił 25 484 pozycje. Po konsultacji z Biblioteką Wojewódzką wpisane one zostały do nowych ksiąg inwentarzowych.

Wykres 4. Czytelnicy (1954–2013)

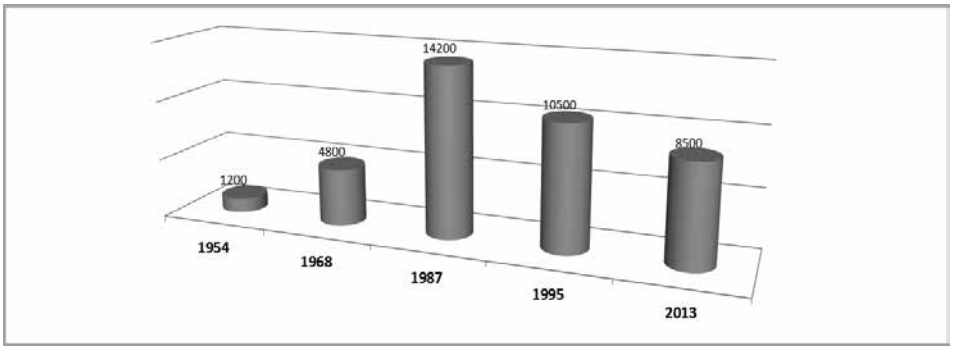

Źródło: opracowanie własne

W połowie lat 90. co czwarty kołobrzeżanin był czytelnikiem Biblioteki.

Obecnie poprawie uległa sytuacja lokalowa. W ramach Programu Wieloletniego Kultura+ Priorytet „Biblioteka+ Infrastruktura Bibliotek" trwa modernizacja siedziby głównej

Fotografia 6. Biblioteka (ul. Brzozowa) po remoncie

Fotografia 7. Biblioteka (ul. Brzozowa) po remoncie

oraz placówek przy ul. Brzozowej. Jej efektem będzie m.in. poprawa funkcjonalności i warunków korzystania z usług:

- nowe pomieszczenia: magazyny na zbiory, serwerownia, sala edukacyjno-kulturalna (50 miejsc), archiwum,
- zakup mebli i wyposażenia,
- dostępność biblioteki dla osób poruszających się na wózkach.

Czytelnicy mają dostęp do 15 stanowisk komputerowych oraz katalogów dostępnych online w systemie bibliotecznym KOHA, wraz z usługą składania zamówień i rezerwacji drogą elektroniczną. Zbiory oznakowane są kodami kreskowymi.

Rocznie bibliotekę odwiedza ponad 83 000 osób, w tym 9000 stanowią uczestnicy imprez bibliotecznych.

Biblioteka, poza księgozbiorem (wskaźnik zasobności zbiorów na jednego mieszkańca wynosi 3,2 wol.), proponuje czytelnikom m.in. 100 tytułów gazet i czasopism bieżących i 1100 audiobooków. Średnia wypożyczeń na 100 mieszkańców równa się 245 wol.

Liczba czytelników zarejestrowanych, w stosunku do ogółu mieszkańców miasta, wynosi 8500, a wskaźnik na 100 mieszkańców – 18,1. Czytelnicy do lat 15 stanowią 17,2%, w tej grupie odnotowano blisko 220 dzieci do lat 5. Czytelnicy sezonowi stanowią 20% ogółu zarejestrowanych czytelników i ich liczba rośnie (2011 r. – 15%).

Tyle dziejów i aktualnych danych dotyczących biblioteki. A co z dążeniami? Po zakończeniu prac remontowo-budowlanych w 2015 roku bibliotekę czeka reorganizacja, a inspiracją do dalszych działań będą m.in. opinie fachowców:

Andrzej Marcinkiewicz, dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie uważa, że konieczna jest redefinicja roli biblioteki: „Biblioteki zmuszone są przedefiniować rolę

z miejsca, gdzie się wypożyczało książki, na miejsce, gdzie ponadto ułatwia się dostęp do treści i animuje wydarzenia kulturalne. Nie sposób mówić o jednej bibliotece przyszłości. Inna będzie biblioteka akademicka czy wielkomiejska, inna w małej wiosce daleko od szosy. Wspólnym mianownikiem obu będzie bibliotekarz. Wykształcony, otwarty, życzliwy i pomocny w nawigowaniu przez chaos w gąszczu informacji, rekomendacji i komentarzy"[7].

Henryk Hollender, dyrektor Biblioteki Uczelni Łazarskiego utrzymuje, że nie ma znaczenia, czy przetrwa książka drukowana: „W jednych bibliotekach będzie jej pełno, w innych może wcale jej nie być. Ma znaczenie, czy dostępne i akceptowane taksonomie, narzędzia wyszukiwacze oraz techniki tworzenia i komunikowania wypowiedzi pozwolą nam utrzymać poczucie i przekonanie, że na świecie jest jeden dorobek kulturalny, jedna nauka i jedna płaszczyzna wymiany informacji"[8].

Lucjan Bąbolewski, dyrektor Książnicy Pomorskiej w Szczecinie, jest zdania, że: „(...) biblioteki, których podstawowa działalność sprowadza się do podawania czytelnikowi papierowej książki, nie wytrzymają elektronicznej konkurencji i stopniowo zaczną zanikać. W lepszej sytuacji są duże biblioteki regionalne. Ważnym powodem dalszego ich utrzymywania będzie konieczność przechowywania i udostępniania nagromadzonego dotychczas dorobku piśmiennictwa na tradycyjnych, głównie papierowych nośnikach. Oprócz takiej muzealno-archiwalnej funkcji, biblioteki publiczne stawać się będą, w znacznie większym niż dotychczas stopniu, centrami informacji regionalnej, ośrodkami upowszechniania wiedzy i kultury dla lokalnych społeczności. Centra będą organizatorami ważnych wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych, zwłaszcza dla ludzi, którym do obcowania z innymi ludźmi nie wystarczą elektroniczne gadżety. Takie biblioteki wymagać będą przyjaznej, dobrze zorganizowanej przestrzeni oraz kreatywnych pracowników"[9].

7 Cytat za: *Jak będzie wyglądała biblioteka przyszłości?* [online] Goethe-Institut w Polsce, czerwiec 2013 [dostęp 2014-11-23]. Dostępny w internecie: http://www.goethe.de/ins/pl/lp/kul/dup/bib/pl11219709.htm

8 Tamże.

9 Tamże.

Beata Sawa-Jovanoska
Koszalińska Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela

KOSZALIŃSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA IM. JOACHIMA LELEWELA W XXI WIEKU

Koszalińska Biblioteka Publiczna jest największą i najnowocześniejszą biblioteką na Pomorzu Środkowym. Przez 48 lat była biblioteką wojewódzką, od 1999 r. jest samorządową instytucją kultury, której organizatorem jest Gmina Miasto Koszalin. W 2002 r. przyjęła do realizacji zadania biblioteki powiatowej.

Biblioteka w liczbach

Koszalińska biblioteka to instytucja kultury najczęściej odwiedzana przez mieszkańców Koszalina. W jej skład wchodzą: Biblioteka Główna (powierzchnia 5000 m^2) i 10 filii bibliotecznych (powierzchnia 2500 m^2). W całej instytucji zatrudnionych jest 75 pracowników, w tym 51 osób na stanowiskach bibliotekarskich. Zbiory biblioteczne liczą 468 790 wol., w tym książki i czasopisma oprawne – 396 617 wol. W 2014 r. zarejestrowanych zostało 21 067 czytelników, którzy wypożyczyli 501 002 jednostek inwentarzowych różnego rodzaju zbiorów bibliotecznych.

Informatyzacja

Zmiany dotyczące automatyzacji procesów bibliotecznych oraz sukcesywne skomputeryzowanie całej instytucji miały olbrzymi wpływ na rozwój Koszalińskiej Biblioteki Publicznej w ostatniej dekadzie. Do najważniejszych wydarzeń w tym zakresie należały:

- 2006 r. – projekt „Bliżej Czytelnika – tworzenie jednolitego systemu biblioteczno-informacyjnego w bibliotekach publicznych na terenie Koszalina" (w ramach programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Pozyskano 70 komputerów wraz z oprogramowaniem, 28 drukarek, wykonano komputerowe sieci lokalne we wszystkich filiach bibliotecznych.
- 2009 r. – współtworzenie Zachodniopomorskiego Systemu Informacji Regionalnej i Naukowej. W Zachodniopomorskiej Bibliotece Cyfrowej umieszczono 9744 numery prasy regionalnej („Kurier Koszaliński", „Głos Koszaliński", „Głos Pomorza") z okresu od sierpnia 1950 r. do września 1981.
- 2009 r. – „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców Koszalina" – projekt realizowany przez Gminę Miasta Koszalin. Pozyskano 55 komputerów,

11 drukarek, 11 routerów internetowych. W ramach przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu w latach 2011–2014 zorganizowano 64 kursy komputerowe dla seniorów, z których skorzystało 255 osób.

- 2012 r. był rokiem przełomowym w zakresie informatyzacji biblioteki i związanej z tym nowej jakości usług świadczonych przez instytucję. Po 15 latach pracy w programie bibliotecznym MAK z początkiem 2012 r. biblioteka przeszła na nowoczesny zintegrowany system biblioteczny ALEPH. W ramach projektu realizowanego przez Gminę Miasto Koszalin „Portal edukacyjny województwa zachodniopomorskiego – Koszalin" zakupiono i wdrożono system biblioteczny ALEPH (24 licencje GUI i 20 licencji OPAC) wraz z serwerem. Jednorazowo dokonano konwersji ok. 2,4 mln rekordów bibliograficznych i danych czytelników z 11 baz do jednej kartoteki centralnej – 100 951 rekordów i uruchomiono system ALEPH w 11 placówkach jednocześnie.
- W 2013 roku KBP po raz pierwszy udostępniła swoim czytelnikom książkę elektroniczną. Trzy największe biblioteki publiczne województwa zachodniopomorskiego: Książnica Pomorska w Szczecinie, Koszalińska Biblioteka Publiczna oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie zawiązały konsorcjum, umożliwiające czytelnikom dostęp do serwisu IBUK – internetowej czytelni online, oferowanej przez Wydawnictwo Naukowe PWN. W 2013 r. udostępniono czytelnikom 464 tytuły, natomiast w 2014 r. 1112 tytułów książki elektronicznej.
- W 2014 roku połączono wszystkie filie biblioteczne z budynkiem głównym KBP siecią światłowodową w ramach projektu Gminy Miasta Koszalin „Inteligentny Koszalin – rozbudowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego e-Koszalin – budowa sieci teleinformatycznej i systemu monitoringu wizyjnego".

Modernizacja obiektów KBP

Niezwykle istotna dla wizerunku współczesnej biblioteki jest jej nowoczesna baza lokalowa. Wychodząc z założenia, że biblioteka ma być tzw. „trzecim miejscem", po domu i pracy, w którym mieszkańcy Koszalina mogą spędzać swój wolny czas, szczególny nacisk kładziemy na dbałość o nowoczesną i atrakcyjną przestrzeń biblioteczną. W ostatniej dekadzie przeprowadzono modernizację Biblioteki Głównej na łączną kwotę 2 700 000 zł., w tym m.in. Czytelni Głównej, Czytelni Czasopism, Wypożyczalni i Informatorium. Realizując przyjęte założenie, aby co roku remontować kolejną filię biblioteczną, w latach 2005–2014 wykonano remonty i modernizacje 8 filii na łączną kwotę 900 000 zł.

Księgozbiór

Obecnie zalecane wielkości księgozbiorów bibliotek publicznych oscylują około 2,6–3,5 wol. na 1 mieszkańca, w zależności od wielkości populacji. W koszalińskiej bibliotece księgozbiór liczy 396 617 wol., co daje wskaźnik 3,6 wol. Roczny wskaźnik zakupu książek na 100 mieszkańców od lat wynosi średnio 8–9 wol. Coraz większą część wpływów stano-

wią dary książkowe przekazywane przez czytelników. Są to nowe i atrakcyjne tytuły, które ukazały się nie później niż dwa lata od roku przekazania. W ramach dbałości o atrakcyjny i odpowiadający potrzebom czytelników księgozbiór szczególnie ważna jest systematyczna selekcja zbiorów bibliotecznych, którą uwidacznia poniżej przedstawiony wykres.

Wykres 1. Wpływy książek (zakupy i dary) oraz ubytki w Koszalińskiej Bibliotece Publicznej

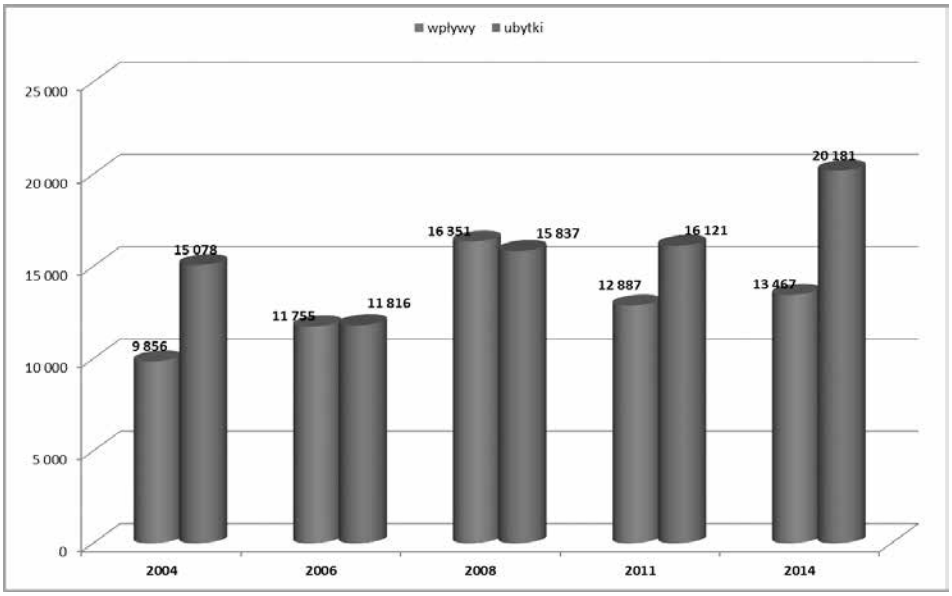

Źródło: Koszalińska Biblioteka Publiczna

Promocja czytelnictwa

Biblioteka postrzegana jest w Koszalinie jako ważny ośrodek życia kulturalnego, także dzięki różnorodnej ofercie kulturalnej. Do sztandarowych imprez należą: „Żywa Biblioteka", „Noc w bibliotece", „Tydzień Bibliotek", Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja". Organizowanych jest wiele imprez, które mają na celu promowanie książki i czytelnictwa oraz biblioteki, jako tzw. „trzeciego miejsca" – atrakcyjnego, otwartego i przyjaznego. W filiach odbywają się co roku dwie cykliczne wielkie akcje: „Bezpieczne ferie" i „Wakacje w bibliotece". Ponadto we wszystkich filiach organizowane są lekcje biblioteczne, zajęcia plastyczne, konkursy, spotkania ze znanymi pisarzami młodego pokolenia.

Koszalińska Biblioteka Publiczna przygotowuje również wszechstronną i bogatą ofertę kulturalną dla dorosłych czytelników, spotkania autorskie znanych polskich pisarzy i twórców oraz promocje książek regionalnych autorów. Biblioteka jest organizatorem imprez o zasięgu regionalnym i powiatowym, np. Regionalnego Konkursu Recytatorskiego „Ptaki, ptaszki, ptaszęta polne", powiatowych konkursów: plastycznych, recytatorskich dla przedszkolaków, naukowych sesji dziecięcych. Aktywnie działają Dyskusyjne Kluby Książki.

W 2014 r. w ramach działalności edukacyjnej i popularyzatorskiej zorganizowanych zostało 1196 imprez, w których wzięło udział 48 130 uczestników.

Dużym sukcesem promującym książkę i bibliotekę w Koszalinie okazała się „Noc w bibliotece", związana z obchodami Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich (23 kwietnia), adresowana do całych rodzin. W 2010 r. została uhonorowana główną nagrodą Prezydenta Miasta Koszalina jako Wydarzenie Kulturalne Roku. „Noc w bibliotece" wpisała się na stałe w miejski kalendarz imprez. Corocznie cieszy się ogromnym zainteresowaniem koszalinian – odwiedza nas każdorazowo ok. 1500 osób. Wielość propozycji skomasowanych podczas kilku godzin pokazuje w jakich obszarach pracuje biblioteka i jak atrakcyjnie można spędzić w niej czas.

W 2010 r. pierwszym punktem „Nocy w bibliotece" było spotkanie z Arturem Andrusem. W programie znalazły się również: otwarcie wystawy Salonu Ilustratorów Książki Dziecięcej, happening w wykonaniu Teatru „Na bosaka", żonglowanie ogniem na placu, koncert rockowy. Można było także posłuchać erotyków przy świetle świec, zapoznać się z tajnikami kaligrafii i starej sztuki drukarskiej, posłuchać dobrej muzyki, podyskutować o dziejach Koszalina.

W 2011 r., wykorzystując dwuznaczność hasła „Pociąg do biblioteki", zaproponowaliśmy tematykę podróży ujętą na bardzo różne sposoby. Jarosław Kret opowiadał o swych podróżach i książkach, koszalińskie „obieżyświaty" dzieliły się wrażeniami ze swych podróży. Zaproponowaliśmy podróże w przeszłość i w przyszłość, a także włóczęgę po krainie magazynów. Miłośnicy Koszalina wędrowali dawnymi ulicami naszego miasta, a melomani – popłynęli na fali Mozarta. Wystąpiły dwa zespoły rockowe oraz jazz band młodzieżowy. Dzieci zaprosiliśmy do krainy baśni, a dorosłych – do zagadki kryminalnej. W Galerii Region miała miejsce wystawa Salonu Ilustratorów Książki Dziecięcej, a w sali klubowej – zajęcia warsztatowe z ilustracji książkowej, kaligrafii, pisma klinowego, dawnego drukarstwa i pisma japońskiego. Imprezę zakończył pokaz walk rycerskich przy pochodniach na placu przed biblioteką.

W 2012 r. kolejna impreza rozpoczęła się przejazdem rowerami Staromiejską Trasą Turystyczną. Koszaliński dziennikarz Piotr Polechoński zaprosił chętnych na wędrówkę po dawnym Koszalinie. Swoje oferty przedstawiły: Koszalińskie Stowarzyszenie Lotnicze, Roweria i Towarzystwo Miłośników Koszalińskiej Wąskotorówki. Film „Wesele jamneńskie", podobnie jak występ zespołu Kalina z Dobrzycy, przybliżyły kulturę jamneńską, niezwykle barwną i oryginalną. Dzieci podziwiały Teatrzyk Cieni oraz uczestniczyły w warsztatach zabawkarskich i papierniczych. Muzyczna strona „Nocy" to spotkanie z Jackiem Barzyckim z grupy „Gdzie Cikwiaty", występy Big Bandu z Zespołu Szkół Muzycznych oraz grup rockowych.

„Noc w bibliotece" w 2013 r. przebiegała pod hasłem „20. stopień zasilania" (powrót do lat PRL-u). Motywem przewodnim był powrót do czasów PRL-u. Zaprezentowano utwory muzyczne, sztukę, literaturę oraz obyczajowość z tamtych lat. Koszalinianie wzięli aktywny udział w przedsięwzięciu i dostarczyli do biblioteki prywatne zbiory zdjęć od połowy lat 40. do 1989 r. „Noc w bibliotece" zaczęła się spotkaniem z prof. Jerzym Bralczykiem i Michałem Ogórkiem, podczas którego uhonorowano aktywnych czytelników. Dzieciom

zaproponowano zabawy z dawnych lat, projekcje bajek, a także warsztaty plastyczne i lalkarskie. Zaplanowano również wiele innych atrakcji, takich jak m.in. loteria fantowa, nauka twista i rock and rolla, strzelnica, wspólny śpiew i słuchanie muzyki z płyt winylowych. „Wejściówką" na „Noc w bibliotece" była karta wzorowana na „kartkach żywnościowych", z zaznaczeniem poszczególnych oferowanych atrakcji.

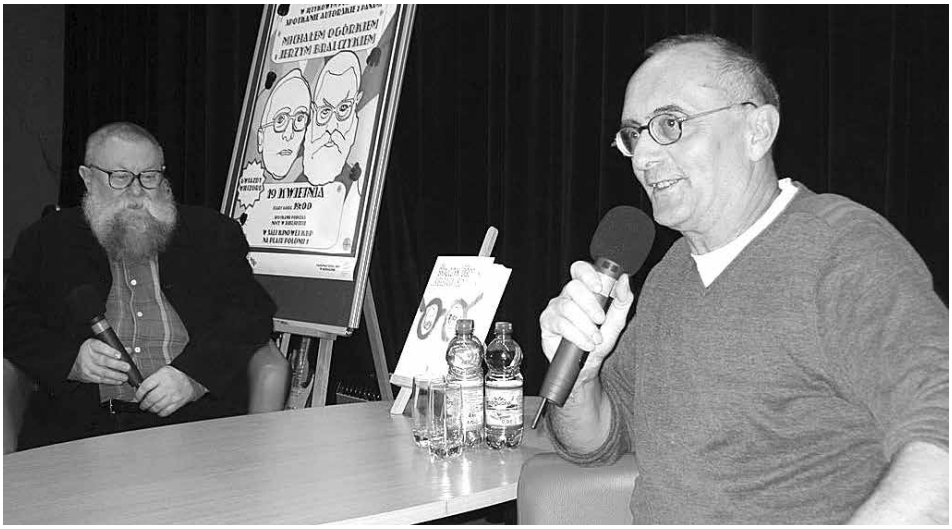

Fotografia 1. Prof. Jerzy Bralczyk i Michał Ogórek

Fotografia 2. „Noc w Bibliotece"

W 2014 r. zorganizowano V. edycję pod hasłem „O zgrozo! W bibliotece?!", której motywem przewodnim była literatura grozy, kryminały, thrillery i horrory. Rozszerzyliśmy ten temat na inne przekazy kultury – film, muzykę, plastykę, wskazując przy tym na nasze zbiory z tej dziedziny. Dla miłośników klasycznego kryminału gratką było spotkanie z autorem kryminałów i znawcą literatury kryminalnej – Mariuszem Czubajem. Wszystkie przedsięwzięcia odbywały się równocześnie. O pracy śledczej biegłych sądowych mówili: technik kryminalistyki, grafolog i technik daktyloskopii. Nasi czytelnicy mieli możliwość porównania metod śledczych znanych z książek i filmów z tymi, które stosują nasi biegli. W „upiornej klasie" pisano atramentem sympatycznym w scenerii jeżącej włosy na głowie oraz komponowano anonimy. Prezentowano ekranizacje i adaptacje horrorów i powieści grozy z uwzględnieniem najstarszych, niemych filmów. Czytelnicy mieli możliwość udziału w „sesji fotograficznej" rodem z amerykańskiej kroniki kryminalnej. Młodzież z Zespołu Sztuk Plastycznych pomogła w „fałszowaniu dzieł sztuki". Dzieciom zaproponowaliśmy: warsztaty „Stwórz sobie potwora" w sali klubowej, zabawę pod hasłem „Nie taka wiedźma straszna" (sklejanie domków z piernika, słuchanie Jasia i Małgosi) oraz projekcję filmów z serii „Tajemnica szyfru Marabuta" (w salce za czytelnią).

Fotografia 3. Noc w bibliotece

Kolejnym ważnym wydarzeniem kulturalnym w KBP jest organizowana od kilku lat „Żywa Biblioteka**"**, której celem jest edukacja o prawach człowieka (stosowana w kilkudziesięciu krajach świata), oswajanie z innością, które ma zapobiegać dyskryminacji oraz wykluczeniu społecznemu. Impreza realizowana jest w formie biblioteki, są Książki – osoby reprezentujące grupy dyskryminowane, są Czytelnicy, tj. wszyscy, którzy zdecydują się porozmawiać z wybraną Żywą Książką i są Bibliotekarze – osoby obsługujące

Fotografia 4. Noc w bibliotece

„Żywą Bibliotekę". Do tej pory zorganizowane zostały 3 edycje „Żywej Biblioteki" (2011, 2012, 2013). Przez te lata księgozbiór zawierał łącznie następujące „Tytuły": Aktywistka, Ateistka, Bezwyznaniowiec, Były więzień, Chory psychicznie, Feministka, Gej, Kobieta samotna, Lesbijka, Matka dziecka niepełnosprawnego, Osoba czarnoskóra, Osoba, która pokonała uzależnienia, Osoba starsza, Osoba niesłysząca, Osoba pochodzenia żydowskiego, Osoba z niepełnosprawnością, Osoba starsza, Rom, Syryjczyk, Ukrainiec, Weganka, Wegetarianka, Żyd. Największą popularnością cieszyły się Książki: Ateistka, Bezwyznaniowiec, Chory psychicznie, Osoba, która pokonała uzależnienia, Gej, Feministka, Syryjczyk.

„Żywej Bibliotece" za każdym razem towarzyszyły imprezy promujące ideę poszanowania praw człowieka i otwartości na inność, m.in. wystawa.: „Świat bez dyskryminacji" (efekt ogłoszonego przez KBP konkursu na plakat), maraton filmowy, warsztat dla bibliotekarek, wykład szkoleniowy o prawach człowieka, międzyszkolny turniej wiedzy dla gimnazjalistów o prawach człowieka, warsztaty dla gimnazjalistów. Każdego roku Żywe Książki wypożyczało ponad sto osób – głównie osoby młode – uczniowie i studenci.

Spotkania autorskie

W ostatnich latach Koszalińska Biblioteka Publiczna stała się centrum życia literackiego w Koszalinie, w którym mieszkańcy mają możliwość uczestniczenia w licznych spotkaniach autorskich ze znanym pisarzami, ludźmi sztuki. W ostatnich latach gośćmi byli m.in: Michał Rusinek, Michał Witkowski, ks. Adam Boniecki, Mariusz Czubaj, Andrzej Stasiuk,

Fotografia 5. Żywa Biblioteka

Fotografia 6. Żywa Biblioteka

Fotografia 7. Mariusz Szczygieł

Fotografia 8. Andrzej Stasiuk

Sylwia Hutnik, Małgorzata Kalicińska, Szymon Hołownia, prof. Jerzy Bralczyk, Michał Ogórek. Znani autorzy reportażu: Wojciech Tochman, Wojciech Jagielski, Mariusz Szczygieł i podróżnicy: Beata Pawlikowska, Marek Kamiński, Jarosław Kret, Marcin Kydryński oraz felietonista Marcin Meller. Znane osoby ze świata filmu i sztuki: Janusz Majewski, Magdalena Zawadzka, Maja Komorowska, Henryk Talar, Tymon Tymański.

Działalność regionalna

Wśród różnorodnych zadań, jakie ma do spełnienia Koszalińska Biblioteka Publiczna, jest gromadzenie, opracowanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych dotyczących wiedzy o własnym regionie, opracowanie i publikowanie bibliografii

regionalnej, a także innych materiałów o charakterze regionalnym. W Czytelni Regionalnej zgromadzono ok. 4800 książek dotyczących różnych dziedzin wiedzy, związanych tematycznie z Pomorzem Zachodnim, wydanych po 1945 roku, a także ok. 180 tytułów czasopism regionalnych i gazetek lokalnych z terenu byłego województwa koszalińskiego. W ramach dokumentów życia społecznego zbierane są materiały ze wszystkich dziedzin wiedzy, ze szczególnym uwzględnieniem kultury regionu. Dużą część zbiorów stanowią również foldery turystyczne, materiały statystyczne, wyborcze oraz uchwały Rady Miejskiej. Zbiór dokumentów życia społecznego stanowią materiały od połowy lat pięćdziesiątych i obecnie zbiór ten wynosi prawie 19 500 egzemplarzy. Staramy się, aby był jak najpełniejszy, ponieważ większość tych materiałów dostępna jest tylko w naszej bibliotece.

Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych

Oddzielnym zagadnieniem jest praca Koszalińskiej Biblioteki Publicznej na rzecz osób niepełnosprawnych. Biblioteka w oparciu o zbiory własne stworzyła spójną, długofalową ofertę kulturalną adresowaną do osób o różnym stopniu i rodzaju niepełnosprawności, realizowaną przez pracowników biblioteki. W Oddziale Zbiorów Audiowizualnych odbywają się cotygodniowe spotkania z czytelnikami niedowidzącymi i zajęcia z dziećmi niepełnosprawnymi intelektualnie. Książki w ramach akcji „Książka na telefon" raz w miesiącu dostarczane są osobom, które nie mogą same dotrzeć do biblioteki.

W oparciu o autorski program „Innowacja Pedagogiczna", opracowany przez nauczyciela Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Koszalinie, przygotowano założenia wspólnych działań, mających na celu zapoznanie dzieci upośledzonych umysłowo ze światem literatury, muzyki i plastyki. Co tydzień w bibliotece prowadzone są zajęcia

Fotografia 9.

z biblioterapii dla dzieci i młodzieży, raz w miesiącu z muzykoterapii korzystają podopieczni dwóch Środowiskowych Domów Samopomocy przy Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym. Również raz w miesiącu prowadzone są zajęcia z dziećmi z Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Warninie oraz ze Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych „Ikar". Zajęcia z niepełnosprawnymi prowadzą także cztery filie biblioteczne (Filia nr 3, 8, 9 i 11). Zajęcie II miejsca w konkursie „Samorządowy Lider Zarządzania 2009" było uhonorowaniem wieloletnich działań biblioteki na rzecz osób niepełnosprawnych.

Najważniejszą imprezą organizowaną w KBP na rzecz osób niepełnosprawnych jest Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja", organizowany we współpracy z Koszalińskim Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym. Głównym celem festiwalu jest integracja środowisk osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem poprzez prezentację filmów o tematyce, problemach i życiu osób niepełnosprawnych. W latach 2003–2014 odbyło się 11 edycji festiwalu, w trakcie których zaprezentowano ponad 450 niezwykłych filmów z całego świata, przybliżających problemy osób niepełnosprawnych. W konkursie filmowym mierzą się co roku filmy fabularne, dokumentalne i amatorskie, a najlepsze zdobywają statuetki Motyla. Naszymi laureatami były m.in. filmy: „W stronę morza", „Motyl i skafander", „Nietykalni" czy „Chce się żyć".

Projekcjom filmowym towarzyszą różnego rodzaju wydarzenia artystyczne, na których prezentowana jest twórczość artystów niepełnosprawnych. Odbywają się koncerty, wystawy, recitale, warsztaty i spotkania autorskie rozwijające i umacniające ideę integracji.

Jednym z ważnych elementów programowych są Małe Festiwale „Ty i Ja", których organizatorami są instytucje kultury, kina, placówki szkolno-wychowawcze, fundacje i stowarzyszenia działające na rzecz osób niepełnosprawnych z małych miejscowości na terenie całego kraju. Projekcje filmowe i towarzyszące im aktywności artystyczne osób

Fotografia 10.

niepełnosprawnych są okazją do integracji społecznej w małych środowiskach lokalnych. W 2014 roku Małe Festiwale odbyły się w 29 miejscowościach na terenie całego kraju.

Działalność wydawnicza

Koszalińska Biblioteka Publiczna od wielu lat prowadzi szeroką działalność wydawniczą, mającą na celu promocję twórczości regionalnych pisarzy i twórców, a także zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego Koszalina i regionu.

Druki ciągłe:

- Od 1992 jesteśmy wydawcą „Rocznika Koszalińskiego", dokumentującego myśl naukową dotyczącą Pomorza. W roku 2014 ukaże się 41 numer tego wydawnictwa.
- „Almanach Kultury Koszalińskiej", rejestrujący i omawiający najciekawsze wydarzenia z różnych dziedzin kultury i sztuki w naszym mieście wydawany jest od roku 2006.
- „Źródła do historii Koszalina" ukazują się nieregularnie przy współpracy z Archiwum w Koszalinie oraz Stowarzyszeniem Przyjaciół Koszalina w formie numerowanych zeszytów zawierających oryginały oraz tłumaczenia najstarszych dokumentów z historii miasta. Pierwszy zeszyt ukazał się w roku 2006, następne – w 2007, 2008, 2010. Piąty zeszyt ukazał się w roku 2011.
- Od listopada 2005 roku ukazywał się informator kulturalny „Miesiąc w Koszalinie", którego wydawanie zakończyło się w grudniu roku 2012.

Ważniejsze druki zwarte:

- „Świadek historii. Na jubileusz 90. urodzin Jego Ekscelencji biskupa Ignacego Jeża", red. i opr. Leszek Laskowski, 2004.
- Gracjan Bojar Fijałkowski „O zbójcach z Góry Chełmskiej", 2006 (legendy koszalińskie)
- Czesław Kuriata „50 lat pracy twórczej", 2006.
- Wojciech Grobelski „Historia garnizonu w Koszalinie. Część I. od średniowiecza do 1945 roku", 2008.
- Leszek Laskowski „Pomniki Koszalina", 2009.
- „Pionierzy Ziemi Koszalińskiej i ich wspomnienia", red. Zofia Banasiak, Maria Hudymowa, Janina Stolc, 2010.
- Eugeniusz Żuber „Województwo środkowopomorskie – dlaczego być powinno, część 1 – Przesłanki historyczne, społeczne i ekonomiczne, część II. – Dokumenty, wystąpienia i opinie, debaty i oceny", 2010.
- „Ocalone we wspomnieniach. Wspomnienia koszalinian – więźniów obozów koncentracyjnych", 2011.
- Jan Kuriata „Świat rzeczy niewidzialnych", 2012.
- Z okazji 100 rocznicy urodzin Gracjana Bojara-Fijałkowskiego ukazał się drukiem nowy tom legend „O księżniczkach, zbójcach, karzełkach i...", 2012.
- „Mnie to miasto od innych droższe – wspomnienia pionierów koszalińskich", red. Zenon Kasprzak i inni, 2013.
- Anna Gut „Megality Zygmunta Wujka", 2013.

- Eugeniusz Żuber „Działalność samorządu miejskiego w Koszalinie", 2014.
- Eugeniusz Żuber „Jednostki pomocnicze gminy na przykładzie rad osiedli w Koszalinie", 2014.

Biblioteka powiatowa

Na podstawie Porozumienia Powiatu Koszalińskiego z Gminą Miastem Koszalin w 2002 roku Koszalińska Biblioteka Publiczna przyjęła do realizacji zadania biblioteki powiatowej. Powiat liczy 8 gmin, które prowadzą biblioteki publiczne: w Będzinie, Biesiekierzu, Bobolicach, Manowie, Mielnie, Polanowie, Sianowie i Świeszynie. Wraz z filiami ogółem jest to 27 placówek bibliotecznych i 11 punktów bibliotecznych. W bibliotekach zatrudnionych jest 39 pracowników merytorycznych. Wiele bibliotek pracuje w zmodernizowanych, nowoczesnych obiektach, we wszystkich bibliotekach czytelnicy mają dostęp do internetu, a nowe i atrakcyjne księgozbiory odpowiadają ich potrzebom.

Działalność Koszalińskiej Biblioteki Publicznej jako biblioteki powiatowej polega na pełnieniu nadzoru merytorycznego, opracowaniu bibliografii regionalnej powiatu oraz działalności kulturalno-oświatowej, w ramach której organizowane są szkolenia i warsztaty, spotkania autorskie w bibliotekach gminnych, konkursy powiatowe: „Ptaki, ptaszki i ptaszęta polne", „Koszalińska Niezapominajka", recytatorski dla przedszkolaków, „Mistrzowie Pięknego Czytania", plastyczny „Ilustrujemy Bajki Pana Perrault" i powiatowa dziecięca sesja naukowa.

Nowoczesne i prężnie się rozwijające biblioteki gminne powiatu koszalińskiego zostały docenione i uhonorowane licznymi nagrodami w następujących konkursach:

1. Konkurs „Biblioteka Roku" województwa zachodniopomorskiego:
- 2009 r. – Biblioteka Publiczna Gminy Biesiekierz; Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Polanów,
- 2010 r. – Biblioteka Publiczna Gminy Mielno,
- 2013 r. – Biblioteka Publiczna Gminy Świeszyno.

2. Ranking dziennika „Rzeczpospolita" zatytułowany „Ranking Bibliotek Samorządowych":
- 2011 r. – 7. miejsce w kraju – Biblioteka Publiczna Gminy Biesiekierz,
- 2012 r. – 36. miejsce w kraju – Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Polanów, 48. miejsce – Biblioteka Publiczna Gminy Biesiekierz (2. i 3. miejsca w województwie),
- 2013 r. – 9. miejsce w kraju, 3. wśród gmin wiejskich, 1. w województwie zachodniopomorskim – Biblioteka Publiczna Gminy Biesiekierz, 35. miejsce – Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Polanów,
- 2014 r. – Biblioteka Publiczna Gminy i Miasta Sianów została sklasyfikowana na 8. miejscu wśród wszystkich rodzajów bibliotek, 3. wśród bibliotek miejsko-gminnych, Biblioteka Publiczna Gminy Biesiekierz otrzymała 11. miejsce wśród wszystkich rodzajów bibliotek, 4. wśród bibliotek gmin wiejskich w kraju.

Współpraca z zagranicą

W 2009 r. Koszalińska Biblioteka Publiczna odnowiła współpracę z Regionalną Biblioteką w Neubrandenburgu, w związku z projektem dotyczącym utworzenia MultiCentrum w naszych miastach partnerskich. Niestety projekt nie otrzymał wówczas dofinansowania ze względu na przedłużający się remont biblioteki Neubrandeburgu.

W 2014 r. Koszalińska Biblioteka Publiczna, w ramach współpracy z Regionalną Biblioteką w Neubrandenburgu, zorganizowała w dniach 22–24 grudnia 2014 r. „Polsko-niemiecką konferencję na temat historii i współczesności książki". W spotkaniu uczestniczyło 27 osób, ze strony niemieckiej – przedstawiciele bibliotek publicznych, naukowych i akademickich z Meklemburgii-Pomorza Przedniego, zrzeszeni w Landesverband Mecklemburg-Vorpommern des Deutschen Biblioteksverbands (DBV MV), ze strony polskiej dyrektorzy bibliotek publicznych i akademickich skupieni w Zachodniopomorskim Porozumieniu Bibliotek. Celem głównym konferencji było pogłębienie nawiązanej współpracy, wymiana doświadczeń oraz przybliżenie bibliotekarzom z Niemiec działalności bibliotek publicznych w regionie koszalińskim. Dofinansowanie konferencji uzyskano z Funduszu Małych Projektów INTERREG IVA 2007–2013 Programu Operacyjnego Celu 3 „Europejskiej Współpracy Terytorialnej" – „Współpraca Transgraniczna" Krajów Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia i Rzeczpospolitej Polskiej (Województwo Zachodniopomorskie) 2007–2013. W najbliższym okresie planujemy, wspólnie z Regionalną Biblioteką w Neubrandenburgu, realizację kolejnych projektów i inicjatyw związanych z bibliotekarstwem i historią Pomorza.

Koszalińska Biblioteka Publiczna to nowoczesna instytucja kultury, która oferuje swoim użytkownikom atrakcyjny, systematycznie odnawiany księgozbiór, nie tylko książkę tradycyjną i czasopisma, ale również audiobooki, książkę elektroniczną oraz płyty muzyczne. W dalszym ciągu będziemy zachęcać mieszkańców Koszalina i powiatu poprzez niekonwencjonalne i nowoczesne formy promocji czytelnictwa do czytania książek i korzystania z usług biblioteki. Realizując założenia, że przestrzeń biblioteczna musi być sukcesywnie modernizowana, w roku 2015 planujemy remont kolejnej filii bibliotecznej. W ramach dbałości o dziedzictwo kulturowe i historyczne regionu biblioteka włączyła się do przygotowań miejskich obchodów 750-lecia Koszalina, przypadających na 2016 r., koordynując prace związane z wydaniem:

1. „Monografii Koszalina": T. I. pod red. prof. Edwarda Włodarczyka i prof. Radosława Gazińskiego. Obejmie ona czasy od prehistorii do roku 1945, T. II. pod red. Bogusława Polaka obejmie okres od roku 1945 do czasów obecnych.
2. „Bibliografii Koszalina", liczącej ok. 50 000 opisów bibliograficznych różnych rodzajów dokumentów.

Aleksandra Łukaszewicz Alcaraz
Mediateka Akademii Sztuki w Szczecinie

HISTORIA NAJMŁODSZEJ SZCZECIŃSKIEJ BIBLIOTEKI AKADEMICKIEJ I NAJMŁODSZEJ BIBLIOTEKI ARTYSTYCZNEJ W POLSCE – MEDIATEKI AKADEMII SZTUKI W SZCZECINIE

Mediateka Akademii Sztuki w Szczecinie jest najmłodszą biblioteką akademicką w Szczecinie i najmłodszą biblioteką artystyczną w Polsce. Te dwa przymiotniki – akademicka i artystyczna – determinują profil gromadzonych zbiorów. Z kolei nazwa – Mediateka – decyduje o ich formie.

„Mediateka" to nazwa własna zintegrowanego systemu biblioteczno-informacyjnego Akademii Sztuki w Szczecinie, nastawionego na udostępnianie opracowań poświęconych sztukom muzycznym i wizualnym, nut, albumów, nagrań CD, DVD, a także kopii cyfrowych samych dzieł za pośrednictwem Biblioteki Cyfrowej Mediateki (posiadającej także swoją kolekcję w Bibliotece Cyfrowej „Pomerania") oraz baz zewnętrznych online. Jest tak, ponieważ przy tworzeniu Mediateki założono, by dać dostęp do zasobów polskich i światowych, nie zawsze gromadząc je w formie materialnej. Tak jak oferujemy nuty, opracowania dotyczące sztuk muzycznych i nagrania na nośnikach fizycznych, tak naszym celem jest pokrywać zapotrzebowanie na dostęp do treści związanych ze sztuką w przestrzeni internetowej. Jest to trudne i pionierskie zadanie, które dane mi było realizować... przez przypadek.

Początki

Mediateka Akademii Sztuki w Szczecinie jest projektem autorskim, który opracowałam w 2010 roku, choć sam pomysł powstał w trakcie realizacji przeze mnie ministerialnego grantu promotorskiego u profesor Alicji Kuczyńskiej w Zakładzie Estetyki na Uniwersytecie Warszawskim. Pisząc rozprawę doktorską poświęconą fotografii analogowej byłam zmuszona korzystać nie tylko z niewielkich polskich zasobów archiwalnych, ale także z zasobów zagranicznych, w tym znajdujących się we Francuskiej Bibliotece Narodowej w Paryżu, gdzie w oddziale przy ulicy Richelieu, w Départment des Estampes et de la Photographie, znajdują się największe w Europie zbiory fotografii. Zaczęłam wówczas marzyć, by także innym osobom w Polsce zapewnić dostęp do zasobów poświęconych sztuce, znajdujących się w zagranicznych instytucjach. Tego też dotyczył mój pierwszy szkic projektu, z którego urósł projekt całej Mediateki – pozyskania dostępów do baz zewnętrz-

nych poświęconych sztuce, nie pełnotekstowych, ale zawierających obrazy i dźwięki. Była Kanclerz Akademii Sztuki w Szczecinie – mgr Hanna Hanć, osoba o niezwykle szerokim spojrzeniu, zapoznawszy się z moją propozycją, zaprosiła mnie na rozmowę i zapytała, czy nie chciałabym podjąć się dzieła stworzenia biblioteki nowo narodzonej Akademii Sztuki. Nie wahałam się długo, ponieważ takie rzeczy, jak możliwość stworzenia od początku biblioteki nie zdarzają się dwa razy w życiu i niewiele osób może dostąpić takiego szczęścia. Ponieważ od dzieciństwa powtarzałam, że „jeśli by książek nie było, to bym je wymyśliła", pełna nadziei i niepokoju podjęłam się tego zadania. Czułam się jak Cesarzowa z „Niekończącej się historii", która z ziarenka piasku ma wykreować cały świat. Ten świat powstał. Może nie jest to wielkie pod względem fizycznym królestwo, jest ono jednak niezwykle rozległe, wziąwszy pod uwagę przestrzeń wirtualną, którą także zajmuje.

Licencjonowane bazy online

Pierwsze pytanie, na które musiałam dać odpowiedź, przystępując do pracy, brzmiało: skąd wziąć dostęp do baz zewnętrznych poświęconych sztuce, których nikt w Polsce jeszcze nie subskrybuje? Nie było to oczywiste, więc by do tego dojść pisałam listy mailowe do największych muzeów i archiwów świata (Guggenheim, Prado, MoMA, Francuska Biblioteka Narodowa w Paryżu), z zapytaniem o możliwość zakupu licencji na dostęp do ich zdigitalizowanych zbiorów, nieobecnych na stronach internetowych. Po szeregu różnych, mniej bądź bardziej wymijających, odpowiedzi w końcu dostałam odpowiedź z MoMA, że bardzo wiele archiwów, muzeum i innego rodzaju instytucji gromadzących dzieła sztuki przekazuje ich kopie cyfrowe do Cyfrowej Biblioteki Artstor zlokalizowanej w Nowym Jorku. Tam też skierowałam swój kolejny list, rozpoczynając tym samym trwającą już czwarty rok współpracę i zyskując w efekcie pierwszy wspaniały dostęp do obrazów malarskich, grafik i fotografii wraz z narzędziami do pracy dydaktycznej i naukowej, dla studentów i pracowników Akademii Sztuki. Znalezienie następnych baz zewnętrznych, które obecnie subskrybujemy w Mediatece: Oxford Art Online i Oxford Music Online należących do Oxford University Press oraz archiwum nagrań muzycznych DRAM, było już znacznie łatwiejsze.

Dziś Mediateka oferuje dostęp do obrazów, dźwięków i opracowań teoretycznych – zarówno w przestrzeni fizycznej, jak i wirtualnej, na podstawie licencji, a także przekierowuje do stron internetowych oferujących dostęp, m.in. do nut w Open Access. Trzeba przyznać, że tak jak w momencie powstawania, tak i obecnie, nadal jesteśmy pod tym względem wyjątkowi w skali Polski, ponieważ choć wiele bibliotek naukowych korzysta z baz online i oferuje do nich dostęp swoim użytkownikom, to jednak jest to sytuacja odnosząca się przede wszystkim do bibliotek uniwersytetów, politechnik i akademii medycznych, dla których najważniejsze są dostępy pełnotekstowe i dostępy do baz abstraktów. Biblioteki artystyczne natomiast nie dysponują dostępami do baz zewnętrznych. Poza Mediateką AS dotychczas tylko Arteteka WBP w Krakowie podjęła próby oferowania dostępów do baz artystycznych, dając dostęp przez jeden rok do wielu niezwykle interesujących zasobów i obecnie oferując dostępy testowe.

Mediatece dotychczas nie udało się zapewnić jednej istotnej potrzeby – umożliwić korzystania z licencjonowanych baz online udostępniających nuty. Nie doszło do tego ze względów obiektywnych, a nie ze względu na zaniedbania, ponieważ nie ma jeszcze popularnych płatnych baz nut. Takie bazy powstają stopniowo w poszczególnych bibliotekach akademickich, z tego też względu Mediateka przekierowuje obecnie do stron w Open Access, oferujących dostęp do zdigitalizowanych nut. Nie jest to docelowe rozwiązanie, ponieważ, niestety, nuty obecne w wolnych bazach stosunkowo często zawierają błędy i na potrzeby przygotowań do koncertów i wykonań publicznych konieczne jest zamawianie oryginalnych nut z Państwowego Wydawnictwa Muzycznego (PWM). W kolejnych latach mamy nadzieję rozwiązać ten problem, nawiązując współpracę z innymi bibliotekami akademickimi gromadzącymi nuty i poddającymi je digitalizacji. Pierwsze takie kroki zostały już wykonane (z Biblioteką Uniwersytetu w Rostocku) i mamy nadzieję, że będą kontynuowane.

Do pracy nad tworzeniem muzycznych zasobów cyfrowych Mediateka włącza się też, digitalizując niewielki zasób starodruków zawierających nuty, a także nagrania muzyczne na starych nośnikach, takich jak kasety magnetofonowe i płyty winylowe. Chociaż przez najbliższych kilkadziesiąt lat materiały zawarte na kasetach magnetofonowych i płytach winylowych nie będą mogły wejść do domeny publicznej, to jednak ich zabezpieczenie jest istotnym zadaniem ze względu na starzenie się nośników. Szacuje się, że zdolność odtworzeniowa taśm magnetycznych to 40–50 lat od momentu zapisu na nośniku, natomiast płyt winylowych – około 100 lat. Na obniżenie tych parametrów znacząco wpływają jednak również warunki przechowywania. W krytycznych warunkach czas żywotności nośników audio może spaść nawet do 10 lat. Z tego względu Mediateka zdecydowała się uczestniczyć w pracach digitalizacyjnych materiałów audialnych i ze środków inwestycyjnych zakupiła sprzęt do digitalizacji audio-wideo.

Obecnie czekamy na rozstrzygnięcie konkursu do programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, do którego wystartowaliśmy z projektem dotyczącym digitalizacji audio pt.: „Kolekcja Muzyki Klasycznej, Rozrywkowej i Jazzowej w Bibliotece Cyfrowej Mediateki Akademii Sztuki w Szczecinie". Kolekcja stanowi zbiór unikatowych nagrań na płytach winylowych oraz taśmach magnetycznych w kasetach magnetofonowych. W ich skład wchodzą m.in. wydania z pierwszych lat działalności wytwórni płytowej Polskie Nagrania „Muza", powstałej w 1956 roku w Warszawie, oraz wydawców z całego świata (np. Melodija, Mezhdunarodnaya Kniga, Eterna, Supraphon, Opus, Hungaroton, Electrecord, Balkanton, Azymuth, Musicaphon, Amiga).

Konsorcjum Bibliotek Artystycznych i Platforma Polskich Bibliotek Artystycznych Web 2.0

Tworzony przez Mediatekę zasób zdigitalizowanych nagrań oraz starodruków może stać się zasobem przeznaczonym do wymiany międzybibliotecznej z bibliotekami akademickimi w zakresie sztuk muzycznych, jednak nie jest to koniec planów Mediateki, od-

noszących się do współpracy z innymi bibliotekami. Tym bardziej, że zależy nam, by to, co zapoczątkowaliśmy w kwestii dostępów do baz artystycznych, rozwinęło się w całej Polsce ku pożytkowi studentów, naukowców i artystów. Podjęliśmy też w tym kierunku pierwsze próby, powołując do życia Konsorcjum Bibliotek Artystycznych – ciało skupiające biblioteki o profilu artystycznym, niezależnie od afiliacji instytucjonalnej. Niektóre biblioteki artystyczne stanowią cześć uniwersytetów i akademii będąc bibliotekami naukowymi, jednak inne – biblioteki muzeów i galerii, także często posiadają obszerne zbiory biblioteczne. Z tego względu wśród bibliotek skupionych w Konsorcjum Bibliotek Artystycznych znajdziemy: Mediatekę Akademii Sztuki w Szczecinie, Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Krakowie, Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu", Muzeum Historii Fotografii, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Bibliotekę Śląską w Katowicach. Podstawowym celem Konsorcjum jest szeroko pojęta współpraca środowiska w zakresie działalności bibliotecznej, w tym gromadzenia zbiorów (wymiana dubletów oraz wydawnictw własnych), wymiana doświadczeń w ramach spotkań i szkoleń organizowanych dla współuczestników, a także wspólne zakupy dostępów do specjalistycznych serwisów licencjonowanych.

To, co przede wszystkim chcielibyśmy zrealizować jako Konsorcjum, to projekt „Platformy Polskich Bibliotek Artystycznych Web 2.0 wraz z licencjonowanymi dostępami do baz danych poświęconych sztuce". Jest to niezwykle istotne i aktualne przedsięwzięcie, ponieważ można zaobserwować, że współczesne biblioteki stają się coraz bardziej „terminalami informacji", niżeli archiwami. Bardziej istotne staje się pokierowanie użytkownika w drodze do poszukiwanej przez niego informacji, niż odszukanie konkretnego przedmiotu, gdyż poszukiwana informacja ma coraz częściej cyfrowy charakter. Rolą bibliotekarzy w tym coraz bardziej cyfrowym świecie informacji jest jego porządkowanie, pomaganie w jego usensownianiu i nawigacji w jego ramach. Cały czas biblioteka jako miejsce jest istotna, ale w zmieniający się sposób. Biblioteki stają się coraz bardziej miejscami zaufanej społeczności z obszernymi możliwościami nauki i dyskusji, ponieważ wiedza powstaje w komunikacji.

W centrum biblioteki nie stoi już obecnie przedmiot, ale edukacja i nauka, ponieważ mamy do czynienia z przejściem od traktowania wiedzy w sposób przedmiotowy do traktowania wiedzy jako działania[1]. R. David Lankes wskazuje na trzystopniowy charakter tego przejścia: od kolekcji do badania, od rozpowszechnienia do działania, od dzielenia do dobra społecznego[2]. Z tego też względu Lankes uważa, że wiedza jest dobrem społecznym, które powinnyśmy wspólnotowo badać, gdyż przyczynia się to do wzrostu społeczeństw i mniejszych wspólnot w duchu demokratycznym[3]. Z takich rozważań wyłania się zupełnie inna wizja, niż z obaw, które często można usłyszeć w trakcie różnego rodzaju konferencji bibliotekarskich, że biblioteki staną się „muzeami książki", lub że w ogóle stracą rację bytu. Wydaje się, że wręcz przeciwnie – „nowe bibliotekarstwo", jest niezwykle istotne nie tylko dla uczelni, ale również dla współczesnej cyfrowej rzeczywistości, w której priorytet

1 R. David Lankes, *New Librarianship and the Library as Platform,* za: http://quartz.syr.edu/rdlankes/Presentations/2012/Ticer-PDF.pdf
2 Tamże.
3 Tamże.

ma zarządzanie danymi i dawanie, bądź nie dawanie do nich dostępu. Lankes definiuje „nowe bibliotekarstwo" w opozycji do bibliotekarstwa zorientowanego na budowanie kolekcji, jako nastawione na motywowanie, szkolenie, rozwijanie, tworzenie odpowiedniego środowiska do badania świata i zdobywania wiedzy. Tacy „nowi bibliotekarze" nie są tylko pracownikami w bibliotekach, ale też ich współtwórcami.

Z myśleniem o bibliotekach, jako „terminalach informacji" i o „nowych bibliotekarzach", idą w parze zamysły snute w ramach Konsorcjum Bibliotek Artystycznych. To, co chcielibyśmy zrobić, to stworzenie platformy oferującej dostęp do zakupionych wspólnie dostępów do baz zewnętrznych, a także do katalogów i bibliotek cyfrowych poszczególnych bibliotek współrealizujących projekt. Powinny znaleźć się tu też przestrzenie pozwalające na wspólną pracę warsztatową – zarówno o charakterze bibliotecznym, ale też o charakterze artystyczno-naukowym, a także miejsce galerii wirtualnej prezentującej czasowe wystawy.

Problem z takim nowatorskim pomysłem ma oczywiście charakter i techniczny i finansowy, przy czym ten drugi jest mniejszy, ponieważ tak jak można napisać projekt do jednego z programów polskich czy europejskich, tak braku pewnych rozwiązań technicznych nie można już tak łatwo przeskoczyć. Po pierwsze, jak dotychczas nikt nie oferuje tego rodzaju platformy o charakterze bibliotecznym, więc należy ją „uszyć na zamówienie". Pierwsze próby zostały już podjęte w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi, gdzie powstaje platforma informatyczna do efektywnego zarządzania wiedzą, i jestem bardzo ciekawa ich efektów. Jednak poza kwestią stworzenia odpowiedniej platformy i zainstalowania w jej ramach multiwyszukiwarki przeszukującej zasoby wszystkich bibliotek oraz bazy zewnętrzne (co samo w sobie nie jest problemem), pozostaje kwestia charakteru przeszukiwanego zasobu. Biblioteki artystyczne charakteryzują się wszak tym, że poza tekstami oferują dostęp do obrazów i dźwięków. Powinno to również mieć miejsce w ramach projektowanej Platformy Polskich Bibliotek Artystycznych Web 2.0. Powinna istnieć możliwość, by po kliknięciu „szukaj: »Chopin«" dotrzeć zarówno do tradycyjnych rekordów bibliotecznych w różnych bibliotekach, do zasobów obecnych w bibliotekach cyfrowych, do nagrań wykonań różnych utworów kompozycji Chopina, do jego portretu, jak i może do filmu na jego temat. Dzisiaj nie mamy jednak opracowanych rozwiązań technicznych umożliwiających spełnienie tych wszystkich potrzeb i marzeń. Nie oznacza to złożenia broni i rezygnacji z planów, ale oznacza przyjęcie odpowiedniej perspektywy czasowej.

Jest to wizja długoterminowa, która pozwoli na konsolidację działań na rzecz zachowania i dzielenia się dziedzictwem kulturowym, zapewniając szersze możliwości jego zachowania i rozpowszechniania wiedzy na temat jego stanu i rozwoju. Powstanie i rozwój Platformy Polskich Bibliotek Artystycznych Web 2.0 pozwoli na szeroko zakrojoną współpracę polskich bibliotek artystycznych na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i jego popularyzacji oraz wzmacniania widoczności najnowszych cennych działań artystycznych, inspirowanych pozyskaną wiedzą i doświadczeniem, które współtworzą to dziedzictwo.

Budowa księgozbioru

Od momentu powstania Mediateka Akademii Sztuki w Szczecinie rozwija się także pod względem zbiorów posiadających swoją formę fizyczną, materialną oraz pod względem infrastrukturalnym. Początek naszej historii sięga biblioteki szczecińskiej filii Akademii Muzycznej w Poznaniu, mieszczącej się na poddaszu budynku przy ulicy Grodzkiej i otwartej kilka razy w tygodniu po kilka godzin. Biblioteka nie była wspierana przez Akademię Muzyczną w Poznaniu, zbiorów nie rozbudowywano od lat, bez katalogu cyfrowego i z niekompletnym katalogiem kartowym. Zbiory pozostające na jej stanie zostały w roku 2010 odsprzedane Akademii Sztuki w Szczecinie za symboliczną kwotę, a w ich skład, poza nutami, partyturami oraz podręcznikami muzycznymi, wchodziły prace magisterskie oraz płyty winylowe, DVD i kasety magnetofonowe. Ten zasób stworzył początek zbiorów Mediateki Akademii Sztuki w Szczecinie, które szybko zaczęto rozbudowywać.

W roku 2011 i 2012 Mediateka dokonała zakupu pozycji z inwestycyjnej dotacji ministerialnej z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Rzadko można się spotkać z zakupami książek z dotacji inwestycyjnych, co wynika z faktu, że na ogół zakup książek nie jest traktowany jako inwestycja. Jest to wątpliwym stwierdzeniem w ustach ludzi kultury, zwłaszcza w przypadku tworzenia biblioteki. Wartym przywołania przypadkiem jest budowa wielkiej biblioteki w centrum Miasta Meksyk przez prezydenta Meksyku Vincente'a Foxa. Piękny budynek w momencie otwarcia był pozbawiony książek, ponieważ... książki nie zostały przewidziane w inwestycji i nie były traktowane jako inwestycja. Była Kanclerz Akademii Sztuki w Szczecinie, mgr Hanna Hanć, wzburzona patologicznością sytuacji, wytłumaczyła jednak w Ministerstwie, że w momencie powstawania, budowania biblioteki, przynajmniej kilka pierwszych transz zakupowych pozycji bibliotecznych należy uznać za inwestycję. Dzięki temu wstawiennictwu Mediateka miała otrzymać trzy transze dotacji inwestycyjnej dedykowanej na budowę kolekcji. W 2012 roku zostały zakupione pozycje przeznaczone dla wydziału sztuk wizualnych, ponieważ był to najbardziej odczuwalny brak. Studenci i wykładowcy zajmujący się muzyką mieli bowiem dostęp przynajmniej do pozycji z biblioteki filii. Z tego względu w Mediatece pojawiły się wspaniałe albumy polsko- i obcojęzyczne, książki i serie filmów poświęcone sztuce. W roku 2013 natomiast zakupy dotyczyły zarówno sztuk wizualnych, jak i muzycznych, dzięki czemu w Mediatece pojawiło się m.in. wiele nowych wydań nut na różne instrumenty i opracowań muzycznych.

Niestety w roku 2013 wydatkowanie dotacji inwestycyjnej na budowę księgozbioru zostało wstrzymane ze względu na kontrolę skarbową, która zgłosiła wątpliwości co do wydatkowania dotacji, analogiczne do uprzednich wątpliwości Ministerstwa. Chociaż ostatecznie wszystko zostało wyjaśnione, to jednak ostatnia transza dotacji inwestycyjnej przeznaczonej na budowę księgozbioru została zaprzepaszczona. W tej sytuacji trzeba było działać. Ponieważ Akademia Sztuki, jako uczelnia cały czas się rozwijająca, ma stosunkowo ciasny budżet, spacery do Jego Magnificencji Rektora z prośbą o wyasygnowanie środków na zakup książek nie dawały rezultatu i trzeba było szukać rozwiązań strukturalnych, nie tymczasowych. Ostatecznie udało się. Przekonano grono profesorskie, władze uczelni oraz

Komisję Statutową do stworzenia zapisu w Statucie Akademii Sztuki w Szczecinie, gwarantującego, wzorem bibliotek brytyjskich, 0,5% dotacji podstawowej uczelni na potrzeby zakupu pozycji bibliotecznych i opłacenia dostępów do baz zewnętrznych. Utworzenie tego zapisu uważam za ogromny sukces, ponieważ od tego momentu można było zacząć budować politykę gromadzenia zbiorów i spokojnie patrzeć w przyszłość, pod względem rozmiaru i formy księgozbioru. W bieżącym roku 2015 już rozpoczęliśmy wydatkowanie środków w ramach zagwarantowanego nam przez statut uczelni 0,5%.

Rozwój infrastrukturalny

Jak wspomniałam już wcześniej, Mediateka cały czas rozwija się także pod względem infrastrukturalnym. Swoje początkowe miejsce z poddasza przy ulicy Grodzkiej najpierw zamieniła na piwnicę w budynku Pałacu pod Globusem przy placu Orła Białego, by następnie w roku 2012 wprowadzić się do przestrzeni sal 013 i 014 na wysokim parterze Pałacu pod Globusem, od strony placu. Środki, które pozwoliły na dostosowanie tych pomieszczeń na potrzeby Mediateki, pochodziły z dotacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego. Dzięki nim można było, między innymi, wzmocnić drewniany uprzednio strop w sali 013 tak, by mógł przenosić obciążenie bloku przesuwnych szaf archiwizacyjnych, umożliwiających uprządkowanie na niewielkiej powierzchni znacznej części zbiorów. Już wtedy jednak byliśmy świadomi, że zajmowany przez Mediatekę metraż jest niewystarczający względem potrzeb i będzie musiał być zwiększony. Tymczasem w Mediatece pojawiła się również lada, stoliki z komputerami katalogowymi, miejsca pracy warsztatowej przy komputerach (w ramach dostępów do baz) oraz szatnia.

Dalsze plany dotyczyły zabudowy jednego z czterech dziedzińców wewnętrznych Akademii Sztuki w formie Ogrodu Zimowego – Czytelni Mediateki, a także przestrzeni magazynowych. Te plany w zauważalnej części zostały już zrealizowane. W ramach dotacji unijnej przekazanej przez Regionalny Program Operacyjny (RPO), zarządzany przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Pałac pod Globusem w latach 2013–2014 przeszedł istną metamorfozę. Prawie 20 milionów zostało przeznaczonych na gruntowny remont zabytku, w trakcie którego powstały nowe przestrzenie otwarte także dla mieszkańców Szczecina i turystów, w tym mój wymarzony Ogród Zimowy – Czytelnia Mediateki, przykryty szklanym dachem, by móc studiować i badać sztukę w atmosferze kantowskiej formuły „niebo gwiaździste nade mną, prawo moralne we mnie". Natomiast pod podłogą Ogrodu Zimowego został zlokalizowany Teatr Kameralny. Fakt powstania tych przestrzeni nie oznacza jednak zakończenia prac. Teraz przyszedł czas na wyposażenie Ogrodu Zimowego i uzupełnienie wyposażenia w dotychczasowej przestrzeni Mediateki, tymczasem nazywanej już potocznie „starą" Mediateką, nie ze względu na jej wiek, ale na to, że powstała ona przed Ogrodem Zimowym.

W bieżącym roku mamy nadzieję dokonać odpowiednich zakupów i aranżacji Ogrodu Zimowego z inwestycyjnych środków przekazanych Akademii Sztuki na doposażenie Pałacu pod Globusem przez Ministerstwo Nauki i Dziedzictwa Narodowego. Planowana aranżacja

Ogrodu Zimowego również zasługuje na kilka słów i chwilę uwagi, ponieważ ma ona być wielofunkcyjna i elastyczna, umożliwiająca zarówno pracę cichą, pracę w grupach, a także poprowadzenie seminarium, zorganizowanie wykładu, spotkania autorskiego, warsztatów, czy projekcji filmowych pod gołym, nocnym niebem. Projekt aranżacji Ogrodu Zimowego – Czytelni Mediateki, stworzony przez dr Olgę Sietnicką i niżej podpisaną, przewiduje osiem różnych wariantów aranżacyjnych – dzięki systemowi składanych ścianek przesuwnych, specjalnie zaprojektowanemu meblowi typu „agora" (pozwalającemu na różne formy jego zajęcia, a także na schowanie w jego wnętrzu składanych stołów na czas projekcji lub spotkania autorskiego), dużemu ekranowi, składanym stołom, krzesłom, oraz gablotom z elementami roślinnymi potwierdzającymi nazwę przestrzeni jako „ogrodu". Jednocześnie na ścianie od jedynej strony nie graniczącej z zabytkowym murem Pałacu pod Globusem, ale z budynkiem należącym do sąsiada Akademii Sztuki – firmy ProArt – pojawi się na całej długości ciąg przesuwnych szaf archiwizacyjnych o szerokości jednego modułu, co jest możliwe dzięki wzmocnieniu stropu w tym miejscu. Takie rozplanowanie szaf pozwoli Mediatece pomieścić aktualnie posiadane zbiory, a także zapewni miejsce na rozbudowę kolekcji przez kilka następnych lat. Po tym czasie może okazać się konieczne przekazanie Mediatece pomieszczeń magazynowych poza przestrzenią w sercu Pałacu pod Globusem. Jest jednak jeszcze za wcześnie, by już teraz określić dokładną lokalizację takich pomieszczeń.

Od bieżącego roku Mediateka jest również zobowiązana wymaganiami unijnymi do organizacji wydarzeń w nowej przestrzeni Ogrodu Zimowego. Przez pięć lat ma się w niej odbywać co roku co najmniej 6 wydarzeń (spotkań autorskich, wykładów, warsztatów), gromadząc każdorazowo co najmniej 30 uczestników. Plan na rok bieżący obecnie powstaje i najprawdopodobniej będzie już realizowany, kiedy ten numer ujrzy światło dzienne. Takie działania ułatwią mieszkańcom Szczecina zapoznanie się z Mediateką, zmotywują ich do odwiedzenia tej jedynej w Szczecinie biblioteki o profilu artystycznym i, być może, zachęcą do zapisania się do niej. Jest to możliwe, ponieważ Mediateka jest otwarta na osoby spoza Akademii Sztuki i mogą się do niej bezpłatnie zapisać także osoby niebędące studentami ani pracownikami (konieczne jest tylko uiszczenie opłaty za wydanie karty).

Plany rozwojowe, jakie obecnie stawia przed sobą Mediateka, idą w kilku kierunkach, dotycząc budowy kolekcji, postępów w opracowaniu posiadanych pozycji, prac infrastrukturalnych, kwestii cyfrowych, związanych z Konsorcjum Bibliotek Artystycznych i Platformą Bibliotek Artystycznych Web 2.0, postępem digitalizacji pozycji papierowych i audialnych, tworzeniem Biblioteki Cyfrowej Mediateki Akademii Sztuki w Szczecinie, współtworzenia Biblioteki Cyfrowej „Pomerania". Ile z tych zamierzeń, w jakim zakresie i na jakim poziomie uda nam się zrealizować – czas pokaże, a użytkownicy ocenią.

Beata Żuber

Biblioteka Główna Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koszalinie

BIBLIOTEKA GŁÓWNA PAŃSTWOWEJ WYŻSZEJ SZKOŁY ZAWODOWEJ W KOSZALINIE – NAJMŁODSZA BIBLIOTEKA UCZELNI WYŻSZEJ W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koszalinie została powołana do życia 1 października 2009 r. na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2009 r. Jest jedną z 36 państwowych wyższych szkół zawodowych w Polsce, a zarazem najmłodszą uczelnią publiczną w Polsce. Zgodnie ze stanem z 1 października 2014 r. uczelnia prowadzi bezpłatne, stacjonarne kształcenie w systemie dziennym na kierunkach: pedagogika, wychowanie fizyczne, pielęgniarstwo i fizjoterapia. W latach 2009–2014 prowadzone były kierunki neofilologiczne: filologia angielska, filologia germańska, filologia romańska i filologia polska, które z dniem 30 września 2014 r. uległy likwidacji. Uczelnia prowadzi także różnorodne formy niestacjonarne: studia niestacjonarne pomostowe z pielęgniarstwa, studia podyplomowe z wychowania fizycznego, pedagogiki, z zakresu przygotowania pedagogicznego, podyplomowe studia trenerskie, oraz liczne kursy: doskonalące, językowe i specjalistyczne.

W myśl statutu Biblioteka Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koszalinie jest jednostką ogólnouczelnianą, która pełni funkcje naukowe, dydaktyczne i usługowe. Gromadzi, opracowuje, udostępnia książki, czasopisma oraz zbiory specjalne odpowiadające kierunkom i specjalnościom kształcenia na uczelni. Biblioteka służy w szczególności rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych studentów przygotowujących się do wykonywania zawodów związanych z kierunkami kształcenia na uczelni.

Baza lokalowa

Biblioteka PWSZ znajduje się na parterze budynku dydaktycznego PWSZ. Składa się z trzech pomieszczeń: wypożyczalni (100 m^2) o kubaturze 315 m^3, czytelni (125 m^2) o kubaturze 392 m^3 oraz z magazynu.

W czytelni znajduje się 60 miejsc do pracy indywidualnej. Czytelnia pełni jednocześnie rolę pracowni multimedialnej z 25 stanowiskami komputerowymi z dostępem do internetu. W pracowni prowadzone są zajęcia z technologii informacyjnej. Wraz z rozwojem uczelni planuje się powiększenie powierzchni biblioteki o kolejne, sąsiadujące ze sobą pomieszczenia oraz zwiększenie liczby miejsc dla użytkowników w czytelni.

Fotografia 1. Czytelnia PWSZ

Księgozbiór

Profil tematyczny zbiorów zgodny jest z prowadzonymi w uczelni kierunkami i specjalnościami. Biblioteka PWSZ gromadzi zbiory służące kształceniu i doskonaleniu zawodowemu studentów na poszczególnych kierunkach kształcenia.

Bazę księgozbioru stanowią zbiory przekazane ze zlikwidowanego w 2011 roku Zespołu Kolegiów Nauczycielskich: Nauczycielskiego Kolegium Języka Polskiego, obcojęzycznych zbiorów Nauczycielskiego Kolegium Języka Francuskiego, Nauczycielskiego Kolegium Języka Niemieckiego i Nauczycielskiego Kolegium Języka Angielskiego oraz zlikwidowanej w tym samym roku Policealnej Szkoły Medycznej.

Księgozbiór biblioteki tworzą pozycje z zakresu istniejących kierunków PWSZ: pedagogiki i nauk pokrewnych, psychologii, nauk medycznych, pielęgniarstwa, fizjoterapii i wychowania fizycznego, a także komunikacji medialnej i bibliotekarstwa, językoznawstwa, metodyki nauczania języka polskiego i języków obcych: angielskiego, francuskiego i niemieckiego. Znaczną część zbiorów stanowi księgozbiór w języku angielskim, francuskim i niemieckim. Piśmiennictwo gromadzone jest i uzupełniane na bieżąco – zgodnie z nowymi kierunkami kształcenia.

Stan księgozbioru biblioteki PWSZ w Koszalinie na dzień 31 października 2014 r. wynosi 23 605 j. inw., zbiorów zwartych i zbiorów specjalnych. Księgozbiór specjalistyczny biblioteki z obszaru nauk społecznych i przyrodniczych stanowi ok. 8 tys. j. inw., tj. 30% wydawnictw zwartych. Są to zbiory z zakresu nauk medycznych i nauk pokrewnych: m.in. anatomia i fizjologia człowieka, biochemia i biofizyka, edukacja zdrowotna, fizjoterapia, fizykoterapia, pielęgniarstwo, promocja zdrowia, edukacja zdrowotna, medycyna ratunkowa, rehabilitacja, interna oraz książki z zakresu socjologii, filozofii i etyki zawodów medycznych. W księgozbiorze fachowym biblioteki najliczniej reprezentowane są wydawnictwa naukowe i popularnonaukowe. W zbiorach znajdują się również monografie różnych dyscyplin wiedzy, podręczniki akademickie oraz lektury uzupełniające.

Polityka gromadzenia, oprócz zakupu literatury wskazanej przez nauczycieli akademickich, przewiduje gromadzenie szerokiego wyboru literatury z takich dziedzin jak: psychologia, pedagogika, socjologia, sport, turystyka, medycyna.

Fotografia 2. Księgozbiór biblioteczny

Obok dążenia do kompletnego gromadzenia piśmiennictwa, głównie krajowego z zakresu nauk medycznych i z nimi współdziałającymi, biblioteka gromadzi wydawnictwa ogólnoinformacyjne, publikacje naukowe i popularnonaukowe oraz publikacje z innych dyscyplin wiedzy.

Biblioteka PWSZ w Koszalinie dąży do zapewnienia czytelnikom nowości wydawniczych oraz kompletności bieżących publikacji oferowanych przez rynek wydawniczy. Publikacje fachowe wydawane przez inne placówki specjalistyczne, wyższe uczelnie, instytuty naukowe pozyskuje się drogą darów i wymiany międzybibliotecznej.

W grupie piśmiennictwa naukowego, oprócz druków zwartych, biblioteka gromadzi starannie kompletowane poprzez prenumeratę stałą wydawnictwa ciągłe. Aktualne numery czasopism znajdują się w czytelni. Obecnie prenumerowanych jest 86 tytułów czasopism, w tym 8 obcojęzycznych. Ponadto 10 tytułów otrzymywanych jest regularnie drogą darów i wymiany. Prenumerata obejmuje prasę fachową z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych.

Biblioteka posiada duży zbiór materiałów audiowizualnych – pomocy dydaktycznych, który charakteryzuje się dużą różnorodnością rodzajów gromadzonych mediów dydaktycznych, jak i bogactwem treściowym. Zbiory te gromadzone są pod kątem nauczania poszczególnych przedmiotów.

Komputeryzacja

Szybki rozwój nowych technologii, a wraz z nim nowych form komunikowania, wpłynął w znaczący sposób na organizację i działalność Biblioteki PWSZ w Koszalinie. Z chwilą powołania uczelni w roku 2009 rozpoczęto prace nad zautomatyzowaniem prac bibliotecznych. Obecnie studenci i wykładowcy PWSZ korzystają z w pełni zautomatyzowanej biblioteki, która pracuje w zintegrowanym systemie bibliotecznym Patron4. We wrześniu 2014 roku został uruchomiony katalog online zbiorów bibliotecznych, który umożliwia

Fotografia 3. Stanowiska komputerowe w czytelni PWSZ

udostępnianie katalogów poprzez moduł OPAC w internecie. To profesjonalne oprogramowanie pozwala na pełną automatyzację procesów bibliotecznych związanych z gromadzeniem, opracowaniem, rejestrowaniem czytelników i wypożyczeń oraz przeszukiwaniem zbiorów.

Studenci PWSZ mają dostęp do podstawowego pakietu Wirtualnej Biblioteki Nauki (WBN) finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Biblioteka zapewnia dostęp do specjalistycznych baz danych dostępnych online w sieci uczelni: EBSCO, baz czasopism Springera i Elseviera, Web of Knowledge, Wiley i SCOPUS oraz czasopism „Nature" i „Science". W ramach WBN dostępne są również bazy z zakresu medycyny i ochrony zdrowia, jak Medline czy Heath Source. Biblioteka jest w trakcie testowania czytelni online podręczników akademickich i literatury naukowej z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych.

W czytelni biblioteki użytkownicy mają do dyspozycji 25 stanowisk komputerowych z dostępem do internetu. Od początku istnienia uczelni realizowany jest zamysł uczynienia z biblioteki aktywnego, nowoczesnego centrum informacji i „biblioteki otwartej", nie tylko gromadzącej, opracowującej i udostępniającej swe zbiory, ale też kształtującej i inspirującej nowe potrzeby czytelnicze i informacyjne użytkowników.

Biblioteka Główna PWSZ stara się funkcjonować jako biblioteka hybrydowa, harmonijnie łącząc zadania biblioteki tradycyjnej z biblioteką elektroniczną, przekształcając się jednocześnie w uczelniane centrum informacji i edukacji, które zapewnia użytkownikom osiągnięcie sukcesu w studiowaniu i badaniach naukowych oraz w rozwoju własnej kariery zawodowej.

Działalność informacyjna

Działalność informacyjna biblioteki prowadzona jest w formie tradycyjnej i elektronicznej, w zakresie źródeł własnych i zewnętrznych. Biblioteka stara się sprostać stawianym jej zadaniom. Na bieżąco kompletuje i uzupełnia zbiory, organizuje właściwy aparat informacyjny, prowadzi działalność informacyjną i dydaktyczną. Jest placówką niezbędną dla prawidłowego funkcjonowania procesu dydaktycznego na uczelni. Pracownicy i studenci mają dostęp do Wirtualnej Biblioteki Nauki i specjalistycznych baz danych. Biblioteka jest w trakcie testowania czytelni online podręczników akademickich i literatury naukowej oraz medycznych baz danych.

Biblioteka dokumentuje dorobek naukowy i dydaktyczny uczelni przez tworzenie baz danych, kartotek, katalogów i publikacji bibliograficzno-informacyjnych, upowszechnia dorobek naukowy uczelni. Na bieżąco opracowuje bazę prac dyplomowych studentów PWSZ, która jest dostępna w Czytelni Ogólnej.

Strona internetowa Biblioteki PWSZ jest na bieżąco aktualizowanym źródłem informacji o bibliotece, jej zasobach i zasobach sieciowych. Najważniejsze podstrony to: aktualności, katalog, zbiory (wykazy nowości, zestawienia tematyczne, usługi, e-źródła (szeroki wybór baz danych i tematycznych portali internetowych).

Biblioteka opracowuje także wydawnictwa informacyjne – broszury, informatory o bibliotece oraz zestawienia bibliograficzne, np.: „Zdrowie i edukacja prozdrowotna", „Media i edukacja", „Niepełnosprawni w społeczeństwie", „Ludzie starzy", „Uzależnienia i patologie społeczne". Zestawienia przygotowywane są zgodnie z zapotrzebowaniem czytelników. Dostępne są w bibliotece w formie broszury oraz na stronie www biblioteki.

Istotną rolę w funkcjonowaniu biblioteki uczelnianej odgrywa działalność popularyzatorska i wystawiennicza. Warto wspomnieć o prezentowanej wystawie o Koszalinie dotyczącej XIX- i XX-wiecznej historii miasta z okazji nadchodzącego jubileuszu 750-lecia miasta (rok 2015).

Działalność dydaktyczna

W celu zapoznania czytelników z funkcjonowaniem biblioteki oraz korzystaniem z jej zbiorów prowadzone są szkolenia biblioteczne obowiązkowe dla studentów I roku. Wszyscy studenci pierwszego roku studiów stacjonarnych i niestacjonarnych uczestniczą w obowiązkowych szkoleniach bibliotecznych (2 godz. wykładu), których celem jest zapoznanie z działalnością biblioteki uczelnianej, zasadami korzystania z biblioteki oraz obsługą katalogu komputerowego. Ponadto w ciągu całego roku prowadzony jest indywidualny instruktaż oraz szkolenia zbiorowe w zakresie korzystania z katalogu komputerowego i baz danych. Opracowywane są materiały ułatwiające korzystanie z biblioteki i zbiorów, które dostępne są na stronie internetowej biblioteki.

Biblioteka aktywnie współpracuje z istniejącymi studenckimi kołami naukowymi: z Kołem Naukowym Pielęgniarstwa Chirurgiczno-Anestezjologicznego, Kołem Naukowym Pe-

dagogiki Humanistycznej, Kołem Naukowym FIT POWER, Kołem Naukowym Fizjoterapii. Studenci PWSZ w Koszalinie zrzeszeni pod opieką nauczycieli akademickich uczestniczą w projektach badawczych, w konferencjach naukowych oraz organizują imprezy promujące zdrowy tryb życia.

Biblioteka włącza się aktywnie w działania koszalińskiego okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Cyklicznie organizowane są imprezy mające na celu promocję czytelnictwa, bibliotek w społeczeństwie i integrację środowiska bibliotekarzy. W najbliższym czasie planowane jest spotkanie dyrektorów Bibliotek Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych.

Pracownicy Biblioteki

Pracownicy Biblioteki PWSZ w Koszalinie aktywnie uczestniczą w życiu kulturalnym miasta oraz organizują imprezy o zasięgu lokalnym, a także:

- współpracują z bibliotekami uczelnianymi, szkolnymi, pedagogiczną i publiczną,
- aktywnie uczestniczą w obchodach Tygodnia Bibliotek,
- organizują imprezy w ramach w ogólnopolskiej akcji „Cała Polska czyta dzieciom",
- biorą udział w ogólnopolskim projekcie pn. „Żywa Biblioteka",
- biorą udział w konferencjach naukowych i spotkaniach bibliotekarzy.

Corocznie w maju organizowane są w czytelni Biblioteki PWSZ uroczystości Tygodnia Bibliotek połączone z kampanią społeczną pod hasłem „Cała Polska Czyta Dzieciom". Imprezy łączą się z rocznicowymi obchodami np. Roku Tuwima (2013), Roku Czytelnictwa (2014). Stąd też w progach naszej uczelni goszczą dzieci z placówek oświatowych współpracujących z uczelnią: przedszkola lub szkoły podstawowej. W obchody włączają się władze uczelni, które z przyjemnością czytają dzieciom książki, promując w ten sposób czytelnictwo, oraz studentki – współorganizatorki imprezy. Spotkania z dziećmi mają na celu propagowanie codziennego czytania dzieciom jako skutecznej, taniej i przyjaznej metody wspomagania ich wszechstronnego rozwoju – psychicznego, umysłowego, społecznego i moralnego – oraz budowania zasobów wewnętrznych dziecka – kompetencji emocjonalnych i intelektualnych. „Czytanie dziecku dla przyjemności – 20 minut dziennie. Codziennie!" jest mądrym sposobem spędzania czasu z dzieckiem i najlepszą inwestycją w jego przyszłość. Imprezie zawsze towarzyszy wystawa książek dla dzieci, a głównym celem jest promocja czytelnictwa.

W bibliotece cyklicznie prowadzone są spotkania bibliotekarzy, które mają na celu integrację środowiska. W maju 2012 roku odbyło się spotkanie bibliotekarzy bibliotek różnych typów z Koszalina i okolic. Spotkanie zainaugurowało Tydzień Bibliotek przebiegający w tym roku pod hasłem „Biblioteka ciągle w grze!" i miało na celu promocję bibliotek w społeczeństwie oraz integrację środowiska koszalińskich bibliotekarzy. W programie znalazły się m.in.: promocja najnowszej książki dr hab. Bogumiły Staniów, wykładowcy PWSZ w Koszalinie, pt. „Biblioteka szkolna dzisiaj", połączona z prezentacją nt. współczesnej biblioteki oraz prelekcja mgr Beaty Żuber dotycząca „Wizerunku bibliotekarza XXI

wieku". Po części oficjalnej odbyła się dyskusja na temat aktualnych problemów środowiska zawodowego bibliotekarzy. W najbliższym czasie planowane jest spotkanie dyrektorów Bibliotek PWSZ z Polski.

Współpraca

Od początku istnienia uczelni Biblioteka PWSZ w Koszalinie współpracuje z lokalnymi książnicami: Biblioteką Politechniki Koszalińskiej, Biblioteką Pedagogiczną Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie, Koszalińską Biblioteką Publiczną oraz jej filiami, innymi bibliotekami wyższych uczelni i bibliotekami szkolnymi.

Ważną rolę, ze względu na profil gromadzonych zbiorów, odgrywa współpraca Biblioteki PWSZ z koszalińskim oddziałem Głównej Biblioteki Lekarskiej (GBL). Zbiory GBL, z których na zasadach preferencyjnych mogą korzystać studenci kierunków medycznych, to 7000 woluminów z zakresu medycyny i literatury fachowej oraz 55 bieżących tytułów czasopism krajowych. Tytuły zagraniczne gromadzone i udostępniane naszym studentom przez Oddział GBL zamieszczone są w Centralnym Katalogu Czasopism Zagranicznych dostępnym w internecie na stronie internetowej GBL w Warszawie. Biblioteka umożliwia też dostęp: do baz własnych GBL (Polska Bibliografia Lekarska Tez-MeSH), do katalogów GBL, do pełnotekstowych baz czasopiśmienniczych (Elsevier, Wiley, Online Library, Ebsco, Springer, Nature, Lippincott, Williams&Wilkins, Oxford Journals), do baz bibliograficznych (Embase, Medline, PubMed). Poza tym udostępniane są dane bibliograficzne do publikacji fachowych i prac naukowych, korzystanie ze zbiorów i usług informacyjnych GBL w Warszawie oraz poradnictwo metodyczne dla naszych studentów.

Biblioteka PWSZ współpracuje również z innymi bibliotekami szkół wyższych działającymi na terenie Koszalina. Studenci PWSZ mogą korzystać z zasobów bibliotecznych Politechniki Koszalińskiej i koszalińskiej filii Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej. Podpisane umowy o współpracy oraz stały kontakt ze wszystkimi bibliotekami w mieście i regionie pozwalają na wzajemne uzupełnianie literatury fachowej oraz korzystanie ze zbiorów bibliotecznych przez studentów PWSZ na zasadach preferencyjnych.

Istotnym elementem jest współpraca z innymi bibliotekami państwowych wyższych szkół zawodowych w Polsce, bibliotekami innych uczelni akademickich w regionie i uczelni niepublicznych. Prowadzona jest wymiana doświadczeń zawodowych i organizacyjnych kadry bibliotekarskiej, organizowane są wspólne imprezy i konferencje oraz wymieniane wydawnictwa uczelniane.

To właśnie z myślą o studentach PWSZ biblioteka gromadzi i udostępnia zbiory, buduje bogaty warsztat informacyjno-bibliograficzny, prowadzi działalność informacyjną, dydaktyczną i popularyzatorską. Bibliotekę można uznać za centrum fachowej informacji medycznej w regionie, któremu służy.

Misją Biblioteki PWSZ w Koszalinie jest:

- dążenie do najwyższego, profesjonalnego poziomu działalności w zakresie gromadzenia, opracowywania, udostępniania i przechowywania zbiorów,

- aktywne wspieranie procesów naukowo-badawczych i edukacyjnych – zgodnie z oczekiwaniami kadry naukowej i studentów,
- zapewnienie czytelnikom dostępu do informacji o lokalnych i globalnych osiągnięciach naukowych,
- prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii,
- zmiana w kierunku modelu biblioteki hybrydowej łączącej w spójną całość elementy biblioteki tradycyjnej i elektronicznej,
- dbałość o wysoką jakość usług oraz wzajemne pozytywne i życzliwe relacje bibliotekarz – użytkownik, bibliotekarz – bibliotekarz.

Perspektywy rozwoju biblioteki PWSZ w Koszalinie na najbliższe lata:

- sukcesywne wzbogacanie księgozbioru biblioteki PWSZ o zbiory związane z kierunkami kształcenia na uczelni,
- zwiększenie dostępu do elektronicznych baz danych oraz fachowych polskich i obcojęzycznych tytułów czasopism,
- rozszerzenie oferty w zakresie udostępniania regionalnych, krajowych i zagranicznych baz danych, bibliograficznych i pełnotekstowych,
- digitalizacja zbiorów bibliotecznych i udostępnianie ich w formie cyfrowej, utworzenie repozytorium,
- wprowadzenie i wykorzystanie technologii RFID, która pozwoli na bardziej efektywną pracę biblioteki i wpłynie na poziom jej bezpieczeństwa oraz umożliwi sprawniejsze zarządzanie zbiorami bibliotecznymi,
- powołanie do życia Klastra Bibliotek Kosz@lińskich, który byłby próbą poszukiwania płaszczyzn synergii lokalnych bibliotek i stworzył sieć powiązań umożliwiających podejmowanie współpracy na wielu płaszczyznach.

Misją Biblioteki PWSZ jest profesjonalne zaspokajanie potrzeb i oczekiwań użytkowników oraz aktywne wspieranie procesów naukowo-badawczych i edukacyjnych – zgodnie z oczekiwaniami kadry naukowej i studentów. Misją Biblioteki jest także otwartość na oczekiwania środowiska uczelnianego, kreowanie i promowanie pozytywnego wizerunku uczelni i biblioteki w mieście, regionie, kraju i w świecie.

Marta Kurzyńska
Biblioteka Muzeum Narodowego w Szczecinie

BIBLIOTEKA MUZEUM NARODOWEGO W SZCZECINIE – PRZEMIANY I PERSPEKTYWY ROZWOJU

Biblioteka Muzeum Narodowego w Szczecinie jest spadkobierczynią bibliotek szczecińskich przedwojennych muzeów: Museum der Stadt Stettin (Muzeum Miasta Szczecina, 1913) i Pommersches Landesmuseum (Pomorskie Muzeum Krajowe, 1928). Gromadzenie muzealnego księgozbioru zapoczątkowało w 1866 roku towarzystwo muzealne Pommersches Museum (Muzeum Pomorskie)[1]. Po 1945 roku rodzime księgozbiory muzealne nie zachowały się w całości, ale zostały uzupełnione o księgozbiory z innych źródeł, stając się podstawą obecnego zasobu[2]. Powojenne przemiany muzealnej biblioteki związane są z trzema przełomowymi latami: 1947, 1956 i 2011.

W roku 1947 przy Dziale Prehistorycznym Muzeum Miasta Szczecina[3] (powojennego poprzednika Muzeum Narodowego) nastąpiło otwarcie pierwszej czytelni. Rok później otwarto czytelnię przy Dziale Sztuki. Od początków funkcjonowania Biblioteka Muzeum stanowiła istotne zaplecze naukowe dla humanistycznego środowiska Szczecina. Jako Biblioteka Muzeum Pomorza Zachodniego, a następnie Muzeum Narodowego[4] (1949–1989) pełniła organizacyjną i merytoryczną opiekę nad księgozbiorami muzealnymi województw: szczecińskiego, koszalińskiego i słupskiego.

W roku 1956 muzealna biblioteka przeszła znaczącą reorganizację pod kierunkiem Ewy Śledzińskiej. Utworzenie specjalistycznego zaplecza bibliotecznego stanowiło jeden z elementów procesu przekształcenia szczecińskiego muzeum w liczącą się w Polsce humanistyczną instytucję naukowo-badawczą. Pomysłodawcą i realizatorem tego planu był

1 Za: Geschichte der im Eigentum oder unter der Verwaltung der Stadtgemeinde Stettin stehenden Stiftungen. Im Auftrage des Magistrat der Stadt Stettin darstellt von Paul Laubunger, Stettin [1916], s. 171; *Verzeichnis der Sammlungen des Pommerschen Museums in Stettin,* Stettin 1866; E. Włodarczyk, *Muzealnictwo*. W: *Dzieje Szczecina 1806-1945*, red. B. Wachowiak, Szczecin 1994, s. 515 ; J. Kosman, *Biblioteki szczecińskie w XIX i na początku XX wieku. Próba charakterystyki na wybranych przykładach*, „Przegląd Zachodniopomorski" 2004, t. 19, z. 3, s. 43; B. Kozińska, *Muzeum Pomorskie – kolekcje przyrodniczo-naukowe i sztuki antycznej Heinricha Dohrna*. W: *100 lat Muzeum w Szczecinie*, Szczecin 2014, s. 95.

2 M. Kurzyńska, *Powojenne losy Biblioteki Muzeum Narodowego w Szczecinie jako jedno ze świadectw perturbacji poniemieckich księgozbiorów na Ziemiach Odzyskanych*. W: *Księgozbiory rozproszone. Losy księgozbiorów historycznych po II wojnie światowej – Muzeum w Malborku*, Malbork 2014, s. 65–81.

3 Szczecińskie Muzeum Miejskie powołano 1 sierpnia 1945 r., a jego siedzibą stał się dawny gmach Pommersches Landesmuseum (obecnie ul. Staromłyńska 27). W. Filipowiak, *Muzeum Narodowe w Szczecinie*, „Przegląd Zachodniopomorski" 1971, t. 15, z. 2, s. 19–20.

4 1 stycznia 1949 r. Muzeum Miejskie w Szczecinie zmieniło nazwę na Muzeum Pomorza Zachodniego i otrzymało prawa muzeum okręgowego. W 1950 MPZ połączono z Muzeum Morskim (1946–1950). W 1970 r. otrzymało status muzeum narodowego. W tym czasie muzealna biblioteka mieściła się w gmachu na Wałach Chrobrego. Idem.

nowy dyrektor placówki Władysław Filipowiak, który zadbał o uzupełnienie kadry i księgozbioru biblioteki. W tym czasie muzeum rozpoczęło wydawać własny rocznik naukowy „Materiały Zachodniopomorskie". Stał się on podstawą wymiany publikacji z instytucjami z Polski i zagranicy. W tym czasie bibliotekę przeniesiono do gmachu przy ul. Staromłyńskiej, gdzie mieści się do dzisiaj. A muzealni bibliotekarze rozpoczęli sporządzanie bibliografii Pomorza Zachodniego w zakresie polskiej archeologii i historii sztuki z uzupełnieniem za lata 1945–1956 (t. II–XLII, 1957–1997).

Ostatni przełom nastąpił w 2011 roku, w którym rozpoczął się proces modernizacji organizacyjnej i wizerunkowej BMNS. Wiązał się on z wdrożeniem elektronicznego systemu bibliotecznego KOHA.pl (2012)[5]. Dzięki informatyzacji BMNS została włączona do Zachodniopomorskiego Sytemu Informacji Region@lnej i N@ukowej (2013). Wśród istotnych zadań realizowanych w ramach modernizacji wizerunkowej należy wymienić również odnawianie i nawiązywanie współpracy z bibliotekami woj. zachodniopomorskiego (w tym szczególnie bibliotekami muzealnymi) oraz regionalnymi stowarzyszeniami historycznymi. Jednym z efektów kampanii było przyjęcie BMNS do Zachodniopomorskiego Porozumienia Bibliotek (2014). Do pozytywnych symptomów zmian zaliczyć można także popularyzację zbiorów przez publikacje[6] oraz upowszechnienie informacji o bibliotece przez włączenie jej w działania Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich[7].

Varia organizacyjne

BMNS jest biblioteką fachową o charakterze naukowym. Stanowi samodzielny dział Muzeum Narodowego w Szczecinie. Zajmuje sześć pomieszczeń (279 m²) przeznaczonych na czytelnię, pracownię i cztery magazyny. Dwuosobowa obsada biblioteki[8] okresowo powiększana jest o osoby na stażach, praktykach i wolontariatach. Do prac biblioteczno-bibliograficznych przeznaczone są trzy stanowiska komputerowe. Jednym z zadań BMNS jest przygotowywanie „Materiałów do bibliografii archeologii Pomorza Zachodniego" publikowanych na łamach nowej serii muzealnego rocznika „Materiałów Zachodniopomorskich" (t. IX, 2012 (2013) –). Od 2013 roku przy BMNS działa Koło nr 9 Oddziału Szczecińskiego SBP Bibliotek Instytucji Kultury[9].

5 Obecnie wykorzystany jest jedynie moduł gromadzenia i opracowania.

6 Bibliografia artykułów dotyczących BMNS znajduje się na końcu tekstu.

7 Od 2012 r. BMNS włączyła się w obchody Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek przez współorganizację oraz realizację akcji miejskiej „Odjazdowy Bibliotekarz". W trakcie dotychczasowych edycji zarówno sama Biblioteka jak i Muzeum znalazły się na trasie rowerowego przejazdu i sponsorowały nagrody dla uczestników OB.

8 Marta Kurzyńska – adiunkt na stanowisku kierownika biblioteki, studia podyplomowe w Collegium Balticum w Szczecinie: Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowa (2002 r.), staż pracy w zawodzie: 14 lat; Adrianna Jędrzejczak – adiunkt na stanowisku bibliotekarza, studia podyplomowe w Collegium Balticum w Szczecinie: Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowa (2006 r.); staż pracy w zawodzie: 15 lat.

9 Koło skupia bibliotekarki Archiwum Państwowego w Szczecinie, Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie Szczecińskim, Muzeum Narodowego w Szczecinie, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie.

Zbiory

Stan liczbowy zbiorów BMNS w trzecim kwartale 2014 roku wynosił 89 378 wol., w tym 62 198 wol. to zbiory zwarte, 26 071 wol. to zbiory ciągłe, a 1109 wol. to zbiory specjalne, w których przeważają stare druki – 776 wol. (Tabela 1). Gromadzenie następuje głównie w drodze wymiany publikacji z około dwustoma specjalistycznymi instytutami naukowymi i muzeami w Polsce i za granicą, z których ponad połowa zajmuje się badaniami archeologicznymi (Tabela 2). Zakres tematyczny księgozbioru kształtowany jest zgodnie z potrzebami muzeum[10]. Reprezentowane są w nim dziedziny takie jak: sztuka (w tym: teoria, historia krytyka, katalogi zbiorów muzealnych, wystaw polskich i zagranicznych, monografie artystów), archeologia, etnografia, etnologia, historia, numizmatyka, muzeologia i muzealnictwo, ochrona i konserwacja zabytków, wybór zagadnień związanych z morzem oraz dziedziny pokrewne. Informacja o zbiorze zawarta jest w katalogach kartkowych – alfabetycznym i rzeczowym (zamkniętych w październiku 2012) oraz elektronicznym, dostępnym online[11]. Katalog elektroniczny w pełni rejestruje jedynie najnowsze wpływy, natomiast retrospekcja prowadzona jest systematycznie na miarę możliwości BMNS (liczba rekordów wprowadzonych do listopada 2014 r. – 1940). BMNS prowadzi również bibliografię zawartości czasopism obejmującą czasopiśmiennictwo dotyczące Pomorza Zachodniego w zakresie historii, sztuki i archeologii (liczba rekordów wprowadzonych do listopada 2014 r. – 1080)[12]. W ramach elektronicznego systemu bibliotecznego BMNS dysponuje również repozytorium cyfrowym. Natomiast w Zachodniopomorskiej Bibliotece Cyfrowej posiada wydzieloną zakładkę pełniącą rolę cyfrowej biblioteki muzeum.

Udostępnianie

Czytelnia BMNS jest czynna od poniedziałku do piątku w godzinach 8:00–15:30. Oferuje szesnaście miejsc do pracy, dwa stanowiska komputerowe, dostęp do bezprzewodowego internetu oraz samoobsługową kserokopiarkę na monety. W BMNS realizowane są kwerendy i wypożyczenia międzybiblioteczne.

Regulamin udostępniania BMNS faworyzuje pracowników muzeum uprawnionych do wypożyczeń i korzystania z księgozbioru bez ograniczeń ilościowych i czasowych. Osoby niezwiązane z muzeum mogą korzystać ze zbioru jedynie na miejscu, z możliwością jego reprodukowania. W wyniku umowy podpisanej w 2007 roku pomiędzy Uniwersytetem Szczecińskim a szczecińskim Muzeum Narodowym, BMNS zobowiązana jest ułatwić jego studentom korzystanie ze swoich zbiorów oraz uwzględnić ich potrzeby przy gromadzeniu publikacji.

10 Gromadzone i eksponowane są w nim zbiory sztuki dawnej i współczesnej, archeologiczne, numizmatyczne, etnograficzne (z rozbudowanym działem kultur pozaeuropejskich), marynistyczne, dotyczące historii naszego miasta i regionu.

11 Strona Katalogu BMNS: www.biblioteka.muzeum.szczecin.pl/cgi-bin/koha/opac-main.pl

12 Strona Bibliografii BMNS: www.artykuly.muzeum.szczecin.pl/cgi-bin/koha/opac-main.pl

Trzy czwarte czytelników w BMNS to osoby spoza muzeum, głównie studenci i wykładowcy Uniwersytetu Szczecińskiego z Zakładu Archeologii oraz inni reprezentanci środowiska humanistycznego, nie tylko Szczecina, ale całego województwa – głównie pracownicy szczecińskich oddziałów specjalistycznych placówek badawczych zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego[13] czy członkowie regionalnych stowarzyszeń historycznych.

Perspektywy

Główny kierunek planowanego rozwoju BMNS związany jest z poprawą informacji o zasobie. Wśród inicjatyw podejmowanych przez BMNS, których finał zostanie osiągnięty w bliższej i dalszej przyszłości, należy wymienić negocjacje w sprawie biernego uczestnictwa BMNS w Narodowym Uniwersalnym Katalogu Centralnym (NUKAT), czy nawiązanie współpracy z Biblioteką Uniwersytecką w Greifswaldzie w sprawie współtworzenia Katalogu Czasopism Pomorskich. BMNS jest również w trakcie poszukiwania funduszy na prace introligatorskie, digitalizację i opracowanie księgozbioru poniemieckiego oraz kolekcji starych druków. W tym zakresie prowadzi także rozpoznanie w sprawie możliwości nawiązania współpracy między bibliotekami muzeów woj. zachodniopomorskiego. Ponadto, wychodząc poza realizację własnych potrzeb, BMNS rozpoczęła rozmowy z Książnicą Pomorską w sprawie możliwości współtworzenia Bibliografii Pomorza Zachodniego. Współpraca ta mogłaby otworzyć drogę ku zintegrowaniu baz bibliograficznych naszego regionu.

Tabela 1. Stan liczbowy zasobu BMNS na koniec trzeciego kwartału 2014 roku

MNS	Liczba jedn. inw.	Razem jedn. inw.
Zbiory zwarte	62 198	89 378
Zbiory ciągłe	26 071	
• liczba tytułów czasopism	2088	
Zbiory specjalne	1109	
• liczba starych druków	776	

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Roczny przyrost księgozbioru BMNS z podziałem na sposoby nabycia w latach 2011–2014

Nabytki	Wymiana		Dary		Kupno		Inne		Razem	
	wartość	wol.	wartość	wol.	wartość	wol.	wartość	wol.	wartość	wol.
2011	21 266,57	412	2689,55	76	3415,99	52	0,00	0	**27 372,11**	**540**
2012	19 052,08	387	3319,90	66	3225,92	25	57,70	1	**25 655,65**	**479**
2013	26 230,36	678	4898,86	121	3388,94	37	6,00	1	**34 524,16**	837

Źródło: opracowanie własne

13 Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, Wojewódzkiego i Miejskiego Konserwatora Zabytków, Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków czy Narodowego Instytut Dziedzictwa.

Tabela 3. Statystyka odwiedzin w BMNS i udostępnień księgozbioru za lata 2011–2013

	Odwiedziny			Udostępnienia		
	pracownicy MNS	osoby spoza MNS	razem	wypożyczenia	w czytelni	razem
2011	374	653	1026	857	3654	4511
2012	374	658	1050	694	3740	4434
2013	383	597	980	424	3067	3491

Źródło: opracowanie własne

Bibliografia BMNS (historia, zbiory, pracownicy):

„Materiały Zachodniopomorskie":

1956, t. 2

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie za rok 1956. [Biblioteka]*, s. 376–377.

1957, t. 3

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie za rok 1957. [Biblioteka]*, s. 353–357.

1958, t. 4

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie za rok 1958. [Biblioteka]*, s. 512–515.

1959, t. 5

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie za rok 1959. [Biblioteka]*, s. 617–618.

1960, t. 6

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie za rok 1960. [Biblioteka]*, s. 725–726.

Śledzińska Ewa, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za rok 1960. Wydawnictwa zwarte*, s.749–756.

Zajdel Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za rok 1960. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 756–764.

1961, t. 7

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie za rok 1961. [Biblioteka]*, s. 793–794.

Śledzińska Ewa, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1961 r. Wydawnictwa zwarte*, s. 811–839.

Zajdel Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1961 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 839–849.

1962, t. 8

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie za rok 1962. [Biblioteka]*, s. 557–558.

Śledzińska Ewa, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1962 r. Wydawnictwa zwarte*, s. 581–613.

Zajdel Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1962 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 614–627.

1963, t. 9

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie za rok 1963. [Biblioteka]*, s. 616–617.

Śledzińska Ewa, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1963 r. Wydawnictwa zwarte*, s. 643–681.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1963 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 682–696.

1964, t. 10

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie w 1964 r. [Biblioteka]*, s. 605.

Śledzińska Ewa, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1964 r. Wydawnictwa zwarte*, s. 625–664.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1964 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 665–679.

1965, t. 11

Fenrych Wiktor, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie w 1965 r. [Biblioteka]*, s. 945–946.

Śledzińska Ewa, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1965 r. Wydawnictwa zwarte*, s. 961–1001.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1965 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 1002–1015.

1966, t. 12

Filipowiak Władysław, *Sprawozdania z głównych obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego na Pomorzu Zachodnim i z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie w 1966 r. [Biblioteka]*, s. 811.

Śledzińska Ewa, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1966 r. Wydawnictwa zwarte*, s. 841–878.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1966 rok. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 879–893.

1967, t. 13

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie w 1967 r. [Biblioteka]*, s. 648.

Śledzińska Ewa, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1967 r. Wydawnictwa zwarte*, s. 671–704.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1967 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 705–720.

1968, t. 14

Filipowiak Władysław, *Działalność Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie w roku 1968.* [Biblioteka], s. 835.

Śledzińska Ewa, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1968 rok. Wydawnictwa zwarte*, s. 863–907.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1968 rok. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 908–924.

1969, t. 15

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie w 1969 r. [Biblioteka]*, s. 606.

Śledzińska Ewa, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1969 r. Wydawnictwa zwarte*, s. 611–656.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Pomorza Zachodniego za 1969 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 657–671.

1970, t. 16

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie* w *1970 r.* [Biblioteka], s. 694–695.

Wołągiewicz Maria Danuta*, Nabytki biblioteki Muzeum Narodowego za 1970 r. Wydawnictwa zwarte*, s. 731–770.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Narodowego za 1970 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 771–785.

1971, t. 17

Filipowiak Władysław*, Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w 1971 r.* [Biblioteka]*,* s. 730–731.

Wołągiewicz Maria Danuta*, Nabytki biblioteki Muzeum Narodowego za 1971 r. Wydawnictwa zwarte,* s. 755–795.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła*, Nabytki biblioteki Muzeum Narodowego za 1971 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe,* s. 796–813.

1972, t. 18

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w 1972 r. [Biblioteka]*, s. 768–769.

Wołągiewicz Maria Danuta, *Nabytki biblioteki Muzeum Narodowego za 1972 r. Wydawnictwa zwarte*, s. 805–839.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Narodowego za 1972 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 841–857.

1973, t. 19

Filipowiak Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1973. [Biblioteka]*, s. 631–632.

Wołągiewicz Maria Danuta, *Nabytki biblioteki Muzeum Narodowego za 1973 r. Wydawnictwa zwarte*, s. 647–675.

Wołągiewicz Maria Danuta, *Z karty żałobnej. Ewa Śledzińska 1910–1973*, s. 693–694.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła, *Nabytki biblioteki Muzeum Narodowego za 1973 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 676–691.

1974, t. 20

Hamling Alicja, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w 1974 r. [Biblioteka]*, s. 597–598.

Wołągiewicz Maria Danuta, *Nabytki Biblioteki Muzeum Narodowego za 1974 r. Wydawnictwa zwarte i katalogi wystaw i zbiorów*, s. 637–676.

Zajdel-Szczyrska Ludmiła, *Nabytki Biblioteki Muzeum Narodowego za 1974 r. Czasopisma i wydawnictwa ciągłe*, s. 677–694.

1975, t. 21

Filipowiak Władysław, Hamling Alicja, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1975. [Biblioteka]*, s. 411.

1976, t. 22

Hamling Alicja, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1976. [Biblioteka]*, s. 316.

1977, t. 23

Garczyński Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie za roku 1977. [Biblioteka]*, s. 368.

1978, t. 24

Garczyński Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1978. [Biblioteka]*, s. 455–456.

1979, t. 25

Garczyński Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie za rok 1979. [Biblioteka]*, s. 458–459.

1980, t. 26

Garczyński Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1980. [Biblioteka]*, s. 586.

1981, t. 27

Garczyński Władysław, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie za rok 1981. [Biblioteka]*, s. 466–467.

1982, t. 28

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie za rok 1982. [Biblioteka]*, s. 448.

1983, t. 29

Oczkowska-Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie za rok 1983. [Biblioteka]*, s. 334–335.

1984, t. 30

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie za rok 1984. [Biblioteka]*, s. 358.

1985, t. 31

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w r. 1985. [Biblioteka]*, s. 437–438.

1986, t. 32

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie za rok 1986. [Biblioteka]*, s. 588.

1987, t. 33

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie za rok 1987. [Biblioteka]*, s. 439.

1988, t. 34

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1988. [Biblioteka]*, s. 217.

1989/1990, t. 35/36

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie Muzeum Narodowego w Szczecinie z działalności w latach 1989/90. [Biblioteka]*, s. 412.

1991, t. 37

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie Muzeum Narodowego w Szczecinie z działalności w roku 1991. [Biblioteka]*, s. 370.

1992, t. 38

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1992. [Biblioteka]*, s. 487–488.

1993, t. 39

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w 1993 roku. [Biblioteka]*, s. 433.

1994, t. 40

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie Muzeum Narodowego w Szczecinie z działalności w roku 1994. [Biblioteka]*, s. 555.

1995, t. 41

Najdowa Jadwiga, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1995. [Biblioteka]*, s. 478.

1996, t. 42

Sawostianik Halina, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1996. [Biblioteka]*, s. 465.

1997, t. 43

Sawostianik Halina, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1997. [Biblioteka]*, s. 505.

1998, t. 44

Sawostianik Halina, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1998. [Biblioteka]*, s. 569–570.

1999, t. 45

Sawostianik Halina, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 1999. [Biblioteka]*, s. 691.

2000, t. 46

Kozińska Bogdana, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Szczecinie w roku 2000. [Biblioteka]*, s. 671.

2001

Białecki Tadeusz, *Pierwszy okres Muzeum Pomorza Zachodniego w świetle dokumentów.* W: *Instantia est mater doctorinae. Ksiega jubileuszowa prof. dr hab. Władysława Filipowiaka*, Szczecin 2001, s. 441–448.

2011

Kurzyńska Marta, *Biblioteka Muzeum Narodowego w Szczecinie – burzliwe losy budowania księgozbioru*, „Bibliotekarz Zachodniopomorski" 2011, nr 3, s. 83–97.

2012

Krajewska Katarzyna, *Sylwetki szczecińskich bibliotekarzy-archeologów. Maria Danuta Wołągiewicz*, „Bibliotekarz Zachodniopomorski" 2012, nr 2, s. 81–84.

Kurzyńska Marta, Kolekcja starych druków Biblioteki Muzeum Narodowego w Szczecinie, „Cenne/Bezcenne, Utracone" 2012, r. 73, nr 4, s. 22–25.

2013

Kurzyńska Marta, *Kerchen-Ordeninge im Lande tho Pamern*, *Wittenberg 1563* [nota katalogowa]. W: *Złoty wiek Pomorza*. *Sztuka na dworze książąt pomorskich w XVI i XVII wieku*, red. R. Makała, Szczecin 2013, s. 374–376.

Kurzyńska Marta, *Paul Friedeborn, Historische Beschreibung der Stadt Alten Stettin in Pommern*, *Alten Stettin* 1613 [nota katalogowa], W: idem, s. 377–379.

2014

Kurzyńska Marta, *Powojenne losy Biblioteki Muzeum Narodowego w Szczecinie jako jedno ze świadectw perturbacji poniemieckich księgozbiorów na Ziemiach Odzyskanych.* W: *Księgozbiory rozproszone. Losy księgozbiorów historycznych po II wojnie światowej – Muzeum w Malborku*, Malbork 2014, s. 65–81.

W druku:

Kurzyńska Marta, *Druki pomorskie w kolekcji starych druków Biblioteki Muzeum Narodowego w Szczecinie na tle zasobów bibliotek muzeów Pomorza Zachodniego*. W: *Piśmiennictwo na Pomorzu Zachodnim do końca XVIII wieku*, Szczecin 2015.

Kurzyńska Marta, *Kolekcje starych druków w bibliotekach muzealnych obszaru woj. zachodniopomorskiego – historia i współczesność. Zarys problematyki.* W: *Zbiory specjalne w bibliotekach polskich – problematyka badawcza i organizacyjna*, Szczecin 2015.

Bibliografia:

1. Filipowiak Władysław, *Muzeum Narodowe w Szczecinie*, „Przegląd Zachodniopomorski" 1971, t. 15, z. 2, s. 19–20.
2. Laubunger Paul, *Geschichte der im Eigentum oder unter der Verwaltung der Stadtgemeinde Stettin stehenden Stiftungen. Im Auftrage des Magistrat der Stadt Stettin darstellt von Paul Laubunger*, Stettin [1916], s. 171.

3. **Kosman Janina**, *Biblioteki szczecińskie w XIX i na początku XX wieku. Próba charakterystyki na wybranych przykładach*, „Przegląd Zachodniopomorski" 2004, t. 19, z. 3, s. 43.
4. **Kozińska Bogdana**, *Muzeum Pomorskie – kolekcjce przyrodniczo-naukowe i sztuki antycznej Heinricha Dohrna*. W: *100 lat Muzeum w Szczecinie*, Szczecin 2014, s. 95.
5. **Kurzyńska Marta**, *Powojenne losy Biblioteki Muzeum Narodowego w Szczecinie jako jedno ze świadectw perturbacji poniemieckich księgozbiorów na Ziemiach Odzyskanych.* W: *Księgozbiory rozproszone. Losy księgozbiorów historycznych po II wojnie światowej – Muzeum w Malborku*, Malbork 2014, s. 65–81.
6. *Verzeichnis der Sammlungen des Pommerschen Museums in Stettin. [A–Bibliothek],* Stettin 1866.
7. **Włodarczyk Edward**, *Muzealnictwo*. W: *Dzieje Szczecina 1806–1945*, red. B. Wachowiak, Szczecin 1994, s. 515.

SERIA „BIBLIOTEKARZA ZACHODNIOPOMORSKIEGO”

Tom I Stan i perspektywy rozwoju szczecińskich bibliotek. Materiały z konferencji w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego, 19 listopada 2004 r.

Tom II Wzorce współpracy bibliotek naukowych w Polsce. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego, 21–23 września 2005 r.

Tom III Działalność informacyjna oddziałów informacji naukowej Szczecińskiego Porozumienia Bibliotek. Materiały z konferencji zorganizowanej w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego, 10 maja 2006 r.

Tom IV Dokąd zmierzamy? Książka i jej czytelnik. Materiały z II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego, Międzyzdroje, 20–22 września 2007 r.

Tom V Młodzi rzecznikami nowoczesności w bibliotece XXI w. Materiały z III Forum Młodych Bibliotekarzy, Szczecin, 11–12 września 2008 r.

Tom VI Biblioteka to plus dla regionu. Materiały z sesji oddziału szczecińskiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Książnicy Pomorskiej, Szczecin, 14 maja 2009 r.

Tom VII Zbiory specjalne i regionalia w polskich bibliotekach naukowych i publicznych. Materiały z III Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, 9–11 września 2009 r.

Tom VIII Prasa bibliotekarska. Materiały z konferencji Regionalna prasa bibliotekarska – doświadczenia i perspektywy, Szczecin, 8–9 października 2009 r.

Tom IX Strategie gromadzenia zbiorów w bibliotekach polskich. Materiały z IV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej, Pobierowo, 15–17 września 2011 r.

Tom X Polskie Biblioteki Ekonomiczne, wczoraj – dziś – jutro. Materiały z I Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotek Ekonomicznych zorganizowanej przez Bibliotekę Ekonomiczną Uniwersytetu Szczecińskiego, 20–21 października 2011 roku.

Tom XI Janina Kosman, Z dziejów bibliotek w pruskiej prowincji Pomorze w XIX i początkach XX wieku.

Tom XII Rola ośrodków informacji naukowej bibliotek naukowych w nabywaniu i kształtowaniu umiejętności informacyjnych. Materiały z sesji środowiskowej zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, 27.04.2012 r.

Tom XIII Dylematy opracowania. Materiały z V Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, 18–20 września 2013 r.

Tom XIV Zbiory specjalne w bibliotekach polskich. Problematyka badawcza i organizacyjna.

Tom XV Łączenie bibliotek skutki społeczno-kulturalne. Materiały z ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej przez Książnicę Pomorską, Szczecin, 4–5 listopada 2015 r.

ISBN 978-83-64070-73-6